

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

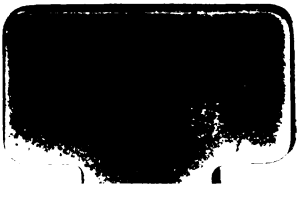
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

N.S.28.e.37
NF 3 e 37

NEVILL FORBES BEQUEST

NF. PG[illegible].Z4.A1.N82

HANDRIJA ZEJLERJA

ZHROMADŹENE SPISY

DRUHI ZWJAZK. 2

HANDRIJA ZEJLERJA
ZHROMADŹENE SPISY.

ZRJADOWAŁ A WUDAŁ

DR. ERNST MUKA.

Z NAKŁADOM

SERBSKEJE STUDOWACEJE MŁODOSĆE.

DRUHI ZWJAZK 2

WJETŠE PĚSNJE A BASNJE.

BUDYŠIN.
Ćišć Smolerjec knihićišćerńje.
1883.

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
9 MAY. 1933
OF OXFORD

Wobsah.

Počasy.

1. Naléćo.
2. Podléćo.
3. Léćo abo Žně.
4. Nazyma.
5. Zyma.

Serbski kwas.

Wěnc hórskich spěwow.

Hans Wučba.

Jakub a Khata.

So zwoni měr.

Fragmenty.

Předsłowo.

Wšě swoje wjetše lyriske pěsnje je naš njezapomnity basnik H. Zejleŕ z tym wotpohladom pěsnił, zo by je jeho přećel a naš sławny komponist K. A. Kocor do hudźby zestajał za serbske spěwanske swjedźenje, kotrež poskićachu w započatku narodneho wocućenja a hibanja najzjawniše a najkrasniše wopokazy zahoritosće a lubosće Serbow za swoju serbsku narodnosć. Tehodla dyrbješe so tu naš basnik po našim hudźbniku złožować a na jeho žadanja a wustajenja kedźbować, tak zo skónčnje wobaj w hromadźe postaještaj, što ma so składować a jako libretto ćišćeć. Při tym měješe, kaž so samo wě, basnik druhdy tón a wony rjany spěw, kiž bě wudźěłał, wuwostajić, dokelž so do hudźbneho zarjadowanja derje njehodźeše, na wopak tež zaso druhdy hišće solospěw, duetto atd. dla potrjeby do składby připěsnić. A skónčnje drje bě druhdy Zejleŕ sam jenu abo druhu basń při pokračowanju pěsnjenja na nju pozabywši w swojich papjerach ležo wostajił. Z teho spóznaješ, čehodla horstka krasnych spěwow, z wopŕědka za tu abo druhu wjetšu lyrisku pěsń postajenych, w rukopisu zawosta. My pak mamy nětko, dokelž chcemy zhromadny a dospołny wudawk spisow našeho sławneho pěsnika w swojej cyłosći jeho pokazujcy serbskemu a słowjanskemu čitaŕstwu podać, za swoju přisłušnosć, zo tež wšě te wuwostajene spěwy sobu do pěsnje wzawši na swojim přihódnym městnu wozjewimy. Što hišće ćišćane njeje abo što smy z nowa přijeli, je wšudźe swědomiwje ze znamjenjemi woznamjenjene. Po tajkim znamjenjeju rózkate spinki [ ] spěwy a štučki, kiž tu prěni króć z rukopisow woćišćamy, kulowate spinki ( ) pak spěwy a štučki, kiž drje su raz něhdźe (w prěnim woćišću pěsnje abo jednotliwje w kajkimžkuliž časopisu) woćišćane a tež komponowane, ale tola do zhromadneje pěsnje njepřiwzate; a skónčnje te same kulowate spinki z koleskom °( ) woznamjenjeju spěwy, kiž su drje raz něhdźe wozjewjene, ale hišće njekomponowane a do zhromadneje pěsnje njepřijate.

Redaktor.

Počasy

abo

Boža stwórba a čłowjeske žiwjenje.

Lyriska pěseń.

Předspomnjenje.

Nastork k swojej wulkej lyriskej pěsni „Počasy“ je H. Zejleŕ bjez dwěla dostał wot pěsnje jendźelskeho basnika James Thomson-a z mjenom „Seasons“, w kotrejž je to same thema wobdźěłane. Hač je ju wón tež sam (w němskim přełožku Schmitthennera z l. 1822) čitał abo z cyła jeno wo spomnjenej jendźelskej pěsni słyšał, njeje nam znate; jenož krótku a njedospołnu disposiciju „Naléćа“, „Nazymy“ a „Zymy“ Thomsonowych Seasons namakachmy w Zejlerjowych zawostajenych rukopisach, nic pak wot jeho, ale wot cuzeje, žónskeje ruki pisanu. Wužiwał pak naš basnik wonu jendźelsku pěsń wěsće njeje, ale jeho „Počasy“ su do čista z jeho samsneho nadobneho ducha prěnjotnje so žórliłe. — Škoda jeno, wulka škoda, zo njeje Zejleŕ swoju ideju, kiž bě wokoło l. 1845 zapřimnył, ke kóncej dowjedł, ale zo je započate dźěło wokoło l. 1860 spušćił. Tak mamy jeno „Naléćo“ a „Žně“ dospołnje zbasnjene a w ćišću wudate; „Podléćo“ je z wjetša hižo za ćišć přihotowane w rukopisu zawostało; wot „Nazymy“ a „Zymy“ namakachmy radnu horstku krasnych z wjetšeho dźěła hišće njerjadowanych spěwow z dospołnej disposiciju k woběmaj.

Redaktor.

Zawod.

Stwórba Boža, templo swjaty,
Wočiń twoje wrota mi,
Njech we tebi přeměnjaty
Wobraz widźu žiwjeński:
Zo so młodosć dyrbi minyć,
Zańć mi róže na ličku,
Kaž ma dale njesć a linyć
Žołma žołmu slěbornu.

Stwórba Boža, tajna, žiwa,
Dźěłaćerka wulkotna,
Wuč mje pytnyć njesprócniwa
Twój slěd, twoje prawidła;
Wjedź mje k žiwej dźěławosći,
Kiž mje twari, pozběhnje,
Kaž we hłuchej błyskotnosći
Žadyn twój dźeń njezańdźe.

Rosć a zrawić w horcych pruhach
Dyrbja kwětki, trawički,
Kłosy dóńć we ćěsnych tuhach
A płód słódny na štomi;

Horja płód je dokonjenje,
Prócy syn je wjesele;
Sćerpliwosć a přebědźenje
Zaručitej dobyće.

Do žnjow žada syjeŕ ćahnyć,
Žnjeńcaŕ kłós do różow plesć,
Hraje, sony dyrbja spanyć,
Žiwjenje płód dyrbi njesć;
To je z njebjes poručenje,
Temu stwórba přiswědča,
To je trajne zwjeselenje,
To su wěncy do njebja!

(Časopis M. S. 1859, 3.)

I.

Naléćo.

Předspomnjenje.

„Naléćo“ je w běhu lětow 1845—60 pěsnjene, tola tak, zo je najwjetši dźěl hižo wokoło l. 1850 nastał. To dopokaže nam prěni woćišć dospołneje pěsnje w Časopisu Maćicy Serbskeje 1851, str. 1—18. Pozdźišo je „Naléćo“ hišće raz cyłe woćišćane w textowej knižcy za serbski spěwanski swjedźeń lěta 1861. Prěni naćisk prěnjeho chora pak nadeńdźeš hižo w Tydź. Now. 1847, str. 87. K temu steja wšelake jednotliwe spěwy z „Naléća“ w tym a druhim lětniku „Serbskich resp. Tydźeńskich Nowin“ a časopisow, n. př. Łužičana, a w našich spěwnych zběrkach, kaž w „Zahrodcy kwětkojtej“ a „Towaršnym spěwniku“. — Woćišć w textowej knižcy wotkhadźuje wot woćišća w Časopisu M. S. w tutych maličkosćach: W Časopisu je 1. chor z I. dźěla wjele wobšěrniši a w III. dźěle na kóncu 1. duetta je hišće hrónčko za chor: Njebjesa atd. přiwdate. Za to pak tam pobrachuja tele pozdźišo pěsnjene a přijate kruchi: w I. dź. ča. 2., 3. a 11. (8.) a w III. dź. ča. 4. a 5. Nimo teho pak bě hišće něšto spěwow w rukopisu zawostało, kotrež so po tajkim tudy prěni raz wozjewjeju.

Składowane je „Naléćo“ wot našeho K. A. Kocora w l. 1860 a spěwane prěni króć 9. oktobra 1861 w Budyšinje. Za tutu składnosć je so ta pěsń wot J. Bartka a K. A. Kocora do němskeho přełožiła a jako textowa knižka poruno serbskej němskemu posłuchařstwu poskićała. Wospjet je so „Naléćo“ z wulkotnym wuspěchom na spěwanskim swjedźenju 1. oktobra 1879 w Budyšinje spěwało.

Redaktor.

Prěni dźěl.

1. Chor.

hajach, polu, holi,
W horach* a po doli,
Hdźež so hałzy šěrja,**
W słóncu stwjelca ćěrja:***
Tam so k bydłu maju,
Z nowa zaspěwaju
Z naléćom te ptačata.

°(Škowrončk pólnik prěni†
Husleŕ njeje lěni
Tež při žadnej žiwnosći,
Wón so zmuži zahe,
Kaž su brózdy nahe,
Holu, polo wožiwi.

Fijom fi fi spěwa
Škórc a hrónčko dźěła
Machotajo z křidleškom,
W cuzbje je wón pobył,
Na wšěch strachach dobył,
Nětko stary wita dom.

---

* Var.: hatach.

** Časopis M. S. 1851, str. 1: Hdźež lód a sněh přejhrawa:

*** Ta rjadka pobrachuje w Čas. 1851, 1.

† Čas. 1851, 1.

Zyba, ćeta naša,
Dźiw, dźiw, dźiw! so praša,
Štó je bił mi dźowčičku?
Ćmi so abo swita,
Na ladach kibita
Stražu dźerži z kurwotu.

Šćipaju tež mrózy —
Po wysokej drózy
Přińdźe baćon, klepota,
Za nim ćehnje znata
W dworje huslowata
Widli widli! łastojčka.

Maš-li w duši zrudźbu,
Dźi a pos'chaj hudźbu
Spěwarjow we husćini;
Z młodym liscom w haju
Syłobik je w kraju
Hósć a herc najsławniši.

Drózny, čorne kosy
Zahwizdaju hłosy
Rjanu šiju spytujcy;
„Dobra nóc wšej nuzy“
Spěwa sknadź při łuzy,
„Činčerlinčin“ zradomny.

Hup, hup, hup! na dubi
Hupakej so lubi,
Na kwas nowu suknju ma;

„Hdźe je moja žona?“
Kurči hołbik, stona;
Kukuk! woła kokula.

Šěračk na zahrodźi
Bledźi, kaž so hodźi,
Tak a hinak zanoša;
Pocpulu do žita
Bur sej radšo wita,
Zo jom' krupy nješkodźa.

Ćichimichał sudźi:
Što je nas tu ludźi
Wšelakeho pjerička!
W lěsu škrěk a wrjeskot,
W hatach žiwy pleskot,
Bachtanje a pišćeńca.)

* * *

Zwjeselnosćow žórleško,
Dnjo młodosće a naléćo,
W waju pruhach miłych
Lóšt, móc a lubosć hiba so.

Kajka radosć, kajki čas —*
Spěwy rža kaž serbski kwas;
Witaj, witaj młode naléćo
A twoji spěwarjo!

* Přir. w III. zwjazku dosp. var. z T. N. 1847, 87.

2. Sola a chor.

(Č. M. S. 1858, str. 12.)*

Pój, witaj, naléćo,
Nam ponjes pruhu miłu,
Čiń stwórbu z nowa žiwu,
K nam postup, přećelo,
Pój, witaj, naléćo!

Pój, nowe błyšćenje
Po zymje pokhmurjenej,
Na wjes'lach wokhudźenej
Přez dźiwe hrubosće,
Pój, witaj, błyšćenje!

(Wzmi swoje sléboro**
Sej mutna rěka zasy,
Preč leća ćěsne časy
Za spław a njećistwo,
Wzmi swoje sléboro!)

Wy sparjo, wocućće
We włóžnej, płódnej zemi,
Dych žiwy z mróčelemi
Přez hona přećehnje, —
Wy sparjo, wocućće!

So łuka zazeleń!
Na hałzach bubnja pupki,

* Tute podspomnjenja pokazuju na prěni woćišć spěwow.
** Z Čas. 1858, 18.

Za płotom trawne kupki
Sej khwala milši dźeń,
So łuka zazeleń!

Lěs, hory, runina
A žłobiny a doły
Płašć swlěkaju so ćmowy,
Wšo nowy narod ma,
Lěs, hory, runina.

Won, wjes a město, pój
Też ty na wožiwjenje,
Tu mócne překrasnjenje
Ma wulki swjedźeń swój,
Won, wjes a město, pój!

Pij wšitko wjesele
Štož žiwe je a dycha,
Po zrudźbje je tu pycha
A wina radosće, —
Pij wšitko wjesele!

3. Soloquartett.

(Luž. 1860, 2.)

Trawička ty móličká,
Praj, što maš do dźěła?
„Šěru zemju wodźěwam,
Drasćičku ji rjanu dam,
Zo so lubje směwa.“

Trawička ty somotna,
Što maš w twojej rucy?

„Lute rjane rózički,
Kiž ći scełu pod nohi
Na brjózku a łucy.“

Ale što so zelena
Nosyš, pycha honow?
„Drěmaš w mojim mošku hdźe,
Zawalam a nurjam će
Do zelenych sonow.“

Zelenjawka kwětkojta,
Dźak ći, dobroćiwa!
Twoja służba lubosće
Je mi stajne wjesele,
Trawička ty miła! (Pěsn. 1859.)

[4. Chor hólcow.

(Ducy do lěsa jědleńku rubać.)

Poł chora.

Ha k čemu je rostła ta jědleńka,
Kaž sweca, kaž holičo, świžniwa?

Poł chora.

Tak runa, tak świžna a prosta
Sy k žerdźi nam přihódnej rostła.

Poł chora.

Će, jědleńka, porubać přińdźemy,
Duž njepłakaj, štomiko zeleny.

Poł chora.

My chcemy će česćić a nosyć
A na česne wěcy će prosyć.

Cyły chor.

Jědleńka so lemi,
Khila hłowu k zemi;
Jědleńka žerdź dawaše,
Truhana so běleše.]

5. (4.)* Chor holičow z recitativom.

(So pohonjujo hadlenu jako smjertnicu přihotować.)

[So słónco wyše pozběha
Na wobłuk njebjeski,
Duž zhromadźa so młodźina
A smějo poskoči.

Rěka łama swoje puta,
Słónco dobywa;
Přazne koło dźi do kuta,
Zyma přěhrawa.]

Recitativ.

Ha hdźe maće tu hadlenu?
So škowrončk wopraša;
Ha hdźe maće tu smjertnicu?
Tam škórcy hwizdaja.

Chor.

My plećemy, ju trojimy,
To stare wohidło;
[Štó chce so dźiwać słomičcy,
Zo njezhibuje so?

* W spinkach steja ličby, kaž so w text. knižcy z l. 1861 namakaju.

My babimy, ju trojimy,
Tu staru marcawu,
A z wjeselom ju sadźimy
Na dołhu jědleńku.

My wjazamy a zběhamy
Tu staru hadlenu]
A njesemy ju do wody
Na žerdźi wysoku.
Njesemy smjerć ze wsy
A nowe lěto do wsy.

[6. Měšany chor hólcow a holičow.

Kaž kóžda kwětka, kłós a róža
We klinje płódnej' zemje spi,
A po času so rozwić móža
Wšě trubjele a pupčiki;
A rjane pyšne kćenička
Wšě človśke wóčka wokřewja;

Kaž naléćo so z wjes'lom wita:
Tak človjek dźe do žiwjenja;
Dźeń jeho byća hakle swita
A duch a mocy wocuća.
We lubosći a njewini
Najrjeńšu kwětku přetrjechi.

Hdyž ćopłe pruhi zemju hrěja,
A mróčele ju mačeja,

A trawy ćěrja, štomy kćěja,
Won wšitko chce do žiwjenja:
Tu młodźi, stari khwataja
Won, won do hójnoh' powětra.]

[7. **Basso-solo.**
Třepotajcy do zahrody
Stupa dźěd po kiješku.
„Ach, ja běch też něhdy młody" —
Zdychnje wón — „na swěće tu!

Hišće jónu, luby Božo,
Nowy swět mam wohladać,
Prjedy hač mi ćiche łožo
Budźa z pjerščću pósćełać.

Skoro, ducho wumóženy,
Rjeńše hona wohladaš!"
A wón spěwa poklaknjeny
Ponižnje swój wótčenaš.]

8. (5.) **Duett za sopran a tenor.**
Dźěći hołk a bosy hraje
Na brjózku so ponowja,
Dźěd je wě a wowka znaje,
Zhladujetaj nazdala.

Do jej' klina zhromadźuje
So ta črjódka wuskočna,
Holcy wowka powučuje,
K dźědej běža hólčata.

Kajki wobraz
Žiwjenja a wjesela!
Spočatk a kónc towaŕšitaj
Tudy swoje znamjenja;
Dźěd a wowka wuprajitaj
Wutrobne też začuća.

9. (6.) Duett za alto a basso z chorom.

Dźěd.

Słódka młodosć, złoty časo,*
W njewinosći zbožowny,
Njewrócíš so mi też zaso
Z hrajemi a róžojty:
Dha wšak pomjatk wobnowja
Zbóžne twoje znamjenja.

Wowka.

Słódka młodosć, krajo sonow,
Štó će wrócić zamóže?
Štó mi rjanosć twojich honow,
Twoje zbože wopiše?
Twój čas bě dźeń nalětni
W njezabytej krasnosći.

Wobaj.

Słódka młodosć, rajo Boži,
Bjez starosće, bjez horja —

---

* W rukopisu basnika steji tudy spěw: Hdźe dny a hraje lóštne su? (Hlad. zwjazk III.)

Štó tu šćežku přepołoži,
Zo so lěta zawróća?
Štož je kćěło, kćěło je,
Wróćo šćežku njepóńdźe.

Chor.

Młodosće són rozpłunje,
Kaž sněh widźiš roztać,
Lubosć, płomjo njebjeske,
Lubosć dyrbi wostać.

10. (7.) Chor a tenorsolo.

Chor.

Słyšiš rěkow pluskotanje!
Puta jich su na kruchi;
Zemja swjeći dobywanje,
Swojich morwych wubudźi.

Z jeje klina wubiwaju
Milijony kołochow,
Swoje jastwo přełamaju,
Wopušća swój zymski skhow.

Tenorsolo.

(Tydź. Now. 1851, 141.)

(Zrudne jastwo, ćmowe časy
Bychu preč, viktoria!
Z nowej radosću će zasy
Witam, módra fijałka.

Z pruhu miłej wohrěwajo
Słónčko złote postawa;
Witaj wožiwjeny hajo,
Wobliśćena hałoza.

Kwětki, pupki, rjane kćenja
Na štomje a na brjóžku,
A po honach zybolenja —
Wožiwja też wutrobu.

Zwónčki stadłow zaso brinča,
Bože žito žołmuje,
A mój spěw a truny klinča
Z nowa trošt: Bóh miły je!)

(Pěsn. w hapr. 1849.)

Chor.

[Wšo klinči, zynči, hibota
So na wsy, na polu!
Mać zemja z nowa wobleka
So drastu nalětnu.]

Nutř zwonja młode naléćo
Te zwónčki sněhowe
A napřećo du směwajo
Jom' kwětki husace.

Narcisy, módre fijałki
A łučne łuknadźe
Du w krasnej drasće za nimi
A maju wjesele.

Duž wjeŕba palmy pozběha*
Při rěcy zakćějo
A zawyska: viktoria!
Ty rjane naléćo!

11. (8.) Soloquartett.

Khwalena budź fijałka,
Módrinka ty miła,
Kiž sy z dychom naléća
Zahe wocućiła.
Z trawy, z mocha kukajo
Zběhaš jasne wobličo.

Swoju barbu njebjesa,
Jako sněhi tachu,
Dokelž sy tak ponižna,
Tebje zwoblekachu.
Zemja z lutej' lubosće
Da ći krasne wonjenje.

Z wóčkom twojej' miłosće
Nětko hladaš na mnje.
Njej' twój kćéw a wonjenje
Luby dar też za mnje?
Haj, po zymskej ćésnosći
Njeseš lóšt a radosć mi.

---

* Var. z rukp.: Město palmow wjeŕba pruty
Zakćéwace pozběha,
Réka swobodna wot škruty
Witaj, witaj! pluskota.

Něžna kwětka, wonjawka,
Miłosć woblečena,
Znamjo něžnoh' dźěćatstwa,
Witaj wubudźena;
W twojim lubym póselstwi
Womłodźa so myslički.

(Pěsn. 3./5. 1854.)

12. (9.) Basso-solo z chorom.*

Smjertne jastwo rozłamane
Jutrownička připojdźi,
Wjeselosće třělba rži.
Póstne hłosy dospěwane
Do poł ćichej' nocy su. —
Słyšiš radosć jutrownu?

* * *

Přezpolo jutrownych ćaharjow na raniši kemš.

Hdźe su mi banty čerwjene
Na swjedźeń wjesoły,
Što módrych, běłych přinjese
Na swjedźeń jutrowny?

Hdźe sy, mój pyšny koniko,
A što so zraduješ?

---

* Prjedy tuteho spěwa je pěsnjeŕ, kaž je z jeho zakhowaneje disposicije widźeć, hišće wobspěwać chcył:

9. Njedźelu Palmarum a młodźi křesćijenjo.
10. Přazu zakałanje srjedu před zelenym štwórtkom.
11. Dźěći zwjeselenje na darach zeleneho štwórtka.

Kaž słónčko skoči skhadźejo,
Ty ze mnu zejhrawješ!

Hdźe je mi woda jutrowna
Ze žórła čerstweho,
Štó mi tej' jasnej' načerpa
Do słónca na ranko?

Hdźe su mi jejka pisane,
Jich dawno žadny sym,
Štó dźens je kuleć ze mnu chce
Na brjóžku zelenym?

Hdźe su mi rjane khorhowje
Na swjedźeń dobyća,
A bubony a pišćele
Do swjatoh' kěrluša?

* * *

[Horjestaće, wožiwjenje
Jutrownička předuje,
Wěra čerpa posylnjenje,
Hdyž na stwórbu pohladnje;
Tón, kiž stwórbu wobnowi,
Naš row něhdy wotewri.]

13. (10.) Chor kemšerjow.

O najswjećiša jutrownička
W błyšću zelenym, nalětnim,
Budź nam swjatočnje powitana
W templu Knjezowym wysokim.

Swjate přeńdźe wutrobu čuće,
Njewuprajne hiba so hnuće,
Hdyž twoje zwony nam klinča
A twoje kěrluše zynča
Haleluja dobyćerske.

Druhi dźěl.

1. Mužski chor a basso-solo.

[Chor.

Kwětki, pupki, rjane kćenja
Zwjeseluja ratarja,
Božich žitow zybolenja
K nowom' dźěłu posylnja.]

Hospodař.

Won do pola, won do pola,
Wy moji čeladni,
Hdyž słónčko wyše pokrača
Na wobłuk njebjeski;
Te brunački już čakaju
A łóštne zemju hrjebaju.

2. Sopran- a tenorsolo z chorom.

Sopran.

Na horje steji khójca,
Ta žona zelena,

Na khójcy sedźi ptačik
A rjenje zaspěwa.
Što ptačik drobny spěwa,
A što sej zanoša?
„Bur dyrbi won do dźěła,
Won dyrbi do pola.“

Tenor.

Na horje wětřik duje,
Na horje wysokej,
Tón wětřik duje, šepce:
Ja přińdu z Limborskej'.
Wón předuje dwaj dworaj
A što ma powjedźić?
„Syj, buro, ryj a woraj,
Ty maš kraj zežiwić.“

3. Žónski chor a alto-solo.

Žónski chor.

[Z pruhu miłej wohrěwajo
Słónco złote postawa.
Witaj wobliscény hajo,
Witaj młoda zelina.]

Hospoza.

Hohej! wy pilne holčata,
Won na wjes pohlejće;
Nětk z přaznym kołom do boka,
Hdyž žabu słyšeć je,
A žołte libjo pod płotom
Za młodym łoji bańcikom.

4. Sopran- a alto-solo z chorom.

Sopran.

Njech će prašam, brězyčka,
Knježnička ty běła,
Štoha twoja maćeŕka
Hišće dobroh' dźěła?

Chor.

„Zemja, moja maćeŕka,
Židu předźe lutu,
Zelenu mje wobleka,
Zelenu kaž rutu.“

Alto.

Brězyčka ty zelena,
Praj, što maš nam kazać?

Chor.

„Hotuj trawu, holička,
Njedaj pak so ćazać.“

5. (4.) Chor.

Mróčel kapa žohnowanje,
Rosa stwjelco wokoša,
Luboznišo kóžde ranje
Wyše horow zeskhadźa!
K dźěłu lóšt so ponowi
Na polu a w zahrodźi.

Wałpory też zeleneje
Štom so na wsy pozběha,

W koło meje dźeja reje,
Wjesełosć je kralowa;
Štož je młode, poskoči —
K dźěłu lóšt so ponowi.

[**6. Basso, tenor a chor.**

Basso.

Khójnička ty zelena,
Štó při tebi steji?

Tenor.

„To su hólcy z Rózanta,
Rězaju mje k meji.“

Chor.

Khójnička ty zelena,
Daj so wot nas prosyć —
Rjane banty, rubišća
Naše dyrbiš nosyć.]

7. (4. 5.) Chor a sopransolo.

W ćopłych* pruhach muški hraju,
Wačka běha po zemi,
Stadła zaso klinkotaju,
Ryba w rěcy poskoči,
[A štož hišće w zemi spi,
Z khwatom swój kryw přelemi.]

* * *

* Čas. 1851: złotych.

Słónco, kral ze swěćateho stoła,
Z połnej horšću pruhi wusywa,
Wocuć, zemja! młode stwjelco* woła —
Wocuć, stwórba róstna zelena;
Hory, doły, runiny**
Pozłotk pyši błyšćaty!

(T. N. 1848, 79.)

8. Soloquartett.

[Zerja woblečeny
Stawa młody dźeń,
W pruhach narodźeny
Złotych na čerwjeń.

Jeho wóčko w wodach
Přebłyšćuje so,
Hlada w hětach, hrodach
Mile přez wokno.

„Ja sym běłe ranje“,
Wón so słyšeć da,
„Sonow rozpjerchanje
Nóc je wobzamkła.“

Čorne sćěny nócne
Prečku ćěkaja,
Stworjenja tu sprócne
Lóštnje wocuća.

---

* Č. 1851: swětło.

** Var. z rukp.: Hory, doły, runina,
Młody dźeń was powita.

Młodźenco ty jasny,
Witaj na njebju;*
Wožiwjerjo krasny,
Witaj na zemju!]**

9. Dwójny chor.

Lute rjanosće a spodobanje
Wutrobu a woči wokřewja,
Hdyž so purpurojte ćiche ranje
Přez hory a lěsy přibliža,
Człowjestwo a ptačina
Wóčko sparne wotamka.***

[W haju zelenym a w ćichej holi
Wšelke hrónčko žórla spěwarjo;
Štož jich zraduje a štož jich boli,
Ćichom' lěsej powjedaju wšo.
Z tysac ertow zaklinči
W lěsu wopor raniši.]†

10. (6.) Sola z chorom.

Basso-solo.

Wopor skići rěka, trawnik włóžny,
Z postawacej rosu kuri so.

---

* Var.: Što so spěchuješ?
** Var.: Što tak zahe chceš?
*** Rukp.: Z wjeselom dźeń powita.
† T. N. 1848, 79: Ale žadyn njeskomdźi
Dać swój wopor raniši.

Sopransolo.

Škowrončk spěwa we lubosći zbóžny
Wyše pola dźak za zornjatko.

Chor.

[Žito, kwětka, różička
A wša zemja posłucha.]

Alto-solo.

Žiwjenje so krasni z mocu nowej,*
Harfa moja sobu wocući.

Tenorsolo.

Płódna zemja w drasće purpurowej,
Witaj mi we twojej rjanosći.

Chor.

Złote ranje lubozne,
Tebje mój hłós khwalić chce!

11. (7.) Chor a tenorsolo.

Jednore hłosy.

So hibot, běh a hołk a dźěło
Po wšitkich stronach rozsylni,
Što też by lóšt a khwilu měło,
Dom pasć při tajkej rjanosći?

Chor.

Won, won! to nowe hesło je,
Kiž wjes a město přeběhnje.

---

* Bukp.: Wocuć harfa k wjeselosći nowej,
Njech mój spěw so k njebju přećišći.

Tenorsolo.

Pućowaŕ.

Što radosć rjeńšu dawa,
Hač dróhu pućować,
Hdyž z nowej drastu trawa
Chce zemju woblekać.
Mje ćěri won do žiwjenja,
Mi kiwa lóšt a nadźija;
Adej, adej! budź bože mje,
Štóž lubje za mnu pohladnje.

Na łucy kwětki steja,
A w polu wojacy,
Won wabi rjana meja
Přez doły, přez hory;
Mój wótcny domo pod hórku,
Měj dźak za twoju hospodu.
Adej, adej! budź bože mje,
Štóž lubje za mnu pohladnje.

Hlej, ćaharjo, tu ptački
Mje hižom zetkuja,
Wšě mrowički a wački
Swój pućik wuzwola.
Po módrej žołmje, po kraju
Do swěta won ja wukraču;
Adej, adej! budź bože mje,
Štóž lubje za mnu pohladnje.

Što dźělenja so strózu,
Njej' krasne wšudźom wšo?
Daj mi na kłobuk rózu,
Ty rjane holičo,
A njenam'kaš-li rózičku,
To daj mi přeco wutrobu;
Adej, adej! budź bože mje,
Štóž lubje za mnu pohladnje.

12. (8.) Chor a tercett.

Chor.

Pišćo płuhi zemju dřeja,
K dźělu dźeń so podlějša,
Trawy ćěrja, štomy kćěja,
Polo žada symjenja;
Sytwu ratař přihotuje,
Ale Bóh sam požohnuje.

Tercett.

Z nadźiju so rólnik nosy,
Symjo brózdźe dowěri,
Dokonja swój skutk a prosy
Wo płód rucy styknywši;
Stupi so kónc pola
Na swój łopač zeprjeny,
Wuspěwa swój wótčenaš.

[Chor.

Sadźenje a wusywanje,
Přiliwanje, šćěpjenje,

Wšelke nuzne wobstaranje
Přikazuje naléće;
Pót a próca přinjese
Płody hakle witane.]

13. (9.) Basso-solo z chorom.

Basso-solo.

Nětko domoj k swojej hěći
Sprócny, mučny pokhwata;
Jeho wita mandźelska,
Pobožna mać swojich dźěći,
Starosćiwa hospoza.

Wěš jejnu prócu, sćerpne dźěło,
Je znaty ći syw maćerny
Do młodej' dźěći wutroby?
Najrjeńše zbože je ji kćěło,
Hdyž widźi narod radźeny.
[Do tysac próstwow wobzamkuje
Też wona swój syw njebjeski
We słódkej nadźiji.]

Chor.

Haj, rjana zahrodka
Su jeje dźěćatka,
Hdyž strowe, ličkate,
Kaž pupki rózowe, —
Hdyž w wěrje, lubosći,
Kaž Bože jandźelki,
So směja, poskoča,
A nana wokoša.

14. (10.) Skónčny chor.

Tam kóždy dźeń je lubosć nowa
A wjesele a nadźija.
A starosć, próca člowjekowa
So do słódkosće wobroća.
[Ach, dźěćo dołho njeznaje,
Kak nan a mać je lubuje!]

Třeći dźěl.

1. Chor.

Słónco skhadźa! bručki, wački
Žiwjenja so wjesela,
Na swět ze spěwom wšě ptački
Młody dźeń sej witaja.]

Žito ćěri, kłósk tu wleče
Z tučneje so trubjele,
Wjesoły so jastwo swleče,
Pije słónčne błyšćenje.
Wołtař Boži zemja je,
Na nim dary steja,
Swědki Božej' miłosće;
Aj, ty rjana meja!

2. Tenorsolo a duett z chorom.

Tenorsolo.

Rjana meja zwjeseluje,
Swoje róže poskića,
Lubosć duše towaršuje,
Zbóžne čuća wubudźa.

Wowčeŕ piska — pastyŕ spěwa
Wot rózow a fijałki,
Holčo pos'cha a so směwa
A što jemu wotmołwi?

Duett za sopran a basso.

Holčo.

Hdy bych ja była rózička
We twojej zahrodcy,
Bych ja najrjeńšo zakćěła
Ći twoje žiwe dny.

Pastyŕ.

Chceš ty być moja rózička,
Chcu ja ći hrjadku dać:
To budźe moja wutroba,
W tej dyrbiš kćějo stać.

Wobaj.

Hlej, róže zwjadnu a też ktu
Na łucy, zahrodźi —
We zrudobje a wjeselu
Naj' ničo njedźěli.

Holčo.

Hdy bych ja była ptačatko
We twojej zahrodcy,
Bych spěwała ći najrjeńšo
Přez cyłoh' lěta dny.

Pastyŕ.

Chceš ty być moje ptačatko,
Chcu ja być wobnožka,
Kiž tebje dźerži zradujo
A rjenje koleba.

Wobaj.

Hlej, ptački mjelča, spěwaju
Na polu, na štomi —
We zrudobje a wjeselu
Naj' ničo njedźěli.

Holčo.

Hdy bych ja była hwězdźička
Na módrych njebjesach,
Bych cyłu nóc so swěćiła
We twojich woknješkach.

Pastyŕ.

Chceš ty być moja hwězdźička,
A ja kluč wrotow měł,
Přez kotrež słónčko wustupa,
Ja njebych wotamknył.

Wobaj.

Hlej, hwěžki swěća, hašeju,
Puć khodźa wšelaki —

We zrudobje a wjeselu
Naj' ničo njedźěli.

Chor.

°(Njebjesa so wotewrjeja,*
Paradiz so wonowja,
Hdyž so złoći rjana meja
Lubosće a žiwjenja,
Jandźeljo so přibliżeja
A so sobu wjesela.)

3. Alto-solo a chor.***

Alto-solo.

Štó tam khodźi, njej' to khory
Posylnjenje srěbajo? —
Haj, wón widźi zaso hory
A kraj z nowa zybolo.

Naléća móc jeho strowi,
Kokule so zraduje,
Jeho nadźija so nowi,
Kruće wón ju zapřimnje.

Chor.

Přećelnica z wyššich stronow,
Słónco trošta, nadźija!

---

* Čas. 1851, 14.

** Prjedy teho je Zejleŕ po swědčenju disposicije hišće chcył „bělenje płata“ a „ranje w holi“ wobspěwać.

*** W Čas. M. S. 1851 je tutón 3. kruch na konc 2. akta stajeny.

Twoje pruhi z Božich honow
Swěća nam do žiwjenja;
Nowu móc a wjesele
Dawa twoje błyšćenje.

Twoje směwki, twoje sluby
Podomstwo* su naléća,
Ale twój dych miły, luby
Jeho rjanosć přetrjechja;
Pod twój škit so zhromadźi,
Štož tu dycha we swětli.

Z twojej mocu dočakamy
Płód a přichod zbožowny,
Na tebje so zepjeramy
Też při smjertnej hórčičcy;
Z wěčnym slubom zwjazanu
Swjećimy ći wutrobu.

4. Basso-solo z chorom.

Recitativ.

[Pójće ke mni, hola ke mni,
Ja sym wam prawy muž!]
Štóž jězbu cunju rodźi,**
Skoč ke mni do čołma.

---

* To je: podobnistwo.

** Rukp. (hdźež je čo. 4 a 5 do „Podléća“ zaplećene):
Čołmař: „Štó jězbu moju rodźi?
Kroš trjebam do zaka,
Lóšt pluwać je na wodźi,
Pój, črjódka, do čołma.“

Lóšt pluwać je na wodźi
A spěwej poleka.

[Pójće ke mni, hola ke mni,
Ja sym wam prawy muž!
Tu módre njebjo spody
Swój wobraz wupina,
A pobrjohi do wody
So same pisaja.

Pójće ke mni, hola ke mni,
Ja sym wam prawy muž!]
Što jězbje so też runa*
Po jasnych žołmičkach,
Po sleborje Neptuna
W smaragdnych wobrubach!

[Pójće ke mni, hola ke mni,
Ja sym wam prawy muž!
Duž pjelnja čołm při rěcy,
Jón łódźnik wotwježe,
Přez hłowu leća měcy,
Tak wjesołe wšo je.

Pójće ke mni, hola ke mni,
Ja sym wam prawy muž!

---

* 1. recens.: Na sleborje Neptuna
Je jězba najrjeńša,
Je hładka ćěř a runa,
Kaž són só dokonja.

Ha što sej zaspěwaja,
To žołmy přeradźa,
To kedźbne brjohi praja
A wjeŕby zasłyša.]

Čołmiski spěw.

(Č. M. S. 1858, 20.)

We pisanej khěžcy, na čołmje
So wjezemy po rěcy,
Po hładkej, po slěbornej žołmje
Přez kužoł a hłubiny.

Kaž rybički lóštne pod nami
Sej khwalimy žiwjenje,
Jědź lubosć a nadźija z nami
A powyšej wjesele.

Čołm njese nas ćiše a rady,
Wón z wodu so rozmołwja,
Hry muškow a žołmičkow blady
Nam k bokej so towaŕša.

Kaž žołmička stawa, so lěha,
Tak spłuwnje lóšt žiwjenja,
Nam radosć pak mysličku zběha
A lubosć ju poswjeća.

Stój! smějate brjohi k nam praja,
Stój! kiwaju do wody,
Wětr přećelny zaduwa z kraja:
„Tu přistaw je luboznyj!“

A kiwaju druhe też brjohi
Nam něhdy: „Tu zastawaj!“
Dha stajimy z nadźiju nohi
Na wěčnosće rjeńši kraj! —

(Pěsn. 10.|2. 1854.)

5. Sopransolo z chorom.

Zemja wutli. Miły zephyr
Prosy mróčno hromadźe;
Słónco haša. Pluskotawki,
Mrózy, kruwy njebjeske,
Napinane, žohnowane
Próznja swoje wumjenja,
Měd a mloko krjepota.

[Honow wobličo so jasni,
Płódny róst a tuk je krasni,
Dešćne krjepki lizajo.
A duž kwětka, trawa
Z danju je zas' dawa —
Pčołka won dźe zabórčo.]

Spěw wo pčołkach.

(Č. M. S. 1858, 21.)

Łuki, pola zadymaju
Wokřewjene z dešćikom,
Pčołki piłne won so saju
Za mučku a za mjedom;
Zynča, bórča: Zu zu zu,
Cyča, noša: Si si si,

Tak zu zu zu, tak si si si,
Hač mučny dźeń so nakhili.

Sprócna babka, pčołka mała
Wě, hdźe kwětka zakćěwa,
Panki pjelnić zahe stawa,
Dom a dźěći wobstara;
Lěta bórčo zu zu zu,
Cydźi, nosy si si si,
Tak zu zu zu, tak si si si,
Hač kwětku wječor zandźeli.

Čmjeła, mjetel zejhrawatej
Wjesołej we bohatstwi,
Wo přichod so njestaratej,
Babka zymu wopomni.
Cydźi, nosy zu zu zu,
Zbytk je złoty! si si si,
Tak zu zu zu, tak si si si,
Hač zyma swjatok poruči.

6. Chor a tenorsolo.

Chor.

[Łuki, hory, doły, hola
Pyšene su z kwětkami,
Z radnym žitom žołmja pola,
Kćějo kłós so zakuri.]

Tenorsolo.

Połna płodow, połna kćenja
Zemja je, kaž zahroda,

Lubi rjane zapłaćenja
Pilnej rucy rólnika;
Jeho čoło po prócy
Khłodźa ćiche wječory.
Hdyž dźeń haša,
Próca přestawa.
Zwony swjatok zazwonja:
Bim, bam, bom! — Pójće dom! —

Wjeska měrna,
Třěcha hospodna
Wšitkich z pola zhromadźa,
A ćahnu dom.
Dompuć je lóštny,
To khroble pak wěř,
Hdyž na prozy wita
Će lubosć a měr!

7. Sopransolo z chorom.

Swětła wodniše*
Praja bože mje.
Nócne swětła skhadźeja,
Ćišina so rozšěrja.
Słyš! pos'chaj! słyš!
Što klinči tam

---

* 1. recens.: A po wječeri pod lipu
Pod lisćowatej kryćiznu
So zeńdźe młodźina
A zaspěwa:

We wjescy ćichownej
Pod lipu lisćojtej?

Wječorny spěw.

(Kuć. Jutn. 1850, 235.)

Pój, wječoro, k nam rjany
We hwězdnym wodźěwje,
Budź lubje powitany
We swjatej ćišinje;
So ćiche směrki stajće
Mi něhdy na rowi
A žiwym powjesć dajće:
Tu mučny dróhař spi.

Kak rjenje měsačk swěći
Na módrych njebjesach —
O rjana stwórba w lěći
Na khłódnych wječorach;
A budu w khłódnym skhowje
Ja něhdy nocować,
Chcył, měsačko, na rowje
Mi khwilku pozastać.

Jasmin, reseda sćele,
Hdyž druhe róže spja,
Wot słódkich dychow wjele,
Bóz módry zawonja;
Budź, lubše zawonjenje,
Spju něhdy we zemi,
Budź moje postrowjenje
Wšěm lubym na swěći.

Hołk žiwjenja so zlehnje,
So ničo njehiba,
Štož jeno nimo ćehnje
Tam žołma rěčniwa;
A sym ja něhdy spanył
Do procha, do pjeršće,
Praj žołma, zo sym ćahnył
Do hwězdow jasnosće.

8. Basso-solo.

Swjaty Jan so přibližuje,
Różow swjedźeń nastawa,
Strowe zela zhromadźuje
Starosćiwa hospoza.

[W połnej pyše łuka woła:
Njejsym ja kaž njewjesta?
Moje kwětki cydźi pčoła,
Pyta mjetel pisana.]

Swojom' holču
Ščipa różu,
Dawa młodźenc z lubosću,
Róži k khwalbi,
Holču k česći
Wuzwoli najrjenišu.
Rjane z rjanym towarši
A dźak sej zasłuži.

9. Tenorsolo z chorom.

Z dychom swjatoh' Jana
Kćěje lubozna
Połna róža rjana,
Rózow kralowa;
Aj, ty róža najrjeńša,
Kaž ta moja holička!

Chor. Aj, ty róža najrjeńša
Za te naše holiča.*

Makojca so šěri
Połna z hordosću,
Słabje pak so měri
K twojom' runjeću;
Aj, ty róža najrjeńša,
Kaž ta moja holička!

Chor. Aj, ty róža najrjeńša
Za te naše holiča.

Nalika so puka
Z hłojčku šěrokej,
Podarmo pak kuka,
Hač ći runa njej';
Aj, ty róža najrjeńša,
Kaž ta moja holička!

Chor. Aj, ty róža najrjeńša
Za te naše holiča.

---

* Rukp.: Mojom' holču dam će ja!

Somotki drje móža
Pychu dawać sej,
Ale kaž ty, róža,
Nihdže žana njej'.
Aj, ty róža najrjeńša,
Kaž ta moja holička!

Chor. Aj, ty róža najrjeńša
Za te naše holiča.

Połna malva pyta
Twoja sotra być,
Podarmo pak spyta
Tebje dosćěhnyć.
Aj, ty róža najrjeńša,
Kaž ta moja holička!

Chor. Aj, ty róža najrjeńša
Za te naše holiča.

(Pěsn. 18.|7. 1850.)

10. Skónčny chor.

[Rjane róže, pycha swěta,
Maju z naléćom swój čas;
Młoda lubosć, młode léta,
Štó by zamóhł zdźeržeć was!
Stwórba Boža, templo swjaty,
Wočiń twoje wrota mi;
Njech twój błyšć je přeměnjaty,
Wón wšak zbóžnje zwjeseli.

Zhubić, dostać,
Wuńć a wostać
Wšitkim wotsudźene je.]

Derje, derje je na zemi
Lubosć dawać, lubosć brać,
Ze spěwom a z radosćemi
Młode lěta wěncować;
Přetož rjana kćěje meja,
Ale wostać njemóže,
Róže spanu, lěta dźeja,
Praja spěšnje bože mje.
[Zhubić, dostać,
Wuńć a wostać
Wšitkim wotsudźene je.]

Rjenje, rjenje je na zemi
W přebytku też zachodnym,
Wupyšenym z rjanosćemi,
W Božim swětle różowym;
Duch a ćěło womłodźuje
W templu stwórby žiwjenje,
Wyšše hibanje so čuje
Njesmjertne a njebjeske.
[Zhubić, dostać,
Wuńć a wostać
Wšitkim wotsudźene je.]

II.

Podlěćo.

Předspomnjenje.

Podlěćo, druhi dźěl cykla „Počasow“, je w lěće 1854 a slědowacych pěsnjene a z wjetša w rukopisu, z dźěla za ćišć přihotowanym, zawostało; jenož někotre jednotliwe spěwy je Zejleŕ z „Podlěća“ wuwzał a pak w Časopisu M. S. (lětn. 1856, 58, 59) woćišćeć dał pak w lětomaj 1860 a 61 do „Žni“ a „Naleća“ při předźěłanju tuteju pěsnjow přijał; to wšo je z mojich přispomnjenjow k jednotliwym spěwam do drobna widźeć. Duž tudy „Podlěćo“ zrjadowane po myslach pěsnjerja k prěnjemu razej zjawnosći přepodawamy.

Redaktor.

Prěnja dźělba.

1. Njedźelske ranje. (Chor.)

(Č. M. S. 1859, 5.)

Ichu kročel młode ranje
Stupa z wrotow purpurskich,
Wětřik sam spi měrne spanje
W žłobach něhdźe hłubokich,
Jenož rěki zašumja:
Dźens je kemš a njedźela.

„Swjećene budź Bože mjeno“
Človjek sobu hłosuje,
Z wóčka, k njebju wobroćenoh',
Swěća pruhi swjećiše,
Rěki wěčnoh' žiwjenja
Dušu jemu přešumja.

Lěs a polo, ludźi próznej,
Wotpočnjetej w ćišini,
Šćerkot, ropot z haru wóznej
Puć a dróha njesłyši,

Jenož ptački spěwaja:
Dźens je kemš a njedźela.

K swjatnicy so nětko mjełu
Črjódki w pyše kemšacej,
Hona, łuki pak jim sćełu
Kwětki z ruku wjesołej,
Ptačkow hłós jich přewodźa
K rjeńšemu haleluja.

Dźěd a wowka po kiješku
Khabłajo za młódšimi
Ćehnjetaj tu lubu šćežku
Hišće w wyššej radosći,
Jeju sabat blizko je
A te psalmy njebjeske.

Na rězaku mjelči piła,
Płužne koło njepišći,
Nakowa je woněmiła,
Brus do kosy njeryči,
Zwony z cyrkwje zaklinča:
Dźens je kemš a njedźela.

Čerwik hruzłu přetočuje,
Zwěrjo njewě, što tu chce,
K njebju pak so towaršuje,
Štož je z njebjes rodźene,
A z tej próstwu kubła so:
Přińdź k nam twoje kralestwo!

2. Dźěd a wowka ducy ke mši.
(Duett z chorom.)

Wowka.

Starej smój
A swět naj' hišće nosy,
So zemja wobnowja,
Nic tak naj' štalt a włosy.
Bóh rjane dary lubi.
Štó změje je tu dočakać
A domoj brać a wužiwać?

Dźěd.

Hlej, tutón młodźenc dróhowacy
So wjeseli swět překhodźeć,
Lóšt, nadźěj, móc su jeho šacy,
Swět najradšo chcył přelećeć:
Tak też bě něhdy złożena
Ta młoda moja myslička.

Wowka.

Tu podlěćo też človjekowe
Je Božej zemi podobne,
Hdźež mócne, lóštne ćělo strowe
Też ćežu za lóšt přenjese.

Dźěd.

Ja skoro dyrbju wotpołožić
Tu pućowarsku zepjeru,
So hišće k rjeńšim honam złožić,
Hač naše khude hona su:
Mój różowy dźeń zakćěwa
Tam horkach, hdźež su njebjesa.

Wobaj.

Mje stara wyšši raj
A pyšniše te hona;
Tam rěka: Zawyskaj,
Štož tudy słabe stona.
Wot njebjes žadam słyšeć ja —
O była skoro njedźela!

Chor.

Zbóžny, štóž rad přibližuje
Knjezowym so přitwarkam,
Boha pyta, powyšuje,
Kiž da wšitko dobre nam
A kiž zemju ponowi
Z rjanosću a darami. (1854.)

3. Chor kemšerjow.

(Młodźi dróhowarjo a kemšerjo so ducy wote mše zetkaju.)

Kemšu zwony wuzwonjeja,
Ćiše kemšerjo dom dźeja,
Witaju so wote mše;
Wšudźom měšćanski a wjesny
Słyši serbski kraj tón česny:
„Z Božoh' słowa witajće!“

* * *

Nasyćene, napowane
Z wěčnym darom duše su
A do próstwy wobzamkane
Časne dary na polu.

4. Dróhowacy cuzbnicy. (Quartett.)

Kak stupa so lóštnje a wjesele
Přez lěsy te khłódkojte,
Kak dycha so lóžko a swobodnje
Přez krajiny zelene,
Hdyž kokula z dubika zawoła kuk!*
Kukuk, kuk, do swěta kuk!

Swět wulki a šěroki krasny je,
Kaž njewjesta pyšeny,
Hdyž łučka a zahroda smějo kće,
Wóń žiwjeńsku dymajcy,
Hdyž kokula z dubika zawoła kuk!
Kukuk, kuk, do swěta kuk!

Přez hory, přez doły chcu z wačokom
Swět rjany ja přeměrić,
Kak minje puć próšny so z wjeselom,
Štóž wě sej čas wuzwolić,
Hdyž kokula z dubika zawoła kuk!
Kukuk, kuk, do swěta kuk!

5. Šědźiwc k znatemu młodźencej. (Basso-solo.)

Ćehń božmje, luby młodźenco,
A Bóh će škituj wšudźe!
Bóh daj, zo dobry wróćeš so,
To derje też ći budźe.

---

* Var.: Hdyž kokulu słyšitej khójna a buk.

So wróćić zas' do młodych lět
Mi zwjeselenje njeda,
Sym dawno zhonił tutón swět,
Kiž swoju radosć předa —

Za prócu, strach a starosće,
Kiž leža přewinjene
Mi za khribjetom nětko wšě
A z Bohom wotłožene.

Nic, hdyž so tudy přikrótši
Mój dźeń a pućik časny,
A moja noha wopušći
Swět zeleny a jasny —

Mi sylzu hona krasniše
Pře tutón wotbytk staja,
Jich rjanosće su njebjeske,
Kiž wšitko zarunaja.

6. Chor kemšerjow.

Z radosću do žiwjenja
Twoja noha stupa,
Kaž so w słónčku lilija
Narodny dźeń kupa.

Płomjo, khrobło w wutrobi,
Dźeš přez hona, haje,

Ličko kćěje z rózemi,
Hory su ći hraje.

Kaž so pola zelenja,
Kaž so łuka krasni:
Tak so lóšt a nadźija
Směwajo ći jasni.

Ale lóšt ma wotstupić,
Bórzy kiwa dźěło,
Kłósku widźiš wobělić,
Spadnyć, štož je kćěło.

7. Recitativ z chorom.

Hospodaŕ. (Recit.)
Čas ćěsny přikhadźa,
A tyšnje zdychuja
Wšě zrostliny.
Trawnik skhnje a trada,
Rosa wotbjera,
Nowej' włóhi hlada
Korjeń, hałoza,
Zymowate dychi du;
Nócne mrózy skaža
Něžne wubitki,
Hdyž so žane zwaža
Dychać we swětli.
Samo wowca třihana
Toči so a dyrkota
Na smazy a na brjóžku;

Bóh chcył so smilić*
Z dešćikom a ćopłotu!

Chor.

Z wěru a ze sćerpliwosću
Kłapaj, tyšna wutroba,
Wopruj próstwy z pokornosću,
Dha Bóh njebjo wotamka,
Trošt a pomoc pósćele,
Dokelž wěčnje miły je!

8. Před wječorom. (Chor a quartettsolo.)

Chor.

So ćmowi njebjo k wječoru
We hładkej módrini
A mróčele kraj wobćahnu,
Dešć krjepi ćopłuški,
Wón pada k zemi smuhu runu
A z trubjelow so kłóski sunu.

Quartettsolo.

(Při pohladźe na prěnju kłósku.)**

(Č. M. S. 1859, 4.)

Prěnja kłóska, o ty radosć,
Witaj něžna na słónco,

---

* 1. recens.: Bóh chcył słónčko sobudźělić
Polam, łukam, zahrodam,
A so z płódnym dešćom smilić,
Škódnu móc brać njewjedram.

** Tutón spěw je Zejleŕ w lěće 1860 do „Žni“ při jich předźělanju jako 1. quartettsolo stajił. Tola so wón po wopřijeću tam tak derje

Z njebjes pósle, naša žadosć,
Božich dźiwow potajnstwo,
Witaj naše lubowanje,
Nowy zawdawk nadźije,
Rólnej prócy zarunanje,
Złote myto, zdźerženje!

Kwětki, róže, wšitke kćenja,
Kajkejež sće rjanoty,
Kajkež maće zybolenja,
Stupajće ji do zady,
Kiwajće ji powitanje,
To je waša kralowa,
Jeje króny žohnowanje
Wašu krasnosć přesaha!

Witaj, dźěćo wotpowite
Zeleneho ze zahl'čka,
Wóčko twoje wutrobite
Hlada nětko do swěta;
Rynčkuj twoje złote kćenje,
Bóh budź z tobu, žohnuj će,
Ponjes khlěb a zežiwjenje,
Krupa njech ći nimo dźe!

---

njehodźi kaž tudy. A na „Prěnju kłósku“ slěduje w rukopisu Podlěća spěw „Łuki, pola zadymaju“, kiž je pozdźišo do Naležća (str. 41) přijaty. Komponowana po tajkim „Prěnja kłóska“ hižo je.

9. Někotři dźěłaćerjo. (Mužski quartett.)

(Č. M. S. 1856, 8.)

Nóc je k nam postupiła,
Kiž prócu wobzamka —*
Praj, hwězdow maći miła,
Štó tebje wupósła?

O wokřewjeńka sprócnych
A mučnym witana,
Ty z rukow přińdźeš wótcnych,
Zo měr by přinjesła.

Što tebi khwalbu dawa
A hišće njedrěmje,
Je dźiwina, kiž stawa
A z lěhwa wuběhnje?

O ně, ta zmysłow nima
Za twoje rjanosće,
Štož pak so njebjes přima,
Ma k tebi wjesele.

Štož wóčko k njebju nosy,
Swět wyšši w wutrobi,
To wokřewjenje prosy
Na twojej krasnosći.

Maš łuki lilijate
Tam horkach rjeniše,

* Č. M. S. 1856, 8: Nóc ćicha, ćěmnita.

To swědčenja su swjate
A pisma njebjeske.

O přećelnica, witaj
Nam pyšna z hwězdami,
Te knihi, wóčko, čitaj,
Te, ducho, před so wzmi!

W tych měra, trošta nabudź
A wěry, nadźije
A khudu zemju zabudź
A brěmjo žiwjeńske.

(Pěsn. 21.|10. 1856.)

Druha dźělba.

(Synowe žně.)

1. Chor a recitativ.

Chor.

Što so hiba z měrnych dworow,
Štó won z ćichej' wjeski dźe?
Hišće słónco zady horow
Khowa pruhi purpurske.

Kajke su to na ramjenju
Mječe swětłe šěroke?
Dźe-li k wójnje, k wutupjenju,
Hdźeha khorhoj, bubon je?

Što tam črjódki wobrónjene*
Pola łuki zastanu?
Łuki, ach, te postróżene
Widźa kosu błyšćatu.

Hejtman. (Recitativ.)
Swjaty Jan puć nastupuje,
Jeho stup je kosow zynk,
Duž njech dźensa zastupuje
Na łuku so syckow rynk!

Chor.
Kosy brinča! kwětki panu,**
Łuki krónu zhubjuja,
Trawy čuja smjertnu ranu,
Kiž jim rosa wokhłódźa;
Wěnc a pycha njewjestna
Pod kosu je spanyła.

Kosa syči — što to rěka?
Łučne stwjelca padaju —
Pčoła, mjetel z kwětkow ćěka,
Boji so też před smjerću.

---

* 1. recens.: Što te črjódki zastawuja
Pola łukow rosojtych —
Što so łuki postróžuja
W swojich wěncach njewjestnych?

** 1. recens.: Kosa klinči; što to rěka,
Što so noša z hrabjemi?
Pčołka, mjetel spěšnje ćěka
Na łucy a w zahrodźi?

Žaba je so zastróžiła,
Khwata na bok skačicy,
Pocpula je woněmiła,
Caršej skhow je rubjeny.

Łastojčki so přibližuja,
Łowja płowu khodojtku,
Z pilnej nohu překhodźuja
Škórcy łuku hrjabatu,
Pacholjo a holiča
Na přemo spěw znošuja.

2. Zachodnosć stwórbneho a čłowjeskeho žiwjenja. (Tenorsolo.)

Słyšiš kosu w trawje ryčeć?*
Z łuki dyrbja różički,
Wjesołe tam běchu rostłe,
Zakćěłe tam lóštniwje.
Tak ma pacholo so dźělić,
Wopušćić dom narodny,
Zawostajić dyrbi, dyrbi
Lube, drohe městačko.

Widźiš kwětki tam so błyšćić
Z rańšej rosu krjepjene,
Kak jich wóčka pohladuja
K módrom' njebju smilenje?

---

* Tutón spěw njeje dodźěłany. Z. drje je runozynki hakle pozdźišo wudźěłać chcył.

To je dźěsća zbože słódke
W wótcnym domje přećelnym,
Tutón dom so dyrbi spušćić,
Kaž preč dyrbja kwětki wšě.

Haj, ze spěšnym křidłom zleći
Kwětkam čas jich złoćany,
Drasta łučki stari, zańdźe,
Přeměnjenju podćisna.
To je človske tudybyće,
To je jeho zachodnosć,
Koła słyšu hižo krčeć,
Kiž mje też preč dowjezu.

Trawy, kwětki, lube dźěći,
Łučka praji, bože mje!
Dlěje njemóžu was skubłać,
Nětk so dźělić dyrbimy.
Tak so lubosć dawa słyšeć,
Kiž so zwólnje podćisnje.
Synko, twar sam swoju khěžku,
Swoje zbože spytaj sam!

3. Spěw holičow na synowych žnjach. (Chory a alto-solo.)

Žónski chor.

Swjaty Jan :,: žně skazuje,
Syc łučku trawnitu;
Sćel, holčo, hrabaj, rozbijej
A ryńčkuj, kop a wobroćej —

Swjaty Jan :,: žně skazuje,
Syc łučku zelenu.

Łučka daj :,: nam dźens twój šac,
Płać bohatu nam mzdu.
Te rjane dźěći trawički,*
Kiž kubłaše na wutrobi —
Łučka daj :,: za myto nam
Tu trawku wonjatu.

Łučka mjelč :,: a njesylzuj,**
Swój wěnc nam dyrbiš dać;
Štož w swěće wotsudźene je,
To skóržba wrócić njemóže;
Hoji čas, :,: tu skoro zas'
Ty pyšna budźeš stać.

Lubozny :,: kćěw łučcyny
Drje dyrbi zaleći;
Hdźež holiča pak pěkne su,
Tam kćěw a róže njezblědnu —
Da-li Bóh, :,: tam za lěto
Wěnc kwasny chcemy wić!

Swjaty Jan :,: přez łučku dźe,
Přez łučku syčenu,

* 1. recens.: Pod kosu a pod hrabjemi
Smy wjele potu rozleli.

** 1. recens.: so njehněwaj.

Do hrjabow słónco zaswěća,
Kaž balzam kopjeń zawonja.
Wuńdźe čas, :,: też hnuje mje
Won z domu na cuzbu.

Syničko :,: ty wonjate,
So njechaj rozrudźeć,
Wšo přeměnja wšak w swěće so
A wostać njem'že na přeco;
Přińdźe čas, :,: ja dyrbju dźěć
Też sylzu wobknježeć.

Scelemy :,: a kopimy
Po łucy kudźerje,
Wóz steji hižo hotowy,
Kiž powjeze was wot tudy!
Klinkotać :,: ja słyšu też
Wóz, kiž mje powjeze.

Powozuj :,: wóz holičo,
Dom kubło zhromadźeć,
Kak bórzy koło klepoce,
Kiž mje a tebje powjeze.
Wuńdźe čas, :,: ja dyrbju so
Też dale nastajeć.

Alto-solo a chor.

Ha hdźeha je ta njewjesta
We wěncu zelenym?
Praj dubo mi, praj wólšička
Po dole łučnatym.

Chor. Dźens njewjestny wěnc łuka da,
Za lětko ma jón Hančička!

Ha hdźeha je tón běły dom,
Hdźež włóski pleće sej,
A družki steja před dworom,
Zo chcedźa służić jej?
Chor. Dźens njewjestny wěnc łuka da,
Za lětko ma jón Hančička!

Ha hdźeha je tón pyšny wóz,
Kiž ju dom powjeze,
Hdźe je ta třěcha hospodna
A łóžko nasłane?
Chor. Dźens njewjestny wěnc łuka da,
Za lětko ma jón Hančička!

4. Łučka a holičo. (Sopransolo.)

Ha smjała so słónčnita łučka je,
A syno zawonja —
„Pój wobroćeć“, kokula kukaše,
„Kukuk, ty najrjeńša!

So rosa je sliznyła sleborna
Na łučcy słónčnitej;
Duž wobroćeć rjeńša pój holička,
Wzmi běłe hrabje sej!“ —

Ha na łučku holičo rjeńše dźe,
So hrabje bělachu —

A trawa ju na hrjabach witaše
Přez rosu slěbornu.

A hrabički zastaji holičo
Tam běle spěwajcy:
„Kak zyboli, łučka, twój wěnašk so
We rosy slěborny.

Što dała sy želno jón hólcam preč,
A bortu kwětkatu?*
Zo dyrbju nětk rozbijeć, wobroćeć
Jow trawku zwjadnjenu.“

„„Ha wěnaška njeżaruj mojeho,**
Twój wjele rjeńši je,
W tym dyrbiš před wołtarjom hordźić so
A twoje zboże kće.“ “***

„Ha dyrbju hić něhdy puć njewjestow,†
Čěpc nosyć mandźelski,
Chcu hosći měć telko, štož kopjenow
Při kwasnym wobjedźi.

---

* 1. recens.: Njej' to mi ze škodu?

** 1. recens.: Ja zachodnu pychu sym podała
Ći k lěpšom' z radosću,
Zo k lětu by w wěncu so hordźiła
Při Božim wołtarju.

*** Var.: A złoty dźeń ći kće.

† 1. recens.: Ha budźe hdy rjany tón dźeń mi kćěć,
Čěpc dostać mandźelski:
Chcu hosći, štož kopjenow na kwas měć,
Družkow štož mjeteli.

Ha telko mi swěčkow też zaswěćće,
Kaž rosa škrěčkow rój,
Kaž łučka njech bantaty braška dźe,
Kaž słónčko luby mój!“

Ha łučka dźens włóski sej rozpleće
A bortu wotstaji,
Zo hrabańka k lětu też w čěpcu dźe
Swój pućik mandźelski.

5. Spěw hólcow na synowych žnjach. (Mužski chor a tenorsolo.)

Mužski chor.

Što wjesołych pacholow wubudźi
Zahe ranko do słónčka?
Što brinči jim kosa, so zyboli?
Je to bitwa kosańska?

Ha do łukow wjeska so wuprózni,
Kosa ryči syckowska;
Pój, holičo rjane, pój z hrabjemi!
Łučka leži hrjabata.

Swój somot a wonjate kudźeŕki
Skića łučka k woporu —
Daj, holičo, rózu na kłobuk mi,*
Nawij wěnc mi na kosu.

* 1. recens.: Daj rózu na kłobuk, na kosu mi,
Rjane holčo za prócu.

Ha dyrbjał ja hdy so na wójnu dać,*
Tebje spomni myslička;
Chcu listow ći rjanych dom napisać,
Wjeleż kwětkow łučka ma.

Je kosa pak smjerće mi wótřena,
Padnu w cuzbje dalokej:
Njech lubosć pod rózu mi łóžko da
Z česću rjanej ryćeŕskej!

Tenorsolo.

Šoł hólčik z kosu na łučku,
Hdyž złote zerja skhadźeju.

„Što chceš tu“, rjeknje trawička,
„Hdyž njepřećel kraj wobćaha.

Wzmi tesak, wzmi pistoliju
A jěchaj radšo na wójnu.“

Ha hólčik z kosu domoj dźe
A ryzy konja sedłaše.

---

* 1. recens. je wobšěrniša:

Ha dyrbjał ja něhdy na wójnu jěć,
Won do pola, přez łučki:
Chcu swětły kaž rosa ja tesak měć,
A też dwě pistoliji.

Ha leće kóń dyrbi mi z wichorom,
Škrě mi sypać pódkowa,
Ha lubčičcy pisał bych listow dom,
Štož tu łučka kwětkow ma!

„Budź božmje nanko, maćerka
A moja rjana lubčička.

Muž na muža to přisteji
Za wótcny kraj stać we bitwi.“

Trompejta rjenje klinčeše,
Kaž wichor konik lećił je.

A tesak w bitwje zejhrawa,
Na časće wšitko rozruba.

So hólčik přima ryćerscy,
Njepřećel kusa do trawy.

Dom hólčik z wójny jěchaše
A cyła wjes joh' witaše.

Při łučcy steji lubčička
A čestny wěnc jom' podawa.

A słónčko na njej' zaswěći
Přez łučku w rjeńšej lubosći.

6. Chor, solo a quartett.

Chor.

Wčera hišće w połnym kćenju
Łuki wy so krasnješće,
Běšće w połnym zwjeselenju —
Dźensa wěnc wam wzaty je.

Skóržbu wjedu łuki nahe,
Smjertny jandźel přez nje dźe,
Ach kak ruče, ach kak zahe
Smjerć też nas tu posyče!

Basso-solo.

Što tam dźeja k přewodźenju,
Klinča płačne kěrluše?
Ach, w najrjeńšim lětow kćenju
Hasny młode žiwjenje.

Kaž mru na łucy, na polu
Kwětki zahe pod kosu,
Wjezu tam na Božu rolu
Kwětku zahe wotkćětu.

Różu rjanu
Wěncowanu
Młodźenske te ramjenja
K měrej njesu
Pod cypresu,
Sylzy row ji pokrjepja.

O kak rjenje zwony brinča,
Jejny dompuć wuzwonja,
Nadźiju do dušow klinča,
Zrudne mysle změruja;
O ty kwětka najrjeńša,
Njebjesa će wokřewja.

Quartettsolo.

(Č. M. S. 1858, 14.)

Tu sylzy lubosć hórke syje
A swojim morwym poswjeća.
Tam horkach wjesele so žněje
Na rjeńšich honach žiwjenja.

Tu přewinyć ma hory wěra
A ćěmne doły strachotne:
Tam horkach rostu palmy měra
A błyšća krony dobyte.

Tu nadźiju rad duša nosy,
Ta njesmjertnosće njewjesta:
Tam zwěrowana zbóžne hłosy
Na swojim kwasu zaspěwa.

(Pěsn. w jul. 1857.)

Chor.

Kwětki, róže, pycha swěta
Maju z naléćom swój čas,
Kćěw a radosć, młode lěta
Přikrótši smjerć pola nas;
Duša, wzmi sej křidleška,
Přeleć čas, ty njebjeska!

7. Duett, sola, recitativ a chor.

Duett za sopranaj.

Z wótrym słóncom skhnyje trawa,
Z ludom łuka mjeŕwi so,
Jasny dźeń je radosć prawa,
Dóńž je wjedro, khwata so.

Syno wonja, naha łuka
Dawa swoje bohatstwo,
Hospodaŕ za wjedrom kuka,
Honi konje spěšnišo:
Zo by přišło pod třěchu
K přichodnemu wužitku.

Hospodař. (Basso-solo.)

Z walnišćow mi kopće wozy,
Syno suche rjapoce,*
Žabka zelena dešć hrozy,
Słónco pari kałate!
Dobry čas nam nimo dźe,
Dołho hojić njebudźe.
W prawym času khwatanka
Přez pjenjez je winojta.

Recitativ.

Kruchate a kobjelkate
Wobćahuja mróčałki,
Słónčko swěći parjowate,
Wětřik w hrónčkach wocući,
W kužołkach so zawjertnje,
K hrajam prochi pozběhnje.
Huso běłe khwata
Kupać so do hata
A do žołmy nurja so;
Duž so jara
Rólnik stara
Wo łučne to bohatstwo.

Chor.

Dešćik hrozy;
W nuznym spěchu
Dom pod třěchu
Połne jědu wozy,

* 1. recens.: Hola, ludźo khwatajće!

Zo by přišło pod suche,
Štož tak rjenje wuskhło je.

Alto-solo.

A z lóštnej mysličku
Před khěžu hospoza
Dom zymsku potrjebu
Do dwora powita;
A wuparjene, wopłokane
Te běłe mlóčne sudobja,
Před khěžu pěknje zrjadowane,
Ji radosć hišće powjetša.

8. Chor a solo.

Chor.

So słónco nakhila —
Dom wumjenjate kruwy dźeja
A drobna rjadownja —
Duž poskoča a zarujeja,
A kruwař zapraska
A ducy zaspěwa:

Kruwarjowy spěw.

Narodny hłós: Šoł je tón prošeŕ z Wuherskej'.

Dom ćěri pastyŕ stadleško,
Haho, haho, hahej,
Hdyž słónčko złote khila so
Za hory k wječorej.

Dom stadło pastyŕ zawróća,
Haho, haho, hahej,

Hdyž škowrončk kěrluš dokonja
Na hruzle rosojtej.

Dom honi pastyŕ, zaspěwje,
Haho, haho, hahej,
Hdyž pčołka zynčeč přestanje
Na łucy kwětkatej.

Hdyž njebjesa so ćmiwaju,
Haho, haho, hahej,
Dom wjedźe pastyŕ rjadownju
Do hródźe zasłanej'.

Dom słónčko je, kraj pozłoća,
Haho, haho, hahej,
Skhow měrny ptački pytaja
Na hałzy lisćatej.

Domoj-ho hwěžka, pisana!
Haho, haho, hahej,
Pój mróza, pyšna, nalika,
A połnu dóńčku dej!

Sćěń rosće, z kutow wuńdźe ćma,
Haho, haho, hahej,
Swój skoćik hlada hospoza
Do hródźe bohatej'.

Zynk zwonow leći přez pola,
Haho, haho, hahej,

A klinči: bim — bam — bom —
Domoj-ho syta rjadownja,
Pój stadleško, pój dom!*

Zwón swjatok je žno wuklinčał,
Haho, haho, hahej,
Puć dróhař mučny dokonjał,
Dźe do wsy hospodnej'.

---

* W 1. recens. steji druhi podobny spěw:
Domo, domoj-ho stadleško :,:
Přez holu, přez polo atd. (Hlad. w III. zwjazku.)

Třeća dźělba.

1. Chor a recitativ.

Chor.

Kuzne maju wšitke wački,
Picu pytać, zhromadźeć,
Dźěćom žiwnosć noša ptački,
Hač chce dźeń so dokonjeć.

We wsy, polu, holi, haju
Knježi starosć žiwjenja,
Spěwy klinčeć přestawaju,
Khutniši čas přikhadźa.

Wjele rózow, rjanych dźěći
Spodobneho naleća
Njejsu wjacy w jasnym swěći,
Druhim město wotstupja.

Hdźež bě kćeničko na štomje,
Tam płód widźiš zeleny;
Słódna třěšnja rad při domje
Poskića swój najprjedy.

Recitativ.

Też človjekej je wotsudźene
Hru próznych lětow spušćować
A powołanje wuzwolene
Ze sprócnej ruku wobstarać,
Zo wustojny a česćeny
Był wužitny a skubłany.

2. Ducy k wěrowanju. (Chor a solo.)

Chor.

Žiwjenje je kwětka łučna,
Z barbu wšelkej barbjena,
Zemja je ta łuka tučna,
Kiž ji rósť a žiwnosć da;
Jena wjetša, druha mjeńša,
Jena snadna, druha rjeńša,
Kaž je Bóh ju zhotował
A ji rósť a barbu dał.

Solo.

Són młodych lět čas wobzamka,
Móc mužsku młodźenc čuje,
Duž założić dom pokhwata
A lubosć jeho hnuje;
Wón nana, maćeŕ wopušći
A towařšku sej wuzwoli.

Ze žohnowanjom staršeju
Wón nastupi puć swjaty,
A k wěrowanju z radosću
Ćah jědźe zybolaty,
A ducy syła kwasařska
Za přezpolo spěw zaspěwa.

Chor.

Hłós: Khwalena budź rjana kwětka.

Khwalena budź Hanka rjana,
W česnej pyše njewjesta,
Z wuzwolenym přewodźana
K wołtarjej do mandźelstwa.
Hrajam młodym božmje praj,
Sylzu wjes'la rozliwaj.

Ruku, pjerśćeń, swój wěnc dawa
Dźensa twój ći nawožeń,
Jeho króna, radosć prawa
Budźeš nětk twój žiwy dźeń;
Wšitke łučki po boku,
Śćelće kwětki k woporu.

Pyšne konje klinkotajće,
Krasne mamy wjesele,
Ptački w hajach zaspěwajće
Z nami waše kěrluše,
Kóžda hałžka zelena
Pohibaj so wjesoła.

Zradujće so wšitke strony,*
Kiž nas ducy widźiće,
Klinčće rjenje jasne zwony
Powitanje swjedźeńske,
Z Bohom njech so poradźi
Slub a zwjazk tón mandźelski.

Jako janski swjedźeń krasny
W połnych rózach zakćěwa,
Jako słónco njewuhasny
Błyšć a dźeń za syna ma:
Tak njech lubosć wamaj kće,
Złote zboże k wamaj dźe!

---

* 1. recens.: Klinčće zwony, klinčće,
Hrajće piščele,
Zynčće hłosy, zynčće
Rjane kěrluše!

Swěć, swěć słónco zboža,
Zo zwjazk radźi so,
Žohnuj, ruka Boža,
Jeju mandźelstwo!

3. Kwasne spěwy. (Sola a chory.)

Solo.

Dom Boži durje wotewrja
Tu k rjanej swjećizni,
A pišćele do kěrluša
Hłós wjedu rjeniši.
Zwjazk nětko nawěčny
Jej' cyle zjenoćuje
A połnje wozbožuje;
A na kwasu mjez hosćemi
Kaž róži z jenej' wobnožki
Kónc blida porno sebi
Tam sedźitaj, kaž zdebi. —
A holcy, wjesne towařški
Při jasnym hwězdnym wječori
Swój přispěw njeskomdźa.

Wječorny spěw wjesnych towařškow.

Žónski chor.

(T. N. 1854, 382.)*

Zjawne, wulke su te dźiwy,
Swědki wyššej' mudrosće,
Kotrež naš Bóh dobroćiwy
Z mócnej ruku činić wě;
Človśke wutroby wón wodźi,
Swoju lubosć do nich płodźi,

* Prěni króć óišćany je tutón spěw na jednotliwym łopjenje w Budyšinje pola knihićišćerja Hiki bjez přistajeneho lěta s napismom: Kwasny kěrluš po šlezynskim narodnym hłosu, darjeny spěwarkam Ł. wosady.

Mandźelstwo jim wustaji
A jich lubosć poswjeći.
Wijće wěncy, zawyskajće,
Bohu česć a khwalbu dajće,
Nawožeń a njewjesta
Mějtaj zboże bjez kónca!

Młodźenc jow, tam dźowka kćěje,
Nanej lóšt, trošt maćeri,
Kaž we zahrodźe so směje
Róža porno liliji,
Jimaj Bóh, je doba prawa,
Hromadu so nam'kać dawa,
Škrička wěčnej' lubosće
Padnje jimaj do duše.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

Štož nětk Bóh po swojej radźe
Stowařšić je wobzamknył,
Stanje so po jeho hnadźe,
By też pućik dalši był;
Kiž so njejsu prjedy znali
Abo na so spominali —
Tola Bóh jich powoła,
Z mandźelstwom jich zjenoća.
Wijće wěncy, záwyskajće atd.

Aj, ty doba krónowana,
Słódka, rjana, swjedźeńska
Za mać lubu a za nana,
Hdyž so dźěćo wobstara,

Hdyž tón lubozny dźeń swita,
Zo zwón k wołtarjej jo wita
A zwjazk wježe wutrobu
K zbožownemu mandźelstwu.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

„Nětk měj dźak, mój złoty nanko,
Měj dźak, złota maćeŕka;
Dźakuju so wječor, ranko!“
Dźěsća rót so słyšeć da;
Ja chcu ćahnyć šćežku Božu
K mojej česći, k mojom' zbožu,
Mój dźěl Bóh mi zhladał je,
Duž so wšitcy wjeselće.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

Hdźež je kwasař Boža krasnosć,
Tam so sluby poradźa,
Tam je radosć, wyšša jasnosć,
Haj tón Knjez sam za hosća;
Wutroby wón rozswětluje,
Z troštom, z mocu napjelnjuje,
Zo so přichod njewěsty
Błyšći jako różowy.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

Kaž na njebju hwězdy steja
A du w rjanym towařstwi:
Tak přez žiwjenje tu dźeja
Bože dźěći w lubosći;

Lubosć je ta ruka złota,
Kiž jim paradiza wrota
Hižo tudy na zemi
K dobrom' pućej wotewri.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

Lubosć hórke čini słódke,
Kryje blido z wjeselom,
Čini dołhe lěta krótke,
Mysl zlóštnu, spokojom,
Bólež ćerpjenje so spori,
Bóle so tam lubosć hori,
Dokelž Bóh ju posylni
We wěrje a nadźiji.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

Zbože rosće, zbože spanje
Jako kwětka na polu —
Hdźež so Boža wola stanje,
Přińdźe wone do domu;
Swoje dźěći Bóh Knjez twari,
Njech też njepřećel je swari;
W zrudobje a wjeselu
Žohnowanje dostanu.
Wijće wěncy, zawyskajće atd.

Solo.

So Bože dary wužiwaju,
Kaž rjad a prawo přikaže,
A hercy rjenje zapiskaju,
A młody lud do reje dźe;

A hdyž so přibližiła
Srjedźnócna hodźinka,
Dha Hanka lubosćiwa
Je bortu zhubiła;
Ju słónka rjeńšu pyši
Z tej pychu mandźelstwa
A Hanka spěwać słyši
Hłós hosćow do koła:

Spěw při stajenju čěpca.

Solo a chor.

(Łuž. 1862, 177.)

Hłós: Khatržinka swěrna moja.

Daj so pyšić, Hanka, nětko
Z pychu čestnoh' mandźelstwa.
:,: Aj aj aj! kóždy praj,
Hdźe je žana čěpcowana
Rjeńša młoda mandźelska! :,:

Witaj, rjana róža nowa,
Do mandźelskej' zahrodki.
:,: Aj aj aj! kóždy praj,
Hišće rjeńšo, zyboleńšo
Ličko so ći čerwjeni. :,:

Witaj, miła hwězdka jasna
Na njebjesa mandźelske.
:,: Aj aj aj! kóždy praj,
Njech so swěći w zymje, lěći
Kóždy dźeń, kaž dźensa je. :,:

Posyń so k nam, nětko sotra
Mandźelskeje bjesady.
:,: Aj aj aj! kóždy praj,
Nětko hakle krónu takle
Dostał je štom zeleny! :,:

(Febr. 1857.)

Zhromadny chor.

A ze składom a ze spěwom
Kwas radosćiwy, rjany
So minje z třećim swětleškom,
Je z Bohom dokonjany.

4. Recitativ a duett.

Recitativ.

Štož pilna ruka zamóže,*
Nětk ródnje kóždy dźěła,
Wón štom a wona króna je,
Z nim kubła so a spěwa,
Zo wjesele a khlěb a česć
By móhła jeju próca njesć.
Dźeń słódši jimaj nětko skhadźa
A wobswěći puć mandźelski.
Haj, njebjesa so rjeńše zdadźa
A zemja přebytk złoćiši,
Duž wuznawatej zbože sej,
Kiž we wutrobje nosytej.

---

* 1. recens.: Nětk kubłatej so towaršnje,
Jej' zbožowny dom kćěwa.

Wot tebje a bjez tebje.

Duett.

(Č. M. S. 1856, 7.)

Wón. Wěm zrudny pućik w žiwjenju,
Njech też přez Eden dźe,*
Tón z hórkej sylzu pokrjepju,
Tam kóžda róža skhnje;
Ty hudaš jón, so prašeš mje, —
To je tón pućik „wot tebje“.

Wona. Wěm, znaju wbohe městačko,
Njech też je wjeselše,
By z rózemi też zakćěło
Kaž hona zaronske;
Ty dźiwaš so, chceš wjedźeć je?
To je tam, hdźež sym „bjez tebje“.

Wobaj. Zwjazk njerozdźělny zjednoća
Tu naju wutrobje,
Naj' wšitka radosć wozboža,
Smój jeno hromadźe;
Duž njecha so mi wot tebje,
A dyrbju-li, — nic bjez tebje!

(13./2. 1854.)

5. Khwalba wjesneho přebytka. (Chor burow.)

(Č. M. S. 1858, 17.)

Khwal město, štóž tam bydlić wě,
Khwal kćěw a hary jeho,

---

* Č. M. S. 1856: Njech rjeńši też wón je.

Mje wabja wjesne rjanosće
Do bydła ćichowneho
Za žitne murje žołmjate,
Za khłódne sćěny lisćowe.

Spušć, kohož dusyć njedyrbja
Tam murje wobkurjene,
Wón wustup z ćěsnoh' mrowišća
Na mroki wopłodźene;
Pój na hory a kopowcy
Přez doliny a žłobiny.

Bóh sam jow zemju wobleka
A wěrnje wupyšuje,
Tu słónčko — złótnik — z wječora
Wšo darmo pozłoćuje;
A hat a rěka — rězbarjej —
So z wobrazami hordźitej.

To wěrće, lubi měšćenjo,
Tu róže njejsu łhane!
Tu hona noša wobličo,
Kiž njeje molowane;
Jow žana kwětka, trawička
Ze swojim błyšćom njeluda.

Jow hercy tunjo dźěłaju
Najrjeńše hudźby w haju,
Pod woknami a na polu
Ći wšelko zapiskaju;
Haj, daloko a šěroko
Tu zynči cyłe podnjebjo.

Tu lěkař, strowe powětro,
Ći hakle njeda skhorić,
Jow wostudy njej' hubjenstwo,
Štóž radosć wě sej stworić;
Bóh sam tu skići zabawu
A woko twori wutrobu.

Kraj, kraj je prawa strowjeńnja
A wuči mjenje złeho,
Tu z wjes'lom wšědnym kroču ja
Do raja zeleneho —
A zemja, mać ta darniwa,
Mi swoje dary wotamka!

6. Žitne zahony. (Recitativ, chor a tenorsolo.)

Recitativ.

Dom założeny poruča
So starać, prócu ważić,
Kaž słónco kłós a žnjeńcarja
Swój čas też dyrbi pražić.

Chor.

Kaž błyšća so třepjelcy jasne,
Hdyž družki hdy bortate kwasne
A njewjesta jědu k wěrowanju:
Tak na kłóskach rynčkate kćenja
Najzłoćiše zazybolenja
A nahlady krasne podawaju.

Duž wětřiki žołmy tam honja
A zahon so kuri a wonja
A po mjezy rólnik z radosću dźe;

Też wowsy te pjerate syča
A z čerwjenym dźećelom rěča,*
A pšeńca jim wucho přikhiluje.

Lehń do trawy dele so k wačkam
A připos'chaj spěwatym ptačkam,
Pod murjemi žitow posłuchać dźi —
Kaž magiske zynki a hłosy
We spodźiwnym klinčenju nosy
Do kedźbneho wucha powětro ći.

Tenorsolo.

Wot wosycy we haju
Hač k drózy hrimanskej
So mocy hibotaju
A ničo něme njej'.

Rěč swoju hola rěči*
We wjeršach zelenych,
Hdyž přez wołminku syči
Ji miły wětra dych.

Rěč swoju žita maju,
Jich dych su wětřički,
Hdyž žołmuja a hraju
A kłósk so pokhili.

Kaž lubi stari znaći,
Tak dołha powodnja
A rohodź, bróstwonc w haći
So z rěznu rozpraja.

* Wokoło Budyšina wurjekuje so „rěčeć“ kaž „ryčeć“.

Rěč swoju žołmy maju,
Hdyž kamušk přeskoča,
Přez korjeń šwórkotaju
A dale khwataja.

Štó rozymi jich hnuće,
Jich zynk a powjestwa?
To wułožuje čuće
A praji wutroba.

7. Ryb a k.

(Njedodźělane.)

Při rěcy, při haći
Też prócu ći płaći
Na lóštnu rybu zhladować,
Hdźe łysak tam hnězdźi,
Kak plesak tam jězdźi,
Što kački maju zabachtać.*

8. Radosć na horach. (Chor.)

Hić na hory so wjeselu,
Po žołmje zjězdźuj druhi —
Rad na swět Boži zhladuju
A honow płódne smuhi,
Kiž nazdala so pisanja
A kosu žnjeńsku čakaja.

---

* Tudy dyrbješe nětko, kaž je z disposicije widźeć, slědować spěw na „wišeń, třěšnju“ (prěni płód); w rukopisu pak tu stejitaj pozdźišo do „Naléća“ přijataj spěwaj: „Štó jězbu cunju rodźi“ (str. 38) a „We pisanej khěžcy, na čołmje“ (str. 40).

Pój ze mnu k horam wysoko,
Štóž dychi rodźi strowe;
Tam kóžda kročel płaći so
A wjesele da nowe,
Pij sobu žórło sléborne,*
Kiž ze skały tam pluskoce.

We swojej drasće zelenej
Kak přećelne su hory,
Z nich widźu w pyše kemšacej**
Wsy, cyrkwje, hrody, dwory
Po hórkach, dołach stejace,
Kaž do zahrody wosyte.

Hdźe wobrubjene, seklate
Mi žłoby rěčne dźeja,
Hdźe khodźa stadła pisane,
Hdźe kupki hajow steja:
Tón wobraz pójće wohladać
A radosć hórsku wužiwać.

(9./5. 1854.)

---

* 1. recens.: Tam wóčkej swět so překrasni
We swojej wulkej rjanosći.

** 1. recens.: Z jich čoła wóčcy widźitej.

III.

Lěćo abo Žně.

Předspomnjenje.

„Žně“ je Zejleŕ srjedź lět 1845—60 pěsnił. Prěni naćisk namaka so w Tydź. Now. 1847, str. 123 sl. a wopřija z I. dźělby z 1. čisła chor, z 3. ča. tenorsolo a chor, z 9. (7.) ča. recitativ, z 10. (8.) ča. skónčny choral; z II. dźělby z 2. ča. chor žnjeńcarkow a žnjeńcarjow a zhromadny chor, čo. 4 quartett a čo. 10. (8.) skónčny chor. K temu připěsnjene su w přichodnym lěće: z I. dź. ze 4. ča. duo za sopranaj, z 9. (7.) ča. cyły chor wokoło recitativa; z II. dź. čo. 1 a z ča. 9. (7.) reja. — Wšě tute spěwy je naš hudźbnik Kocor w lětomaj 1847 a 48 skomponował a na 5. serbskim spěwanskim swjedźenju 5. oktobra 1849 w Budyšinje spěwać dał. — Po l. 1849 je Zejleŕ hišće wjele spěwow k „Žnjam“ připěsnił a tak rozmnoženu pěseń w Časopisu M. S. 1855, str. 1—13 wozjewił. Duž je też Kocor w swojej komposiciji pokračował a při tym staj so hišće 2 quartettsolaj (w I. dź. 1. quartettsolo a w II. dź. quartettsolo 3. ča.) wot Zejlerja přibasniłoj. W tutej dospołnosći potom su „Žně“ w l. 1860 jako textowa knižka ćišćane a na spěwanskich swjedźenjach w Budyšinje (3. oktobra 1860 a 1. oktobra 1868) a w Lubiju 11. novembra 1860 a někotre kruchi z nich na spěwanskim swjedźenju 29. septembra 1880 w Budyšinje spěwane. K temu pak je hišće wjacy spěwow sem słušacych w rukopisu zawostało a te so tudy k prěnjemu razej přez znamješka wuzběhnjene sobu zjawnosći přepodawaju. Jednotliwe spěwy ze „Žni“ su wězo też we wšelakich serbskich nowinach a spěwnych zběrkach woćišćane. — Do němskeho je tuta pěseń přełožena wot Jana Kochty a wudata jako textowa knižka za němskich připosłucharjow při spěwanskim swjedźenju 1860.

Redaktor.

Prěnja dźělba.

1. Chor, jednotliwe hłosy a quartettsolo.

Chor.

Hórki, doły wosrjedkate,
Płódna zemja smuhata,
Rune pola zybolate,
Złota Boža zahroda:
Wóčko pluwa zradowane
Přez was, hona žohnowane!

Jednotliwe hłosy.

[Kak žołmja Bože dary,
Ta kłóska čakana,
Ze žadom młody, stary
Žně złote powita.

* * *

Lipa kćěje wonjata,
Pčołki bórčo bohatstwa
Z njeje domoj noša.
Bjez tym žitny korjeń skhnje,
Stwjelco zrawi zelene,
Khudźi wo žně proša.

* * *

Žnjeńcaŕ znaty,
Jakub swjaty,
Buram woła do dwora:
Wzmiće kosu na žita!]

Quartettsolo.

(Při pohladźe na połnu žitnu kłósku.)

[Połna kłóska, daro złoty!
Žnjeński wěnc će zhladuje,
Hdyž wot włohi, wot ćopłoty
Zrałe zorno pjelni će;
Čakaj, lubša, zwjeselena,
Nětk wěm twoje městačko!
Ze zornom sy wobćežena,
Po tebje ja podam so.]

2. Basso-solo a chor.

Hospodaŕ. (Basso-solo.)

Jutře, da-l' Bóh, z běłym ranjom
Chcemy zasyc na hori,
Kruwaŕ nosy z pokhwatanjom
Khłódne žórło, patoki;
Bóh chcył čas žohnować
A słónčne wjedro dać.

Chor.

Haj sto króć złote kćeje zboże,
A kosa brinči z wjeselom,
Khlěb radźeny krać budźa noże,
Hdyž přikhadźa Bóh ze słóncom,
Zo suchi kłós a hromadka
So do powrjestła zawjaza.

Tehdy rad so wěncy wija,
Rozšěrja so wutroba,
Ćěka starosć, rany žija,
Wjesele dźe do dwora.

Ale hdyž so wody lija
Z mróčnych, płowych njebjesow,
Zorno rosće, stwjelca hnija:
Tehdy dźe čas drohotow.

Tehdy khudźi zapłakaju,
Blědy hłód do kraja dźe,
Lichownicy póžeraju
Pót a kubło bratrowske.

[Srjedź bojosće a nadźijenja
Khód žiwjenja so přewiwa,
Srjedź wotbytka a přisporjenja
Tu sprócny puć też rólnik ma
A dyrbi sćerpny dočakać
Swój dźěl, kiž njebjo chce jom' dać.]

3. Tenorsolo z chorom a basso-solo.

Tenorsolo.

Kak čerwjenkojte běli
So stwjelco na polu,
Bóh nad nami so směli*
Ze słónčnej jasnosću:
Duž jemu rót a wutroba
Dźak, česć a khwalbny wopor da.

* Směliś po Budyskej narěči; hewak smilić.

Chor. Duž jemu rót a wutroba
Dźak, česć a khwalbny wopor da.

Basso-solo.
Haj wopruj dźak, to rěka hnada,
Hdyž słónco na kłós zaswěći,
Kłós licaty pak k zemi hlada
A z nahłej nuzu njezrawi,
Zo z překhwatanej kročelu
Žně zorno khude njenjesu.

4. Duo za sopranaj a chor.

Duo za sopranaj.
Nowa nadźija so krasni
Přez was, hona žołmjate,
Wšitkich wobličo so jasni
Na te dary čakane,
Ćežki kłós so pokhiluje,
Wutroba so pozběhuje.

Chor.
Stuṕ, khudźina, pój, město, krajo,
Na žnjeńske polo z radosću
Twój zeživny płód powitajo
Po drohoće a tradanju;
Wot prošerja hač do krala
Budź kóžda duša zradowna.

5. Basso-solo a chor.

Hejtman. (Basso-solo.)
Kłós je zrały! štož ma rucy,
Serp a hrabje — spěchuj so,

Kosu klepaj, pojěz ducy,
Wjedro je so stajiło!*

Chor.
(Žnjeńcarjo a žnjeńcańki.)

Mužscy. Ha hdźeha nětk mi hona su
Ze žitom žołmjate?

Žónske. Ha hdźeha je to pacholo,
Kiž kłós by posykło?

Žónske. Ha hdźeha je naš kłósny wěnc,
Tón žnjeński, złoćany?

Mužscy. Ha hdźeha je ta holička,
Kiž by jón nawiła?

Hromadźe. Won do pola, won chcemy hić,
Hdźež škowrončk, pocpula
Kłós wuspěwaštej z trubjele
A nětko złote žně!

[6. Basso-solo a chor.

Dźěd na polu. (Basso-solo.)

Hra młodosće, kćěw naleća**
Ze spěšnej nohu wuńdźe;
So twjerda próca přibliža,
Hdyž kłós a človjek dóńdźe.

---

* 1. recens.: Wjedro zańdźe njeskoro.

** 1. recens.: Dźeń z horcej prócu přikhadźa,
Hdyž rólnik z kosu wuńdźe,
To poručnosć je žiwjenja,
Hdyž kłós a kwětka dóńdźe.

Haj, Bohu dźak! kłós dóšoł je,
Njech horcy dźeń też kiwa,
Bjez prócy myto njepřińdźe,
Njej' žana duša žiwa.

Duž wukń, o młodosć wjesoła,
Wot hrajow k dźěłu stawać,
Kłós pleće žnjeńcař do wěnca,
Płód žiwjenje ma dawać.

Bur w poće swojoh' wobliča
Nětk jě swój khlěb a dźěła
A jemu k bokej mandźelska
Swój wótčenaš z nim spěwa,
Zo po česći a spokojnej
So byštaj w swěće žiwiłej.

Chor.

Holcy. Što dźěłaš w polu pocpula
Pod stwjelcom zornitym,
Ha što je činił syłobik
We haju připólnym?

Hólcy. Ha pocpula ta zwołała
Je stwjelca wysoke,
Ha syłobik tón wuspěwa
Wšě kłóski z trubjele.

Hromadźe. Ha na puću smy pacholjo,
Nětk žita posyk'wać,
Ha na puću smy holiča,
Do snopa wotbjerać.

Duž z radosću a z wyskanjom
Nětk pójmy na polo,
Te žita syc a wotbjerać!
Wěnc žnjeński zybol so!]

7. (5b.)* Tenorsolo.

(Wowčeŕ při žitnym zahonje.)

Hanka, budź wjesoła,
Holičo rjane,
Runjež by njesyła
Zornješko žane.

Hanka, budź wjesoła,
Lubje so směješ,
Sy-li też syrotka,
Khlěba ty směješ.

Hanka, budź wjesoła,
Hładke maš włóski,
Nakładuj do snopa
Złoćane kłóski.

Hanka, budź wjesoła,**
Rjana ty róża,
Blidko ći přikrywa
Wosrjedk a włóża.

[Hanka, budź wjeselša,
Zorno da muku,
Njebjesa žohnuja
Dźěławu ruku.]

8. (6.) Sola a chor.

Jednotliwe hłosy.

Wětřik drěma, słónco smudźi,
Zemja lačna zdychuje,
Lisć a zelina so rudźi,
W ćěsnych pruhach powjadnje;

---

* W spinkach steja ličby, kaž je w textowych knižkach l. 1860 nadeńdźeš.

** Text. kn. 1860, 7: wjeselša.

Do khłódka so dróhař lehnje,*
Słónco w pruhach wodu ćehnje.

Chor.

Kap, kap! — wróna w polu woła,
Njebjesa so pokhmurja,
Nurjak hwizda, wšo so khowa,
Mróčne hory přileća.

Wutłe šumjenje sem khwata,
W ćežkich hronach zahrima,
W wysokosćach zejhrawata
Dele leći łastojčka.

Z dešćom krupa přepaduje,*
Błyski leća seklate,
Zemja zarži,
Wokna šćerča,
Bobot, škrjebot,
Pleskot, pluskot,
Hrózbne razy dudławe
Tyšne wucho zasłyšuje. —
Swoju njemóc človjek čuje,

---

* 1. recens.: Khłódny pućik dróhař hlada,
Khłódnoh' žórła žnjeńcař žada.

** 1. recens.: Tołsta krjepa překapuje,
Błyski leća z njewjedrom,
Zemja rži, so zatřasuje —
Božo, zwarnuj kłós a dom!
Trašny, strašny je twój swar,
Njedaj krupam zbić swój dar!

Styknje rucy pokorny:
Božo, zwarnuj kłós a dom!

Basso-solo.

[Ze strachosću zjednoćene,
Z wobćežnosću zwjazane
Naše hrody natwarjene
Bórzy leža powalene.]

Sopransolo.

Strach, hroza wotkhadźuje,
Bóh škodu wobroći;
So njebjo wujasnjuje
We hłubšej módrini.

A znamjo Noachowe
We barbnym błyšćenju
Na njebju steji nowe
Po ćmě a po dešću.

9. (7.) Chory, recitativ a tenorsolo.

Chor.

Wěš ty tón slub
A wulku hnadu,
Wěš ty tón trěb
A za njón radu,
Kiž hoji wšemu stworjenju?

Wěš ty tu móc
A smilnu ruku,
Kiž pjelni kłós
A pyši łuku,
A rólnik ma k njej nadźiju?

Recitativ.

Tak dołho hač zemja stać budźe,
Njedyrbja přestać syw a žně,
Mjerznjenje a ćopłota,
Lěće a zyma,
Dźeń a nóc!

Tenorsolo.

[Nětk swěrny slub so wobnowja
A zemja dary poskića,
Duž wutroby so zraduja,
Naš rót je połny khwalenja.]

Chor.

To je tón slub,
To je ta hnada,
To je ta móc,
To je ta rada —
Tón slub so nihdy njekhabła,
Dóńž kryja zemju njebjesa.

10. (8.) Sola, trio a choral.

Alto-solo.

K prócy datu, poručenu
Rólnik tudy zemju ma,
Z dźěłom radosć wukupjenu
A swój khlěb wón wužiwa,
Wora, wusywa a žnje,
Ale Bóh sam žohnuje.

Trio za sopran, tenor a basso.

Z njebjes přińdźe žohnowanje,
Žiwnosć a tuk ze zemje,
Boži škit a wobstaranje
Kryje kłós a zdźerži žně.

Jednotliwe hłosy.

[Złote myto,
Bože žohnowanje
Prócu sćerpnu přewodźa.
Lóšt a lubosć,
Słódke wočakanje
Młode stawy posylnja.]

Choral.

Bóh na zemju je pohladał
A pola z khlěbom žohnował.
Štó wučesćić te dary wě
A zličbować jich zorna wšě?
Khwal kóžde stwjelco, zornjatko,
Khwal Boha z nami lubeho!

Druha dźělba.

1. Chor žnjeńcarjow.

Kosa na njebju so swěći,
Mysličku žnjeńc jasnu ma;
Zaže spjerchnje nócka w lěći,
Zaže stawa do dźěła.

Kaž po njebju hwězdy steja,
Tak maš kupy po polu;
Hdyž dom ranko hwěžki dźeja,
Žnjeńcy do pola won du.

Słónčko swěći lute złoto,
Měsačk ma rózk sleborny,
Njeswař prócu, — što je wo to,
Wšak też kłós je złotojty!

2. Basso-solo, quartettsolo a chor.

Hospodař. (Basso-solo.)

Kapon spěwa, ranje hlada
Z jasnym wóčkom do swislow;
Zdomowanje stwjelco žada,
Dźensa póńdźe do bróžnjow.
Stańće, ludźo, stawajće,
Žnjeński spěch tón złoto je.

(10.|12. 1854.)

Quartettsolo.*

Kak lubozne skhadźuje ranje
A ptačatka wubudźuje;
Dźi z komorki, moškowe spanje,
[Dźi, leć ty spanje,]
Dźeń z rózowej kročelu dźe.

---

* 1. recens. z rukopisa:

Lubozne ranje	Nócka ta něma
Poskhadźuje,	Wopušća nas,
Moškowe spanje	Lěni tón drěma,
Z komorki dźe.	Skomudźi čas.

Leć nimo nam, nócka ty němа,
Dźeń do dźěła powoła nas;
Štóž boji so prócy, tón dřěma,
[Haj spi a dřěma,]
A khudoba změje z nim kwas.

(12.|12. 1854.)

Chor žnjeńskich dźěłaćerjow.

(Słónco skhadźa.)

Budź, kralo, postrowjeny
We krónje błyšćenja,
Ze swětłom woblečeny
A z mocu dobyća;
Nóc w twojich pruhach zhinje,*
Sćěń zemrje před tobu,
Spaŕ ćěka, són so minje,
A hwězdy woblědnu.

Swět ze žiwjenjom kŕćije
Błysk twojoh' wobliča,
A dźeń kaž rěku lije
Přez kraj a přez morja;
Doł, hora, lěs će hlada
A łuki, zahrody,
Hdźež Boži dešć też pada
A krjepi na brózdy.

---

* 1. recens. z rukopisa:

Nóc w twojich pruhach zhinje,
Dźeń zemi skhadźuje,
Kiž móc a radosć linje
Přez kraje šěroke.

Štož khodźi, łazy, lěta,
Štož wodu wobydli —
Je złoty hród, je hěta,
Je łódź to na žołmi:
Wšo z wjeselom će wita,
Wo tebi powjeda,
Hdyž twoja płomjenita
So kročel pokaza.

Hdźež wobswěćiš ty palmy,
Hdźež lód so błyskota,
Swój zynk a swoje psalmy
Tam stwórba słyšeć da.
Tam človjek, wotročk Boži,
So z khwalbu pozběhnje,
Na dźěło ruku złoži
A ranje žohnuje. (20./1. 1855.)

3. Chor, duo a quartettsolo.

Chor.
(Žnjeńcańki.)

Rózkate sej žitne kosy
Naklepajće, pacholjo,
Radne stwjelca, ćežke kłosy
Kiwaju so směwajo,
Wjesołe my sobu dźemy,
Kłobuk, kosu wěncujemy.

(Žnjeńcarjo.)

Serp křiwy, rjeńše holcy, wzmiće
A hotujće so wotbjerać,

Po pozłotk a po sekle dźiće,
Wěnc krasny žnjeński nawiwać,
A won a dom klinč wyskanje:
To su te lube, złote žně!

Duo za bassaj.

Što rani a tepta tam rosu
Do swětłoh' běłeho dnja?
To žnjeńcy ze serpom a kosu
Won do pola wućahuja.

Što lubše bur widźi a wita
Hač lipow wonjaty kćěw?
Tehd' na polach běla so žita,
A wocući žnjeńcarjow spěw.

Quartettsolo.

My žnjeńcy, my ludźo smy prawi,
Rad česće duž kóždy nam daj!
Njech pjata a ruka też krwawi,
My žnějemy za cyły kraj.

Khłódk zelenych hajow a holow
Nětk njemóže wokřewić nas,
Hdyž z kosu a serpom do polow
So położić wulki je čas.

(Na čole njech krjepjele steja,*
Njech słónco też hori a škrje,
To wosebna žnjeńcow je reja,
Kiž lambora nawjeduje.)

* Z Łuž. 1860, 17.

Ze złoteho tróna sam hlada
Kral na nas tu spodobajcy,
Khlěb z našeje ruki sej žada,
Kiž njese kłós žohnowany.

(Wěnc rjeńši hač złoto a žida
Žnjam k česći nawili smy
A zahony, Bože te blida,
Wšěm k wužitkej posyčemy.)

My žnjeńcy haj ludźo smy prawi,
Rad česće duž kóždy nam daj!
Njech twjerde też dźěło nam zrawi,
Wšak žnějemy za cyły kraj.

(20./7. 1860.)

4. Chor, quartett a tenorsolo.

[Zhromadny chor.

Pój k nam, lěće žohnowane,
Z płodom pola radźenym,
Ponjes dary powitane
Z twojim kłosom bohatym.

Kosy klinča, spěwy žnjeńcy
Zanošuja wjesela,
Hdyž wot rožki, žołtej' pšeńcy
Ćežke snopy wjazaja.]

Quartett.

Rynk do pola so pisani
Nětk pilnych žnjeńcarjow,

A kosa brinči, zašćerči,
Wětr dźe do šćerniščow.*

[Chor a tenorsolo.

Holcy: My z ruku spěšnej hrabjemy,
Hólcy: My z wótrej kosu syčemy
Holcy: A nosymy a kładźemy
Hólcy: A čistu rjadu bjerjemy,
Holcy: Hač cyła žnjeńska wobrada,
Hólcy: Hač złoty dar a potrjeba

Wowčeŕ nazdala při stadle:
Hanka, budź wjesoła,
Wóčko ty brune,

Chor hromadźe:
So w kupach k njebju pozběha.

Wowčeŕ: Sy-li też służobna,
To je mi rune!

Holcy: A wjele kopow
Hólcy: Tych ćežkich snopow

---

* W textowej knižcy z l. 1860, str. 14 jako dalše štučki quartetta sleduja:

My z lóštnej ruku hrabjemy
A nosymy a kładźemy,
Hač cyła žnjeńska wobrada
So w pupach k njebju pozběha.

A wjele kopow
Tych ćežkich snopow
So hordźi na polu,
A lóštne zynki
Přez pupow rynki
So k njebju zběhaju.

Wowčeŕ: Hanka, budź wjesoła,
Žołte maš włóski;
Hromadźe: So hordźi na polu;
Holcy: A wjes'łe zynki
Hólcy: Přez kupow rynki
Wowčeŕ: Nimamoj kubleška,
Zběramoj kłóski.
Hromadźe: So k njebju zběhaju.]

Zhromadny chor.

Pót žnjeńcarjam so lije z čoła,
Wón je jich swěrnoh' dźěła česć,
Spěw zradomny a pěkne słowa
Jim pomhaju jich prócu znjesć;
Duž won a dom je spěwanje:
To su te lube, złote žně!

[**5. Basso-solo, recitativ a chor.**

Hospodaŕ. (Basso-solo.)

„Dom pójće z pola, mučni žnjeńcy!"
Duž hospodaŕ so słyšeć da;
„Wot rožki a wot žołtej' pšeńcy
Je naša dźělba stajena.
Bohu wšitko poručmy
A słónco k žnjam sej wuprošmy,
Hač do bróžnje je khowamy."

Recitativ.

Ze ržanym wěncom na kosy
Dom wšitcy ćahnu po prócy
A zanjesu hłós wutrobny:

Chor.

Měr, pokoj nětk nas wokošuje
A horce dychi wokhłódnu,
Na trawje rosa poskhadźuje
A směrki hwězdy přiwjedu.
Khryst Kyrie! budź pola nas,
Kryj wjes a naš dom kóždy čas.

Měr, pokoj mučni wužiwaju
Pod lubej třěchu hospodnej
A k hwězdnom' njebju pohladaju
A zdrěmnu w próstwje wěrjacej:
Khryst Kyrie! budź pola nas atd.

Měr tebi polo, ćicha hola
A hora, doł a runina,
Hdźež tam so błyšća hwězdne pola,
Tam stoł ma swój, kiž njedrěma.
Khryst Kyrie! budź pola nas atd.]

6. (5.) Recitativ a tenorsolo.

Recitativ.

Wjedro hoji, rjenje skhnyje
Luby krasny Boži dar;
Rjeble na wóz twari, spnyje
Wotročk, ródny wobstarař.

Tenorsolo.

[Ha steja tu koniki zapřehnjene,
Ha hrjebaju zemju tak wupyšene.

Do woza su přehujene rjeblowanoh',
Wěnc pohončej z kłobuka zybola so.

Hdźe, pacholo dobre, so nastajił sy,
Zo steji dwór šěroko zwočinjany?

Hdźe swatow a kubło maš njewjesćinske,
Hdźe dźensa te brunački powjezu će?

Do pola dźens chcedźa mi brunački hnać
A domoj do bróžnje nam Boži dar wzać.

Do pola my dyrbimy dźensa won jěć
A pod třěchu chcemy wšón Boži dar měć.]

Recitativ.

A nětko w skoku
Won dźe na mroku
Po žnjowe bohatstwo;
A spěšni žnjeńcy
Wot rožki, pšeńcy
Wóz pjelnja wysoko.

A snopy Hanka
Na wozu zanka
A prawje składuje;
Bólež so hrěje,
Ćim rjeńšo kćěje
A sobu wotjědźe.

[Młode stawy, spěšna nóžka,
Lubosć a lóšt do dźěła,

Młode mocy, ćeža lóžka,
Wutrobita myslička.]

7. Chor a recitativ.

Chor.

Wóz pyšny prěni do wsy wjezu,
Před Božim domom zastanu,
Česć prěnja słuša Bohu Knjezu,
Dźak jemu z ćichej modlitwu;
A cyła wjes je wjesele:
To su te lube, złote žně!

Recitativ.

Z ropotom so wotewrjeja
Próšne wrota bróžnine,
Komory so zakładźeja,
Přatr połny pikoce.

[Zdychuje přatr wobćeženy
Z Božim rjanym bohatstwom,
Wobstarany, nasyćeny
Přez lěto bu cyły dom.]

(Wusyte we žohnowanju,)*
Zhromadźene pod třěchu,
(Přišłe dom wšě z rjanej danju —)
Bohu dźak — te dary su!

* Z Č. M. S. 1855, 12.

8. (6.) Chory a duo.

Chor.

Ze swjatokom so wječor bliži,
Dźeń sprócny zwony wuzwonja,
So jasne słónčko k domu niži,
A žnjeńcy też dom ćehnjeja,
Po horcej prócy z wječorom
Jich ćicha wjeska woła dom.

Duo za tenor a basso.

Nětk słónco Bože khowa so*
A zemju pozłoća,
A daloko a šěroko
:,: Měr zwony zazwonja, :,:
Naš swjatok nastawa.

Přez hory, lěsy zhladuje
Tam měsačk sleborny,
Wón ćiše hwězdam prjedy dźe,
:,: Jich wodźeŕ błyšćaty, :,:
Jich pastyŕ stražity.

Nóc ćichu zemju wodźěwa
Tu z drastu ćěmnitej
A sonow słódkich nasypa
:,: Ji z ruku darniwej :,:
Po prócy wobćežnej.

---

* Město tuteho steji w 2. wudawku Čas. M. S. 1855, 13 sl. spěw:
Ćichi wječor khwata k zemi. (Hlad. w zwjazku III.)

Šěř twoje křidła, wječorje,
Pój, nóc, ty ćichowna!
Štož strowe je, će lubuje;
:,: Dźak Bohu zaspěwa, :,:
Štož wodych strowy ma.

(28./9. 1849.)

Chor.

Nóc měrna přikhadźa,
So hwězdy zybola,
Kaž jasne dejmanty;
A w wjescy štomojtej
Po prócy skonjanej
Mjelk knježi swjatočny,
Měr Boži město ma
A swjata ćišina!

9. (7.) Quartett a reja.

Quartett.

(Na swjateho Jakuba.)

[Zradowanje, zaspěwanje
Srjedźa prócy knjejstwo ma,
Dokelž Bože žohnowanje
Hórku prócu zapłaća.*

Žnjeńske wěncy holcy wija,
Wšelki kłós do pozłotka;
Starosć ćéka, rany žija,
Hdyž so kermuš přibliža.]

* 1. recens.: Pót a prócu zaruna.

Reja za štyri jednore hłosy.

Domkhowanka da pyšnu reju
A piwo žnjeńske porjedźi;
So młodźi, stari zwjeseleju
Nětk z nowym pječwom křewjeni,
A cyła wjes je klinčenje:
Kak lube, złote su te žně!

10. (8.) Skónčny chor.

Bur z pola dobytk bjerje smějo,
Wšěch blido z khlěbom wobstara,
A z wobliča pót sebi trějo
Swój staw a prócu lubo ma;
Duž won a dom je khwalenje:
Kak lube, złote su te žně!

IV.

Nazyma.

Předspomnjenje.

Na „Nazymje“ je Zejleŕ wokoło lěta 1850 pěsnić započał, njeje pak dla druhich předmjetow pěseń daloko dowjedł. Tak je nam w swojich rukopisach jenož jednotliwe, njezrjadowane a z dźěla też hišće njedodźěłane spěwy wo Nazymje zawostajił, wot kotrychž žadyn po lěće 1855 pěsnjeny njeje. Duž njebychmy z cyłą pěseń po myslach basnika zrjadować móhli, njebychmy-li dospołnu disposiciju k njej w jeho rukopisach namakali. Na podłožku tuteje disposicije je po Zejlerjowej smjerći k. sem. wyšši wučeŕ K. A. Fiedleŕ hižo wjetši dźěl nazymskich spěwow zrjadował a we „Łužičanu“ l. 1873 čo. 10 a 11 woćišćał. Tudy nětko wšě k „Nazymje“ słušace spěwy krućišo po basnikowej disposiciji zestajane w móžnej dospołnosći wozjewjamy. Z nich njejsu hišće žane z wuwzaćom spěwa 15 komponowane; spěwy 14, 17, 18 a 20 njejsu hišće nihdźe woćišćane byłe; sp. 12 a 15 (husćišo) pak staj hižo prjedy přez ćišć znatej.

Redaktor.

Podnazyma a nazyma.

1. Podoba njebjesow a zemje. Nazymski dźeń.
2. Wobsywanje polow.
3. Wětry, kurjawa, mróz. — Ludźo.
4. Płodow zrawjenje a dokhowanje:
   a) na polu: běrny, kał, rěpa — kolij.
   b) w zahrodach: sad.
   c) we winicach: wino.
   d) na łukach: wotawa.
5. Lisća žołtnjenje a padanje; čorne drjewa.
6. Ptačkow wućehnjenje. — Wačina.
7. Poslenja kwětka.
8. Błudnę swěčki — kule atd.
9. Rekrutowanje.
10. Rybyłojenje.
11. Hońtwa.
12. Kermuša a wjesele nad dokhowanymi płodami.
13. Prěni sněh.
14. Khwalba nazymy.

1. Zawod. (Chor.)

Jež w płowych barbach hišće krasna
A z kwětku pózdnej debjena,
Ty naša radosć jako kwasna,
Mi witaj, pilna nazyma,
Ty wusywańka, žnějeńka,
Mi witaj, dźowka bohata!

2. Witanje nazymy. (Solo.)

Ty z njebjes žohnowana,
Na wjes'lach bohata,
Ty z płodom wobćežkana,
K nam witaj, nazyma!

Ty žahłe słónčko zmiliš,
Płód zrawiš z njenahła,
A z darnej ruku žiwiš,
Štož twój dar potrjeba.

Ty w swojich pruhach miła
Na łukach, zahrodach,
Sy w swojich kwětkach žiwa
Po horach, po dołach.

Na barbach hišće krasna
A z błyšćom debjena,
Kaž pyšna družka kwasna:
Nam witaj, nazyma!

3. Wobsywanje polow. (Chor.)

Słónco palić wonjechuje,
Dźeń so krótši z njenahła,
K nowym sywam přihotuje
Brózdu ruka rólnika.
Z brunišimi kročelemi,
Z płowišimi barbami
Ćěka lěto rjanej zemi,
Pomału so wotsali.

4. Hospodaŕ.

Niže słónčko Bože khodźi,
Lisće žołtnje, čeŕwjenja,
Lěto stari, wětr wodźi
Khłódniše dny do kraja:
Hejsa, won, wy čeladni,
Wobstarać syw nazymski!

5. Hospoza.

Won, won nětk, wy służobne dźowki!
Len bruni žno hłowkaty;
Tak pilnje kaž dźěłaju pčołki
Jón torhać my budźemy.

Přasć budźemy wjesele potom
Nić ćeńku na koleska,
A nichtó ze slěborom, złotom
Nam płótno njezaruna.

6. Quartett.

Srjedźa njebjes a zemje
Wětry pućuja, knježa;
Runy pućik do swěta
Dawa pěši też rejža.

Srjedźa njebjes a zemje
Dróhi ptačata maju;
Prěki, pó dlu też khodźi
Pěši putnik po kraju.

Srjedźa njebjes a zemje
Kćěje różičkow pycha;
Jenu wušćipń na kłobuk,
Zo so lohko ći dycha.

Srjedźa njebjes a zemje
Dźeja mróčelow dróhi;
Swěći michałske słónco,
Na puć nastajej nohi.

Srjedźa njebjes a zemje
Pěši pućik njej' drohi;
Swěći prózdninske słónco,
Nohu postaj přez prohi.

Srjedźa njebjes a zemje
Wětry pućiki maja,
Wšelku pućuja dróhu
Z jenoh' do druhoh' kraja.

Mje też mócnje won wabi
Miłe michałske słónčko,
Z dźakom žołmi so k njebju
Moje pućowne hrónčko.

7. Dróhowanski spěw.

Chceš-li won do Božoh' swěta
K radosći a k wužitku,
K temu pomha kedźbu měta
Dobra rada wo času;
Duž, mój luby bratře, hlaj,
Kak a hdy by měrił kraj.

Strowy žiwot, čiłe nohi,
Něšto swětłych šěsnakow
Pomha z domu a přez prohi
Do horow a delanow;
Maš to, złoty bratřiko,
Božmje na puć dawaj so.

Swěćić prózdninske ma słónčko,
Zelenić so hišće haj;
Połož starosće na łónčko,
Doma k płotej přiwjazaj;
Takle z domu, bratřiko,
Nastajej na dróhu so.

Ličko z čołom njesmě smalić
Słónco, horcy njebjesačk,
Z lěsa hišće njechał zdalić
Spěwaty so žadyn ptačk;
Tehdy, złoty bratřiko,
Pućik rjany čini so.

Porědko ma jeno wozyć
Mórsku wodu mróčałka,
Z njewjedrom pak nihdy hrozyć,
Kaž by měli Michała;
W tajkim času, bratřiko,
Pućik pěknje radźi so!

8. Jednore hłosy.

So złoći hižo nazymnje
Na płodach bohate,
Duž wocuć khwalba, wjesele
A čuće dźakowne.

Hlej, kak so błyšći zahroda
Ze sadom ličkatym;
Pój, woła skalna winica,
Pój, bohata ja sym.

Haj, z klina zemje wuryte
Žně dom so witaja,
A zemjaki krajzežiwne
Wšěm hubam zesłodźa.

Hajńk z nowa honi wjesoły,
Hat dawa rybičku,

Bur z płodami dom zawozy
Za zymu potrjebnu.

Duž khwalće rjany rózownik,
Štóž lubo kwětku ma;
My pozběhajmy nazymnik,
Kiž płód na blido da!

9. Winicarjo.

So njehordź, so njekhwal, ty rózojta meja,
Hósć druhi też rjany ći za pjatu dźe;
Twój zephyr je nimo, spěw, radosć a reja,
Nětk nazyma krasnje haj přebarbjuje,
A požnjeńc dosć wjele
Też kwětkow nam sćele,
Te z ponižnym směwkom nam luboznje kćeja,
Njech z pruhu też słabšej je njebjesa hrěja.

So njehordź a njekhwal, ty rózojta meja,
Kaž była ty króna, kiž lěto ma tu;
Naš winowc twój bratřik, spěw, radosć a reja
So za ruku wjedu, z nim do kraja du;
Wón přinoša płodow
Do khěžkow a hrodow
A z luboznym směwkom kić winowu dari,
Duž wyska lud młody a spěwaju stari.

Što klinkaš tak hordźiwje, Jakubje, z kosu
A snopańku sadźeš na kopaty wóz?
Domkhowanku zwjeduj po rejownym hłosu,
Hdyž w worštach maš domoj twój złoćany kłós:

We hrodach a budach
Naš winowc ma w sudach
Też lubozne kubło, je lije a dari,
Zo rejwa lud młody a poskoča stari!

10. Lisća žołtnjenje a padanje.

Što hordźiš so, ty rózojta meja,
Zrudny mjelk zymski će doleći;
Kak bórzy mrje twój kěrluš a reja,
Zephyr twój zradowny woněmi!
Kak skoro lisća žołtnu a spanu
A z kraja wšitcy spěwarjo ćahnu!

Preč přez nóc barbow pycha je,
Wšo so na božmje hotuje,
Dny miłe swěća poslednje,
Wšitko chce domoj, k měrej dźe.

11. Listopad. (Quartett.)

Ha lisćička, łopjenka padaja,
Kaž pyšne a lube też běchu,
Kaž wysoko meja je zesadźa
Na hałžki pod njebjesku třěchu;
Jich pohrjebne zwony su wichory,
Te božmje jim howrite zwonja
A khować je khwata sněh moškojty
A hałžki tak zrudne so kłonja.

Ha lisćička, łopjenka padaja
A pytaju městačko měra,

So pušća a wětřik je rozpjeŕša,
Pěsk, trawa a woda je zběra;
Jich służba so skonja a póselstwo
Po horju a radosći lěćnej,
Duž drěmaju mučne tak ćišinko,
Hač spja so do maćizny wěčnej'.

Mój listopad — myslička zbojana,
Po troštnišim wobliču znaju;
Njech spadnu a ćahnu kaž lisćička
A njeskoro něhdźe tež tłaju:
Ze smjerće pak ćahnu do žiwjenja,
Hdźež edenske palmy tam steja,
Mój pućowny psalm je haleluja,
Mje přežołmi wěčna ta meja!

Kaž daloko, šěroko łopjenka
A lisćička pycha su swěta,
Dźak mějće, dźak mějće hač do rowa,
Wy dźěćatka zelenoh' lěta;
Sće křewjeli wóčko a mysličku
A khłódki a pletwy nam dali,
Mać zemja was khowaj na wutrobu,
Zo byšće nětk ćišinko spali.

12. Syrotka a padace lisće.

(T. N. 1853, 30.)

Šła syrotka do haja,
Hdyž lisće spaduje,
Ju wšitke keŕčki znaja,
K nim wona rěčeše:

„Praj brězyčka ty běła,
Ha hdźe maš lisćičko?“
„„Ja lisćičko sym měła,
Nětk je mi spadnyło.““

„O zróstna brěza běła
Bjez lisća we hajku,
Ja sym też něhdy měła
Ach, lubu maćerku!“

[Šła syrotka je k holi,
Tam pada wołmina,
Duž wutroba ju boli
A rjekny zrudnuška:

„Ty jědla w lěsu rjana,
Praj, hdźe maš wołminu?“
„„Ach hladaj, hač njej' žana
Na mojim korušku!““

„O žołta wotpadana
Wot jědle wołmina,
Ja sym też měła nana,
Ja khuda syrota!“]

Šła syrotka je k roli,
Tam k roli pohrjebnej;
Ju wutroba tak boli,
Ma wóčcy płačitej.

„Praj, lipa lisćowata
Při wrotach kefchowa,

Hdźe twoja pycha znata
Je z hałzy wostała?“

„„Z tym lisćom je so stało,
Z nim nanka, maćerku,
Zo by so derje spało,
Sym zwodźěwała tu.““

(11./11. 1852.)

13. Stysk a nadźija.

Ach, njeje wjac' nihdźe*
Kerjašk mi zeleny?
Njej' žana mi róža
We zahrodcy?
Łopjenka zelene,
Różički kćějate,
Žane mi w zahrodcy
Njejsće wjac' tu!

Ach, mrózy wy rězne,
Lisće sće zedrěli,
A ze zymu róža
Smjertny spać spi!
Mrózy su morili
Lisće a różički:
Spadłe su ze zymu,
Njejsu wjac' tu.

* Hodźi so spěwać po hłosu: „Ach spadłe, spadłe su ze štoma lisćička“ (Tow. Spěwnik čo. 80).

Ach, njeje trošt nihdźe
Žadyn mi na swěće?
So tyšu, so rudźu,
Ćežko mi je.
Liču te ćěsniny,
Měrju te zrudźiny,
Nihdźe wjac' trošta ja
Njenamakam.

Keŕk mrózojty rjekny:
„Čakaj ty sćerpliwje!
Wšak róže zas' kćěja
We zahrodźe.
Ze smjerće žiwjenje,
Ze zrudźby wjesele
Tebi a za nas wšěch
Zeskhadźa zas'!“

14. Ptačkow wućehnjenje.

[So zhromadźuja ptačata
Na štomach a na polu
A maju mysle dźělenja,
Haj wopušća a holu.

A we wsy lipa wysoka
So pozběha na hórcy,
Ju słónčko rano pozłoća
A na njej sedźa škórcy.

A hromadu so hwizdajo
Tam lipu přikrywaja,

Kaž młode hakle naléćo
K nam přišło by do kraja.

Što pak nam ptački hwizdaja
A spěwaju tak rjenje,
Hdyž maju mysle dźělenja?
Snadź njewróća so ženje?

Na wotkhad a na nowy dom
So z časom přihotuja,
Dom dźěćom starši z wjeselom
Najrjeńšo wopisuja.

So dźakuja za dobroty,
Kiž tudy wužiwachu,
A štož dźě žadyn přewiny
Při nuzy a we strachu.]

15. Myslička nazymu.*

(Č. M. S. 1855, 68.)

Ha widźu-li ptačata ćahnyć,
Hdyž lisćowy žołći so štom,
Chce myslička sobu so kranyć,
We hwězdach pak pyta swój dom.

Ha widźu-li mróčelow ćahi
Kaž sony puć pod njebjom jěć,
Hdyž łuka je płowa, haj nahi,
Chce myslička křidła tež měć.

* Wot Kocora komponowane (hl. Tow. Spěwnik čo. 29).

Ha widźu-li k zemi so nižić,
Spać kwětku tu poslenju hić,
Chce myslička k hwězdam so bližić,
Tam pokoja žórleško pić.

Hdźe, myslička, statok swój stajiš,
Ty njeměrna podróžnica?
Tam horkach, tam z radosću prajiš:
Nětk, nětk sym ja spokojena!

(1.|9. 1855.)

16. Poslenja kwětka.

Kak rjenje hišće kćěje
A wóčko zwjesela,
Kak lubje so tu směje
Tych kwětkow pózdnička!

Njech k swjatokej też zwoni
Khód lěta spěšniwje:
Płuh nowu brózdu honi
Za nowe žiwjenje.

Preč njewjedrow su złoby
A trašne hrimanja:
Tak też nam do wutroby
Měr Boži přikhadźa!

17. Spadnjene lisćičko.

[Hdźe leciš lisćičko,
Ty žołte, čerwjene?

„Do pěska žołteho
So khowam bojazne.
Na hałzy wysokej
Mi wjacy derje njej'."

Mje zyma zapřima
A mrózy kusate;
Duž łóžko śceleja
Mi trawy zelene;
Wšě kwětki, rózički
Su dawno wusnyli.

Ptačk wjacy njespěwa
Na hałzy wjesoły,
Nic bručk, nic mjetelka
Tu nima žane hry —
Na łucy, na poli
Wšo ćiše z měrom spi.]

18. Napohlad hajow a honow.

[Nětk šěre steja haje
Tu pychu swlečene,
Jich rjanosć w pěsku tłaje,
Jich lisće młódniwe.
Tak zańdźe lóšt a wjesele,
Tak ćeknu lěta młodosće.

Połnócny wětr huška,
Wšě kwětki ponowi,
Nic ptačatko, nic muška
Zynk spěwny njepušći.
Tak zańdźe lóšt atd.

Mlha zemju wobćahuje,
Płód z pola domoj je
A słónco doswětluje
Tu pruhi miliše.
Tak zańdźe lóšt atd.]

19. Hońtwa. (Chor.)

Trara, trara, trara!
Rózk hońtwy zaklinča.
Dźiwona swoju dźiwinu
Nam dźensa lubi k woporu.
Trara, trara, trara!
Rózk hońtwy zaklinča.

Halo, halo, halo!
Na hońtwu won, halo!
Po horach, dołach, runini
Naš wołoj wšitko doleći.
Halo, halo, halo!
Na hońtwu won, halo!

Trari, trari, trari!
Stój hońtwa, halali!
Dźiwona bě nam přećelna,
Dosć bohatstwa je dariła.
Trari, trari, trari!
Stój hońtwa, halali!

20. Solo a chor.

Solo. [Što haje so přebarbjeja
A spadnjene lisćička spja

Na wutrobje maćeri zemi,
Što wětřik tak lóžko je zlemi?
Chor. K nam nazyma z mrózojtej kročelu dźe
A trawa row lisćičkej přihotuje.

Što łuka ty njezakćěwaš,
Hdźe somot twój zeleny maš?
Što njeżołnja w polu wjac' kłosy
A njebrinča žnjeńcańske kosy?
K nam nazyma z płowej nětk kročelu dźe
A k měrej so krajina přihotuje.

Hdźe spěwarjo zradowni su
Na hałozy, na hruzliku?
Jich njeseše z pola a z haja
Jich pjeńko do rjeńšeho kraja —
K nam nazyma něma a skhmurjena dźe
A šěry kraj ćišinko wotpočuje.

Dźak, zemja ty darna, dźak wzmi,
We wodźěwje moškowym spi;
Wšak zaso we rjanosći stawaš
A radosć a bohatstwo dawaš,
Spi mučna a wotpočni khwilu a čas,
Hač nalětne dychi će wubudźa zas'!]

(7./10. 1852.)

21. Pastyrjo.

Srjedź njebjes a zemje
Hušk wětry so honja
A lisćička dźernu
A zymu nutř zwonja.

Srjedź njebjes a zemje
Po wysokej drózy
Sněh mróčele wjezu
A kusate mrózy.

Srjedź njebjes a zemje
Kće różičkow pycha —
Na Symana Judy
Też poslednja dycha.

* * *

Na Symana Judy
Preč mjetamy křudy
A pytamy rukajcy
A kije sej rězamy
Na Symana Judy!

Na Symana Judy
Du krupički druhdy,
My tepimy na łucy
A přez jene pasemy —
Na Symana Judy!

Na Symana Judy
Sněh pada na budy,
A chce-li so nasypać,
Duž móžemy domoj hnać
Na Symana Judy!

V.

Zyma.

Předspomnjenje.

Pěseń „Zyma“ je runje kaž „Nazyma“ njedokónčena. Jednotliwe zymske spěwy su srjedź lět 1849—58 nastałe. W l. 1850 je Zejleŕ z nich wósom najlěpšich wuwzał a w Časopisu M. S. (lětn. XI., zeš. I., str. 1—12) jako „Zymske Wobrazy“ woćišćeć dał je swojimaj přećelomaj kk. gymn. wyšš. wučerjej Dr. Pfulej a progymnas. direktorej J. Bukej w Draždźanach z rjanym přispěwom poswjećejo.* „Zymske Wobrazy“ je naš Kocor w l. 1873 za mužski chor do hudźby zestajał. Nimo tutych su hišće tři (čo. 4, 8 a 21) ćišćane; ta druha połojca běše hač dotal w rukopisu zawostała. Duž wšě k „Zymje“ słušace spěwy po dospołnej wot basnika zawostajenej disposiciji je zrjadowawši tu wozjewjamy. Spěwy w „Zymskich Wobrazach“ wozjewjene smy z pismikami „Z. W.“ wuznamjenili a wony přispěw hnydom po disposiciji woćišćeli.

---

* Dospołne napismo je: Zymske Wobrazy, po woteńdźenej zymje 1857—58 swojimaj přećelomaj Dr. Pf. a J. B. w Draždźanach poswjećene wot H. Zejlerja.

Podzyma a zyma.

1. Wobličo zymskeje zemje.
   a) Rězate wětry přićahnu;
   b) sněh kryje hory, doły, łuki, pola, rěki, žłoby, dobre a hubjene krajiny — posněhowana wjes;
   c) sněh přikrywa a hrěje sywy;
   d) wobćeži štomy, zlemi słabu hałozu a młodźinu — hałozy ze sněhom wobćežene při puću;
   e) hola;
   f) pomjerzlina — šědźiwizna.
2. Wobličo zymskeho njebja.
   a) Słónco — měsac — hwězdy — mróčele — płowe, popjelane mróčele a njebjo;
   b) zymske wječory — hłuboka njebjeska módrina; jasne hwězdy — milina hraje.
3. Dźěłanje zymy přez zymu a sněh (sucha a mokra zyma):
   a) Na wody;
   b) na štomy, zrostliny;
   c) na wačinu a pčoły;
   d) na ptački a druhu dźiwinu;
   e) na človjesku mysl a wutrobu.
4. Zymske wobćežnosće a strachi.
   a) Wozabjenje — wějeńca;
   b) pućowaŕ — dźěłaćeŕ — čeledź;
   c) młóćenje;
   d) za khudych z cyła — syrotka.
5. Zymske zwjeselenja — za bura, měšćana, dźěći.
   a) Woženje na lodźe — po sněžy — sněhowy muž — kulkowanje — wotpočink za bura;
   b) swjate dny — hody — póstnicy;
   c) hońtwy — přazy — bjesady;
   d) čeledźe přećahowanje.

Kak přećelow so spomina
Srjedź knjejstwa zymy hrubej',
Zo lubosć swěrna wostawa
Jón' swjećenemu slubej,
Kiž zadźěwka móc njeznaje:
To njech Waj' lubosć wuhladnje
We tutych wobrazach,
Kiž pisać Musa dowoleše
Při pomjerznjenych woknješkach.

A dokelž wobwod zeminy
Zas' lubi nowu meju:
Dha přez mój wěnašk sněhojty
Tu Wamaj zboże přeju
Po wobćežnosćach přětratych,
A poswjeću a wopruju
Jón Wamaj k rjanom' naléću!

1. Zyminy přikhad.

Hlajće tu, hlajće tam!
Sněh a zyma saha k nam.
Do jstwy pójće rady, dźěći,
Hdźež was wita ćopłota,
Něchtóžkuli na tym swěći
Zymu mrje, staw prosty ma.
Hlajće tu, hlajće tam,
Sněh a zyma saha k nam!

Tysac króć bohatše,
Zbožowne před wjele sće,
Kiž wjes wote wsy nětk khodźa
W zymje, z krótkej drasćičku,
Hłódni, w sněžnych sepjach brodźa
Wobćeženi z khorosću.
Tysac króć bohatše,
Zbožowne před wjele sće.

2. Zymske wětry.

Z křidłom rozšěrjenym
Leći přez polo
Z hněwom roznjemdrjenym
Wětr torhajo,
Mjeće sněhi horje drějo,
K njebjesam je zaso wějo.

Ach rjeńšo něhdy běše
We polu zelenym,
Haj, jako žito kćěše,
So zahon kurješe.

Howrjo hórki swlěka,
Žłoby přikrywa,
Kaž před wjelkom ćěka
Wowca bojazna,
Drobny sněh so saje k zemi
A so kopi pod murjemi.
Ach rjeńšo něhdy běše
We polu zelenym,
Haj, jako žito kćěše,
So zahon kurješe.

Słyšiš jeno wuće
W štomach zahrodnych,
Jeho hněwa ruće
W wjerchach štomowych.
Bojosć přewinje hłód ptakow,
Njehibnu so z ćichich blakow.
Kak rjeńšo w ćichim domje
Za ćopłej sćěnu je,
Hač ptak na lěsnym štomje
So ma a dyrkoce!

3. Boža stwórba w zymje.

(Z. W. I.)

Za nowe zemi poslešćo
So z njebjes pjerje saje,

Z nim prěki, pó dlu mjetajo
Wětr spodźiwany hraje.

Duž módre hory, kopowcy
So běla z bělej hłowu,
A šěre třěchi, płoniny
Też krytwu noša nowu.

Štom sam rad ruki přesćera,
Za lisće sněh sej łoji;
So z wołmu pyši keŕčina,
Kaž runje dźe a hoji.

Tak w dejmantojtej bělini,
We rańšim woblečenju
Haj miškri so a zyboli,
Kaž w jenym lutym kćenju.

Puć přeměnjeny jasni so,
Swět druhi postupuje,
A koło, kiž je dotal šło,
To sanka wusměchuje.

We zymskej drasće sněhowej
Mi, luba zemja, witaj!
Njech lěs a polo wodźětej
Pod twojej ruku spitaj!

4. Zymski napohlad.

(T. N. 1853, 63.)

Z połnocy wětr ćěri
K nam zymske mróčele,

Mać zemja spi pak w měri,
Ju kryje běły sněh.

Bóh je ju rjenje wodźěł
Z tej drastu moškowej,
Zo lód ji njeby škodźił
Ze zymu rězatej.

[Rad pójće do jstwy, dźěći,
Hdźež khachle ćopłe su,
Wšak něchtóžkuli w swěći
Tu nima dobrotu.

Do mróza zawalene
Na štomach hałžki spja
A krasnje wupyšene
So w słónčku zybola.]

Ha hdźe pak ptačik syda,
Hdyž sněh so nasypa?
Hdźe wječerja a sněda?
Štó jeho wobleka?

Lěs, wjes a polo dawa
Jom' khlěb a kryćiznu,
A jeho drasta prawa
Mošk, pjerka ćopłe su.

Swět lubo ma a wodźi
Ta ruka wótcowska;

Štož kóždemu so hodźi,
Też w twjerdym času da.*

(12./11. 1854.)

5. Štóž jeno Bohu wěri.

(Z. W. VIII.)

Kak šěry, čorny steji haj
Nětk zrudnje wotlisćeny!
Je móžno, zo zas' widźitaj
Jón woči womłodźeny?
O wočakaj, hlaj pusty haj
Zas' pychu nowu ćěri,
Štóž jeno Bohu wěri.

Kak zakowana zemja je,
A wody zezamkane!
Štó trawy, žita wysoke
Tu hlada žohnowane?
O wočakaj, hlaj prosty kraj
Ći bohatstwo zas' měri,
Štóž jeno Bohu wěri.

Dźeń kušu kročel lubuje
Ze swětłom popjelanym;
Štó krasnosć jansku wuhladnje
We jeho bratrow žanym?

---

* 1. recens.: By starosće so zminył
Bóh w zymje też za swět,
To by swět dawno zhinył
A njetrał telko lět.

O wočakaj, čas dočakaj,
Wón miłosć zaso šěri,
Štóž jeno Bohu wěri!

6. Hola.

(Z. W. VI.)

Hdyž chce nas zyma spóžerać,
Hdyž wějo ćmi so w polu:
Štó lěsa khwalbu njespěwać,
Štó chcył mi zacpić holu?
Stup, towařšo mój předuty,
Do jstwički ćišišeje,
Do stołpatej' pój drjewiny,
Hdyž w polu wućek njeje!

O hola, zymy skludźeŕka,
Štó njewě, kak nam służiš?
Přez wopor twojoh' bohatstwa
Najhórkšu zymu stužiš;
Hdyž khwatajo do ćopłej' jstwy
Połmódri huhotamy:
Dha wěmy, što ći dołžimy
A što na tebi mamy.

Duž hordź so w włóskach zelenych,
Kiž twoje dźěći pyša;
Hordź so do časow šědźiwych,
A kaž će sněhi tyša:
Twój njewjestny wěnc njezblědnje,
Hdyž lěta khód so minje,

Hdyž wo krónu haj žaruje
A krasnosć łukow zhinje!

7. Pomjerzlina.

Z běłym rubom wodźěta
Je zemja k měrnom' spanju,
Sněh třěchi wjesne přikrywa,
A w jasnym zabłyskanju
Ma wottřěšk brodu swěćatu,
Kiž dźěći kłóća ze žerdku.

Sněh wrěšći mjelny ze zymu,
Lód w rěcy zmjerzłej rjapa,
Młynk wódne koło zakrywa
A škruty hrube štapa,
Hat rybak ruba, wobhlada,
Před smjerću rybu zakita.

(Naćisk.)

[Na milijony drobnych hwěžkow
Při kóždej kročeli
So w słónčnych pruhach zabłyšći;
Haj kóžda hałžka njese běła
So zhibujo swoje brěmjo sněha,
Lěs zeleny so běli,
A hałzy kipriše ze swojej ćežu
So wotlemja.
Do puća dele wisaju
Te hałozy a posypuja dróharja,
Hač přińdźe wětřik wumóžny
A brěmjo hałzam wotwozmje.]

8. Khwalba zymy. Solo.

(T. N. 1849, 446.)

Štó je ta mócna kralowa,
Ma krónu swěćatu,
Trón běły, jasny wot sněha
A sceptař wot lodu?
To zyma je, ta mužica,
Kiž dźerži na krute;
Haj, hdyž so kładźe do dźěła,
To wšitko pikoce.

Štó piše róže, hałozy
Na škleńcy woknowe —
Štó barbi jenož dychajcy
Ći ličko róžojte?
To zyma je, ta molerka,
Kiž tajke kumšty wě;
Haj, módre barby přidawa,
Hdyž čerwjene su wšě.

Štó je, kiž štomy wupyša
Kaž k dźěsću božemu —
Štó woła k lóštej woženja
Na lód a ze sanku?
To zyma je, ta sněhařka,
Kiž běły saje sněh
A zemju rjenje wodźěwa,
Hač přińdźe naleće!

(11.|12. 1849.)

9. Hwězdna nóc.

Wy sleborne hwězki
Na módrinu syte,
Kiž pyšiće njebjo,
Kaž z rózemi kryte,
A zymsku mi swětliće nóc;
Wy lilije, rjeńše
Hač zemja je płodźi,
Štó jasnosć wam dawa,
Waš pućik was wodźi,
Štó měri a waži tu móc?
Bóh jeho je mjeno
A lubosć je luta,
Wón hišće je rjeńši,
O wutroba hnuta,
A je też twój wótc!

Wy błyšćate wowcki
Na njebjeskej łucy,
Hdźe z bydłom je pastyŕ,
Kiž pase was ducy
A skubła a wobhlada was?
Wy zbóžniše bydła
A rjeniše swěty,
Štó nad wami bydli
A twari tam hěty
A liči tam lěta a čas?
Jich mjeno je „zbóžni“,
Jich domy su jasnosć,

Jich njejima horjo,
Jich dostatk je krasnosć,
Kiž čaka tež nas.

We njebjeskim wěncu
Wy parlički drohe,
Njej' błyšćenje zemske
Wšo porno wam wbohe
A dźěćaca, snadnuška hra?
K wam požadne wóčko
We nadźiji hlada —
Što kiwa waš błyskot
A prajić mi žada?
Ach, był tež tam horjekach ja!
Kiž swětło nam dał je
A wóčko móhł stwarić,
Ći pokazał njeby,
Štož njechał ći darić:
Bóh w mocy wšo ma!

10. Nóc w zymje.

(Z. W. VII.)

Rad widźu błyskot miliny
A jejne hraje krasne,
Rad měsačk witam różkaty
A złote słónčko jasne —
Raj hwězdny pak tež wohladam
Ja pře wšo zwjeseleny
A hladam, hač so zhubju sam
Do myslow ponurjeny.

Kaž w meji třěšnja zakćěta
Je prosta běłoh' kćenja:
Tak zymskomódra twjerdźizna
Je połna zybolenja
We majestetskej rjanosći,
Hdyž nóc je zemju kryła
A swoje swětła pěstoni,
Kiž na njebjo je syła.

Što płaća króny, dejmanty,
Što wulkosć waži naša?
Před jenej hwězdu hańbujcy
Naš błyšć a sława haša;
Při tajkej dźiwow krasnosći
Syn zemje woněmjeny
So widźi, kak je małuški,
A kak je — wobhnadźeny!

O rjana hwězdysyjeŕka,
Ty wulka rjanosć sama,
Mi swětło z twojoh' kralestwa
Do wutroby so łama;
Praj mi, zo w twojej swětlinje
So lubosć wotbłyšćuje,
Pyš z wulkosću mje we wěrje,
Zo duch so zbóžny čuje!

11. **Chor:** Powjeda zymske wobćežnosće.
(Zlemk.)
Zmjerzłe stawy a sněh luty,
Pikotata třěskańca,

Žana woda, tołste škruty,
Aj, štó teho požada?

12. Zwěrina.

(Naćisk.)

So wróna k wroblej towaŕši,
A hłód ju do wsy ćěri,
Dwór sroka woblětuje
A hrabnyć dórtk so měri
A dźělić picu z kurymi,
Kaž sknadź a wrobel při bróžni.

Za ćopłej sćěnu w ćichim sydli
Sam človjek je tón zbožowny,
Kiž skhowany před zymu bydli
A z ćopłej drastu přikryty.
Při wohrěwacym płomjenju
Wón přewinje tu zymu wšu.

Hdźež něhdy z hordym dźećelom
So pola zelenjachu
A prosćachu so ze žitom,
So łuki zybolachu,
Tam zymny sněh nětk lěhwo ma
A włóžu, wosrědk wuruna.

Hdźež škowrončk hrónčko znošowaše
A pocpula a čarž wołaše,
Hdźež wačka pućik pućowaše
A bručk na stwjelcu wisaše,
Tam woněmił je kóždy hłós
A wotemrěło žiwjenje,
Tam hraje wětr ze sněhom,
Tu drěje a tam kopi jón.

Hdźež w haju, lěsu zelenym
Spěw ptačkow słyšeć běše,
Hdźež kokula na štomje kukaše
A hupak zahupaše,
Tam pusćina je němа,
Tam lědy žołma zawoła.
A rapak zrudnje zarapa.

Za picu zajac, kurwota
Do sněha k zemi hrjeba,
Moch kusa sorna wot štoma
A jeleń spyta nuzu,
Wjelk wuje, liška zablawka,
Hdyž ćwiluje hłód, třeskańca.

Lód kryje haty, jězory
A zakhował je rěki,
Na woknje rostu hałozy
Kaž papruće a šmrěki. (29./7. 1854.)

13. Móc zymy.

(Zahr. kw. II, 26.)

Zyma, zyma, kak ty studźiš,
Zo te wokna hałzuja,
Z lodowatym dychom smudźiš,
Zo nam pala bjezwoča.

Zyma, zyma, zapusćerka,
Sněh a lód twój wodźěw je,
W sanjach kóń drje běžo šćerka,
Na brjóžk radšo poběhnje.

Powitać kraj radšo chcemy
Zeleny a kwětkojty,

Hdyž dom trawu powjezemy,
Hdyž haj steji zeleny.

Zyma, zyma, twoja ruka
Twjerda je a khudobna;
Radšo kćěj nam rjana łuka,
Radšo spěwaj łastojčka! (4.|1. 1851.)

14. Husleŕ pod woknami.

(Z. W. III.)

Piskać dyrbju zradowanje,
Wjedu-li też zrudobu;
Hewak huslički mi danje
Z khudej ruku přinjesu.
Heja heja, byraleja,
Stari, młodźi, posł'chajće,
Dušnje moje husle dźeja,
Wědźa, kak mi njej' a je;
Štóž ma wuhlo, tón so hrěje,
Štóž je nima, zymu mrěje —
Moje truny zapraja,
Dyrkotajo woněmja.

Bóleż chce mje zyma smudźić,
Přimać hłowu šědźiwu:
Zradownišo chcu wam hudźić,
Přemóc jejnu złobotu.
Hola hola, do koleska,
Kóždy dźeń tu husleŕ njej',
Skakaj, rejwaj, cyła wjeska,
Zo so hrěje studła krej;

Štóž ma kožuch, derje traje,
Štóž jón nima, zymu znaje —
Moje truny zapraja,
Wy žno wěsće, čeho dla.

Je kłós lěće napłodźiło,
Kryja polo zornjatka:
Je wšo horjo zalećiło,
Syty ptačik njespěwa.
Dyrdom dyrdom, dyrdomdejka,
Šwarny kus wam zapiskam,
Za polak je moja rejka,
Hišće pódla zaspěwam;
Khlěb a pjenjez derje přaha,
Štóž jej' nima, słabje ćaha —
Moje truny zapraja,
Njezapomńće huslerja!

15. Spěw při młóćenju.

Klip, klap, klip! w bróžni
Zaklinči na huni —
Zornješko radne
Wuskoči, wuleći:
Burik so směje na łubi.

Klip, klap, klip! klinča
Cypički na huni —
To su te zwony
Khlěbowe, kermušne:
Směje so młynk a wjeseli.

Klip, klap, klip! hudźa
Cypički, huslički —
To je ta reja
Na dworje, na słomje:
Wroble so směja na dwori.

16. Wboha syrotka.

(Z. W. IV.)

Zyma třěska; na keŕchowje
Čepi kurjo syrotka,
Sedźi na maćeŕnym rowje
A tak zrudnje zawoła:

„Stawaj maći, złota maći!

Luby nan tón doma njeje,
Macochi so boju złeje;
Pój nam domoj zatepić
A mi skibku wotkrejić!“

„„Zadźěwa mi horjestaće
Skałotwjerda pjeršć a tłaće,
Njem'žu z tobu domoj hić,
Khlěba krać a zatepić.““

„Huhu, maći pohrjebana,
Smil so, złota lubowana,
Stań dha jeno tónle króć,
Wotamkń našu ćopłu hródź!“

„„Tujka wboha, čwilowana,
Złote dźěćo, wšak maš nana,

Wšak sy jemu hišće w hódź,
Temu k wutrobje so tłóč!“ “

„Bóh wě, hdźe mój nank so wije,
Macocha mje spochi bije:
Maći, maš-li městačko,
Tu njech k tebi lehnu so!“

„„Hołbiko, duž lehń so tudy,
Jow so minu twoje krjudy,
Toč so, toč tu pod mój křiž,
Při mni, na mni derje spiš!“ “

Zyma třeska; na keŕchowje
Čepi kurjo syrotka,
Spi tam na maćeŕnym rowje
Ćišinko a njewoła.

Bože hwězki błyskotate
Wumóženje kiwaja,
K swětłu jich mać horje wzate
Swoje dźěćo wokoša.

17. Zakitanje zymy.

Je štó kiž zymu zaćisnje,
Je wěsće twaroh'wy;
Tón wohladaj, što na njej je
A njebudź wostudły.

Na wjetchu, ćeńku drasćičku
Drje zyma złoby ma,
A kiž su lěni, pomału,
Tych staji do spěcha.

Wot zymy ludźo wuknjechu
Sej swěcow naćahnyć,
Móst zyma dźěła přez rěku,
Zo tuńši njem'že być.

Na woženje će přeprosy
Po snězy, po lodźi,
A klinkot, šćerkot wjesoły
Při sanjach zaklinči.

Duž khwalmy časy wšelake,
Tež zymu na zemi,
To wotměnjenje dobre je
A radosć powyši!

18. Solo z chorom.

Solo.

Nihdy njechał zymu swarić —
Ludźo, jeno hladajće,
Kajke móže mosty twarić
Přе wšě wody škleńčane!

Nihdy njechał zymu hanić —
Njewěsće, kak sanki du?
To ju dyrbi jara ranić
Za tu ćěř a šlundrawu!

Nihdy njechał zymu sudźić —
Kajke róže, hałozy
Wědźeše na woknje zbudźić,
Wšitko darmo, bjez prócy!

Nihdy njechał zymu tamać —
Kajka ryćeŕka to bě!
Štó jej' zamki je móhł złamać,
Zasuwy a ryhele?

Chor.

Z wokatej a próšnej křidu
Mošk tež běły saješe:
Duž ji njehotujće hidu,
Hdyž dha nětko wot nas dźe!

19. Dźěćacy swět.

(z. w. v.)

Leći zyma žahadlica
Prostu smuhu do kraja;
Wětr sej bjerje połne lica,
K pomocy ju přewodźa;
Khudym z ćěsnej starosću
Lehnjetaj so před khěžu.

Mjez tym lóšt so dźěćom spori;
Z halekacej radosću
Tu sej čŕjódka muža twori,
Přetworu najsměšnišu;
Tam ze sněhom kulkuja,
Horce bitwy wudźerža.

Hory, brjohi zhromadźuja
Njesprócniwych sankarjow,

K spěšnej jězbje přeprošuja
Wody druhich towařšow,
Też najmjeńša łužička
Witana je smykawa.

Wyšše sepje, wyšša radosć,
Tróny su jich khribjety;
Hłubši žłob a wjetša žadosć
Měrić sněha hłubiny;
Bosak sam na khwilčičku
Wukradnje so k wjeselu.

Zalećane njestarosće,
Rjanosće srjedź tyšnicy,
Štó waš wobraz wjeselosće
Dopisać je zamóžny?
Běše derje, běše zlě,
Mój dźěl też tam pódla bě!

20. Nutřka.

(Z. W. II.)

Kak hlada so won spokojnje
Přez wokna sněhowate,
Hdyž howrja wětry hněwniwje
A kopja sněhi sate,
Hdyž ptački polo wopušća
A hospodnu wjes pytaja.

We swojim krytym hnězdźešku
Kak so to derje traje,

A měł też sćěnu hlinjanu,
Kaž khudy muž ju znaje,
Hdyž nuza, starosć na dróhi
Će w wjetchej drasće njehoni.

Kak šwarnje radźi, baje so
Při wohnju praskotatym,
A słodźi wječor towařstwo
Ze přećelom a znatym;
O zyma, runjež tyranka,
Twój sceptař je też dobrota.

Knjež, luba, dha też moje dla,
A budź mi postrowjena;
Wšak přez ćěsnosć a ćerpjenja
Je radosć korjenjena;
A smy dosć naměli so će,
Ćim lubše naléće nam kće.

21. Čeledźinske božemje.

(Č. M. S. 1855, 71.)

Jan a Hana.

Lisć wopušći štom,
Swój zeleny dom,
Hdyž woněmi haj
A ptačata ćahnu
A rumuja kraj.

Handrij a Marja.

Lisć wopušći štom
A čeledźin dom

A přepoda so,
Hdyž lětko je wušło,
Kónc doběžało.

Hana.

Dźak towaŕškam wšěm
Nětk praju, kaž wěm,
Dźak za towaŕstwo,
Kiž měsačk a słónčko
Tu wobswěćiło.

[Handrij.

Mzdu swoju chcu wzać
A dale so dać,
Ty přećelna wjes
Měj božemje rjane,
Měj wotročk a knjez.

Wšitcy štyrjo.

Bóh žohnuj tu wšěch,
Hdźež ze służbu běch
A dźěłach waš kraj;
Bóh lubosć a zboże,
Lět strowych wam daj!

Jan a Handrij.

Přez hory a doł,
Zo dźiwać so móhł,
Puć pyši nam sněh,
Kaž sléborna wołma
A dejmant a škrě.

Hana a Marja.

Nětk, jandźelo mój,
Mi k towarstwu pój
A přewodźej mje,
Zo dalši mój pućik
Też zbožowny je.]

Wšitcy štyrjo.

Lisć po wětře dźe
A přelětuje,
Ja nastaju so,
Hdźež druhdźe khlěb rosće
A wjedźe mje Bóh! (10.|12. 1855.)

22. Służbne přećahowanje.

(T. N. 1856, 405.)

Hłós: Přadła je Marja kudźełku.

Hotuj so, hotuj so ze służby,
Holičo rjanuške,
Sněhběłe lětko wukhadźa,
Wóz přahany žno je.

Zaspěwaj, zanošuj ze wsy won
Rjany hłós přezpólny,
Zo klinči troštne božemje
Wšěm lubym w cyłej wsy.

Widźiš tam hrody so čerwjenić,
Widźiš tón běły dom?
Tam wjezemy će, rjeniša,
Z klinkotom, šćerkotom.

Widźiš tam wokna so zybolić
Wysoke, jasniše?
Tam dyrbiš khodźić won a nutř
To lětko cyličke.

Słyšiš te zwony tam zazwonjeć
Sléborne klinčenje?
Tam změješ šćežki kemšace
A rjane njedźele.

Wjezće mje runy ab' křiwy puć,
Blizko a daloko,
Hdźež budźe zboże zelene,
Je mi so lubiło.

(20./12. 1855.)

Serbski kwas.

Předspomnjenje.

„Serbski kwas“ je Zejleŕ z wjetšeho dźěla w lětomaj 1845 a 1846 pěsnił, jenož někotre dodawki su w l. 1850 nastałe. — Ćišćana je pěseń najprjedy trójcy jako textowa knižka k serbskim spěwanskim swjedźenjam w lětach 1847, 1848 a 1851. Druhi wudawk je jenož woćišć prěnjeho, mjez tym zo ma třeći z l. 1851 někotre małe wotměnki a přidawki. W I. dźělbje mjenujcy staj čisle 5 a 6 přestajenej; w II. dź. je čo. 5 a 6 prěnjeje recensije preč wostajene a za to čo. 2 jako nowe přijate; runje tak staj wuwostajenej čo. 7 a 8 prěnjeje recensije a na jeju město je nowy spěw [čo. 10 (7)] stajeny. W III. dź. skónčnje namakamy město 5., 6. a 7. čisła 1. recensije w 3. wudawku nowy solospěw (čo. 3). — Wšě w 2. recensiji wuwostajene spěwy smy do tuteho dospołneho wudawka z nowa přijeli a nimo teho też te přidali a zarjadowali, kotrež hišće w rukopisach zawostajene nadeńdźechmy. Posleńše smy ze znamješkom wuzběhnyli. Dokelž běchu textowe knižki w starym prawopisu ćišćane a rozpředate, bu „Serbski kwas“ na podłožku 2. recensije z l. 1851 w Časopisu M. S. 1873, str. 65—81 z nowa a to w nowym prawopisu woćišćany. Jednotliwe spěwy z njeho su husto tam a sem ćišćane. Nam je za podłožk służił woćišć w Časopisu M. S. — Do hudźby stajena je pěseń wot K. A. Kocora w lětomaj 1846 a 1847 a spěwana 1) na 5. spěw. swjedźenju 8. okt. 1847 w Budyšinje; 2) na 6. spěw. swjedź. 11. okt. 1848 w Lubiju; 3) na 10. spěw. swj. 23. hapr. 1851 w Budyšinje; 4) na 11. spěw. swj. 8. okt. 1851 we Wojerecach a skónčnje jednotliwe spěwy z njeje 29. sept. 1880 zaso w Budyšinje. — „Serbski kwas“ je też do němskeje rěče derje přełoženy wot k. kantora Pjekarja z Budyšina a jako němska textowa knižka ćišćany pod napismom: Die wendische Hochzeit. Dritter Kranz wendischer Gesänge atd.

Redaktor.

Prěnja dźělba.

(Před kwasom a wěrowanjom.)

1. Wjesnych towařškow spěw wječor před njewjesćinym domom.

Chor.

Rjeńša w wěncu njewjesta,
Kaž róža žana njeje,
Wjelež njebjo hwězdow ma,
Spěw naš ći zboža přeje.

Duo.

Twoje swětłe woknješko
Tudy wobstupamy,
Młodym krótkim hrajam słódkim
Božmje zaspěwamy.

Solo.

Słódke časy prědniše,
Ju z dopomnjećom přewodźće,
Budźće ji ta rózička
Z tych lětow bjez čěpca!

Chor.

Rjeńša w wěncu njewjesta atd.

Duo.

Mandźelstwo kaž zahroda
Njech ći lubje kćěje,

Mróčne jasni, snadne krasni,
Troštnje sylzy trěje.

Solo.

Stupaj do tej' zahrody;
Će wjedźe młodźenc nadobny,
Jeho ruka, lubosća
Ći wrota wotewrja!

Chor.

Rjeńša w wěncu njewjesta atd.

2. Njewjesćine wotmołwjenje. (Aria.)

Mój prěni pućik trawička
Tu přikrywać drje budźe,
Přec' wutroba pak spomina
Na lubych, kiž su druhdźe;
Te słódke časy wužite
Mi wostawaju zradowne.

[3. Chor kwasarjow ze strony nawoženje.

Nawoženju wožohnuje
Braška ze rtom rěčniwym,
Hnuta jeho wočakuje
Luba w domje njewjestnym.

Pyšne konje klinkotate
Přaha pohonč do woza,
Kwasne wěncy zybolate
Swat a družka wobstara.]

4. (3.) Braška přijědźe rano z nawoženju do njewjesćineho domu a z nim kwasarjo ze strony nawoženje.

Spěw kwasarjow.

Tu čestny młodźenc přijěł je
A čaka w nowym dwori,
Za wuzwolenej zhladuje,
We lubosći so hori.
Stup čestna z běłej' komory
A wočiń zamki, zasuwy.

Recitativ braški.

Padń swojemu nanej wokoło šije,
Zawdaj też maćeri dobru nócku,
Zawdaj ju bratram a sotřičkam wšěm;
So z nimi rjenje wužohnuj
A wutrobnje so podźakuj!

Aria.

Na trawu rosa wustupi,
Hdyž chce so słónčko tajić;
So w wóčku sylza zyboli,
Hdyž mamy božmje prajić;
Tu rosu słónčko wususa,
Tu sylzu lubosć, nadźija.

[Recitativ nawoženje.

Holičo, kiž měnju,
Kiž mi dušu radosći,
Wutroba kiž prěnju
W žiwjenju sej wuzwoli:

Serbske dyrbi holčo być,
Kiž za mandźelsku chcu měć!]

5. (4.) Chor kwasarjow, kiž běchu z brašku přišli.

Praj, holčo, božmje wšitkim tu,
Kiž něhdy z lohkej nóžku
We pěsku z tobu hrajachu
A na zelenym brjóžku;
Nětk sotram, bratram, staršimaj —
Wšěm rjane božmje troštna praj!

[Při rejach a při kolesku
Njech běchu rjane hraje,
Njech z rjeńšim spěwom klinčachu
Wšě hona, łuki, haje;
Haj frejne wjes'la prědniše
Twój wěnc a pjerśćeń wobzamknje.]

Wšak z dwora swój čas łastojčka
A ptački ćahnu z haja,
Dom dalši sebi wuzwola
A druhdźe zaspěwaja;
Wšak rjane dny ći zabłyšća
Do wěnca a do pjerśćenja.

6. (5.) [6.]* Njewjesćiny spěw.

Złota nadźija, ty miła,
Noachowy hołbiko,

* W rózkojtych spinkach stejace ličbniki su z 1. recens. „Serbskeho kwasa“ (w 3. wěncu serbskich spěwow).

W twojej mocy kóžda žiła
Bije, hraje, sylni so:
Twój lisć rjeńši wolijowy
Kładźeš nam do wutroby,
Zo so złoći přichod ćmowy
Před wočomaj zradowny.

Złota nadźija, ty miła,
Hdźe sy z domom, z bydlenjom?
Sy snadź sebi wuzwoliła,
Hrać z tym młodym nalěćom?
Wutrobu ći wotamkuju,
Rjeńši dom ći hotuju,
Z tobu mój puć nastupuju,
Radźenje ći poruču.

Złota nadźija, ty miła,
Sotra, słónčko lubosće,
Bě ty hewak wuzwoliła
Młodych pupkow rozwiće:
Z mikawčkami róžowymi
Naju dźeń też rozjasnjej,
Z kročelemi zbožownymi
Postup z namaj k wołtarjej!

7. (6.) [5.] Nawoženja.

Recitativ.

Ptačik leći daloko,
Słónčko swěći šěroko:
Daloko sym zjězdźował,
Šěroki kraj přećahał,

Hač ju nam'kach, wuhladach
W lubych serbskich Łužicach.

Spěw.

Jasne wóčka, jasne pruhi
W serbskim kraju swětla so,
Rjeńše hwěžki pytaj druhi
Po wšěch krajach daloko;
Z póćiwosću, z luboznosću
Luba serbska holička
Miłe swěći płomjenja.

Młódne lička, róže strowe
W serbskim kraju zakćěja,
Jich błyšć kóžde pacholowe
Wobličo też rozjasnja;
We strowosći, wutrobnosći
Pilna serbska holička
Směwa so tak zradowna.

Słódka lubosć, płomjo swjate,
W serbskim kraju hori so,
Paradizy wokřewjate
Su jej' słabe podomstwo;
Duž mje lubuj, mi so slubuj,
Pěkna serbska holička,
Trošt a radosć žiwjenja!

8. (7.) Nawoženje a njewjesty zhromadny spěw.

Wobaj. Kajke zboże, zwjeselenje
Je naj' dušow zjednoćenje,

Kajke zbóžne přesadźenje
Do najrjeńšej' zahrody!

Wón. Haj, miłe zbože,
Ty chceš mi swěrne wostać,
Ja dyrbju dostać
Ju nětko zawěsće.

Wobaj. Kajke zbože, zwjeselenje atd.

Wona. Mój luby wuzwoleny,
Ći słuša moja wutroba,
Ty, ty sy ze mnu zjednoćeny,
Wěčnje swojej smój.

Wobaj. Kajke zbože, zwjeselenje
Je naj' dušow zjednoćenje,
Kajka radosć, wozboženje,
Hdyž so duše nam'kaju!

9. (8. 9.) Braška wužohnuje k wěrowanju.

Recitativ.

Duž nětko, lubi čestni,
Na swjaty puć so nastajće
K wěrowanju,
Zo swjećenje slub dostanje
W Božim domje!

Braška a mužski chor.

Swjećić so nětk sluby maju,
Kiž nas wěčnje jednoća,
Njebjesa so wotamkaju,
Žohnowanje wobradźa.

[Duž holčo towařski a hraje
A staršiski dom wostaji
A z lubosću so k temu znaje,
Kiž budźe nětk jej' mandźelski.

A na wóz jemu k stroni
So synje k wěr'wanju
A sylzu wjes'la roni,
Ma w duši nadźiju.

A z boka zawyskaju
Tam ducy swatojo
A družki zaspěwaju:
Budź stroštne, holičo!]

10. Kwasarjow chor. Přezpolo k wěrowanju.

(Narodny hłós.)

Horde so bruniki znošuja
Po puću kemšacym,
Třepjelcy, parle zabłyšća
W słónčku tym złoćanym.

Wobradź Bóh zbože ći, njewjesta,
A tebi, nawožeń;
Kak je waj' šćežka rózowa*
A krasny waju dźeń!

Zwony te cyrkwine zazwonja
Witanje swjedźeńske,

---

* 1. recens.: Što zarži waju wutroba?
Bóh waj' khód přewodźa.

Dom Boži durje wotewrja
Wysoke, šěroke.

Jasnje tu pišćele cyrkwinske
K kěrlušej dźěłaja,
So duša k njebju pozběhnje
A swoje lubosća.

Wołtař tón Boži waj' zhladuje,
Bohu so poručtaj,
Štož wježe Bóh, zwjazk wěčny je,
Wěčnje so lubujtaj!

Druha dźělba.

(Wěrowanje je so stało, w njewjesćinym domje je kwas.)

1. Kwasarjow a wjesnych towařškow česćowny přispěw. (Chor.)

Wot spočatka Božoh' swěta
Štož tu pluwa we žołmi,
Štož tu khodźi, běha, lěta,
Lubujo so wjeseli;
Do wutrobow zašćěpjena
Towařšnosć a radosć je,
A jej' sotra wuswjećena,
Lubosć — w swěće kraluje.

Duž też ryba, muška, wačka
Z runjećom so jednoći,
W hałžkach, trawje — widźiš ptačka
Twarić swój dom mandźelski;
Lubosć so z tych kwětkow směwa
Na brjóžku a zahrodźi,
Jena druhej k wjes'lu kćěwa
A ji hłojčku přikhili.

Hałžka hałžku wobpřimuje,
Lisće koši lisćičko,
K zemi lubosć pohladuje
Haj, přez hwězdow swětleško;
A duž, čestnaj zjednoćenaj,
Lubosć njech też wamaj kće,
A přez lubosć wozboženaj
Mějtaj dny najzłoćiše!

2. Nawoženja a njewjesta.

Wón. Wěrna lubosć nima słowa
Swoje zbože wuprajić,
We mni skhadźa radosć nowa,
Njemóžu ju wuměrić;
Duž mějće dźak za wašu česć!

Wobaj. Tak měsačk a słónco
So njeswěćitaj,
Tak rjana njej' łuka,
Njej' nalětni haj,
Kaž namaj je k mysli,
Kaž lubosć je naj'.

3. Dźěd.

[Tych křesćanow mandźelstwo jasnje so swěći,
Duch Boži jich wutroby zjednoćuje,
Jich zbože so zeleni w zymje a lěći
A rjeńšo hač róže a lilije kće;
A hdyž so hdy hrima
A horjo jich přima,
Dha měrni sú tola a sćerpliwi khodźa
A ruka za ruku so k njebjesam wodźa.]

4. (3.) Braška.

Próstwa k Bohu klinči rjenje
Prjed' hač dar so wužije,
Jězće, pijće w mojim mjenje,
Za blida so witajće.
Žort a spěw njech knjejstwo ma,
Zo so směwa wutroba.

5. [3.] Swatojo. (Štyrjo.)

(Žołmić chcedźa naše spěwy
Na kwasu tym serbowskim
Z mócnym wyskanjom,
Z cunim znoš'wanjom,
Zo móhłe khwalić nas holički wšě,
Zo by so sypałe žiwjenja škrě,
Zo so nam wutroba pozběhuje.)

6. [4.] Družki.

(Škowrončk spěw žórli pod mróčelemi,
Syłobik w husćinach zafifoli:

Spěwajo, směwajo wjeselmy so
Pijo ze žórleška młodostneho.)

7. (4.) Mužski chor.

Tak, tak so nam lubi,
Přistojne je,
Tak radosće žórło
Njezaprahnje;
Njech holičow lubozne spěwy
Najprjódcy nas zwjeseleja!

8. (5.) Prěnja družka.

Z horcej sylzu rjana Hanka
Lubeho row krjepješe,
Žarowaše swojoh' Janka,
Róže na row sadźeše,
K wopomnjenju, k dopomnjenju
Naliki a lilije.

Połne róže k dopomnjenju
Kaž bě rjany njebohi,
K luboznemu wopomnjenju
Módre njezapomnički,
A te kwětki su tam swědki
Jeje swěrnoh' wuznaća:

Prjedy dyrbja z hrubej mocu
Wutrobu mi wutorhnyć,
Wóčko mi ze smjertnej nocu
Prjedy dyrbi wuhasnyć,

Hač te čuća, zbóžne hnuća
A tu lubosć zabudu!

Skhować, zaryć do wutroby
Chcu te horce lubosća,
Žana móc a žane złoby
Wutupić je njedyrbja;
O mój luby, naju sluby
Do wěčnosće wostanu!

(6./2. 1846.)

9. (6.) Braška. (Recitativ.)

To hrónčko lubozna
Bě kwětka kwasowska,
Njej' ničo, čestni swatojo,
Na wašej łucy narostło?

10. (7.) Prěni swat.

(T. N. 1850, 322.)

Ha dźěše to holičo po zahrodźi,
Ha wšitke su róže so pokhileli;
Somotka, lilija,
Nalika, fijałka —
Haj, wšitke su róže ju postrowjeli.

Po holi, po haju to holčo je šło,
Wšě ptačatka k bokej tam hromadźa so;
Tujawka zakurči,
Syłobik fifoli: —
K nam witaj do hajnišća zeleneho!

Ha dźěše to holčo puć do cyrkwički,
Kaž sleboro zwony su zabrinčeli;
Pišćele zaklinča,
Kemšerjo posł'chaja —
Tón kěrluš su jandźeljo přewodźeli.

Duž stupaše holčo před wołtař Boži,
Wěnc zeleny błyšći na hłowje so ji,
Zawdawa ručičku
Młodźencej čestnemu —
Tu fijałku z rózu su wěrowali. (1850.)

11. [7.] Braška. (Recitativ.)

(To jara lubozna
Bě kwětka kwasowska;
Wy čestni hosćo prošeni,
Njech dha też waš spěw zaklinči!)

12. [8.] Mužski chor.

(Narodny hłós.)

(Katyržinka swěrna moja,
Daj so trochu dopomnić,
Hdźe ty mje — a ja će
:,: K prěnjom' razej :,:
Zbože mějach wuhladać.

Praj, hdźe je tón pućik, šćežka
A hdźe je to městačko,
Hdźež so mój zetkachmoj
:,: K prěnjom' razej :,:
A što tehdy myslachmoj?

Praj, što běchu prěnje słowčka,
Naju słowčka bojazne,
Kiž smój mój rěčałoj
:,: K prěnjom' razej :,:
Ponazdala hromadźe?

A kak namaj tehdy běše,
A što tehdy začuchmoj,
Hdyž sej mój wuznachmoj
:,: K prěnjom' razej :,:
Naju horce lubosća?

Hdźeha je to rjane lětko
A hdźe je tón jasny dźeń,
Hdźež so to spočało
:,: K prěnjom' razej, :,:
Zo naj' zboże rjane kće?)

13. (8.) Jedyn mandźelski a chor.

Recitativ.

So kóžda žeńtwa njeradźi —
To, čestni, wěrće khroble mi;
Kak derje, štóž tu njezwróći!

Spěw.

Wjerjebina rjenje kćějo
Hórke njese płody,
Holičo so rjenje smějo
Pod njej steji spody.
Wjerjebina wěšćeše:
Holčo budźe hinaše!
Aw, jaw, jaw!

Chor. Aw, jaw, jaw!

Nětko hdyž mi w čěpcu khodźi
Moja zwěrowana,
Lědma wjacy wo mnje rodźi,
Z Hančički bu Hana,
Z Hany hórke Hanisko,
Wjerjebinow podomstwo*.
Aw, jaw, jaw!

Chor. Aw, jaw, jaw!

Prjedy běch ji wšitkón złoty,
Nětk sym hrozny, stary,
Łažach za njej pře wšě płoty,
Nětk mi přeje mary;
Prjed' bě swjećo błyšćate,
Nětk je drjechmo mazane.
Aw, jaw, jaw!

Chor. Aw, jaw, jaw!

Štož mje wozyba, ju smudźi,
Płakam, dha so směje,
Štož mje zwjes'li, to ju zrudźi,
Tak mje helscy dřeje.
Ach wy ludźo najlubši,
Kak to žeńtwa přeměni!
Aw, jaw, jaw!

Chor. Aw, jaw, jaw!

---

* podobnistwo.

14. (9.) Druhi mandźelski a chor.

Recitativ.

Ničo rjeńše hač te lubosća,
Hdyž je so žeńtwa radźiła,
To, čestni, wuznaju pak ja.

Spěw.

Něhdy wóčko swětłe mějach
Za wšě rjane holički,
Z nimi harowach, so smějach,
Hač mje lubosć přestwori;
Nětko ćichi z radosću
Na tu jenu zhladuju.

Chor. Aj, aj, aj,
Kak pěknaj staj wój dwaj!

Knjez a zemjan so mi zdaše
Nježenjene pacholo,
Myslička tak zejhrawaše,
Zlětowaše wysoko;
Nětko pjerśćeń jasny mi
Wšitku krasnosć přezłoći.

Chor. Aj, aj, aj,
Kak pěknaj staj wój dwaj!

Dom a dwór a wšo mi wzmiće,
Jeno zo ju wobkhowam,
Ludźo, to wy njewěriće,
Ale swěty za nju dam;

Jako jandźelk lubuje
Moja złota Leńka mje!

Chor. Aj, aj, aj,
Kak pěknaj staj wój dwaj!

15. Braška. (Recitativ.)

[Dobrotu činić a wudźělić
Při radosćach njesmě so zapomnić. —
Wo durje młodej' mandźelskej'
So kłapa prošeŕ prěni,
Je khanu piwa z pokrutu
Po prawu kwasnym dostał;
Njech swoje hrónčko spěwa!

Prošeŕ.

Kóždy keŕčik, hałožka
Statok je za ptačika;
Khudy sym, kaž ptačatko,
Wěsće moje bydleńčko?
Statok mój su njebjesa,
Row — ta hałza zelena.

W polu, keŕčku zwjeseli
Ptačik so na lubosći;
Khudy sym, kaž ptačatko,
Štó mi koši ličičko?
Sylza, moja njewjesta —
Smjerć mi pjeršćeń zawdawa.

Ptačik khudy na hałzy
Spěwa wšak hłós troštniwy;
Khudy sym, kaž ptačatko,
Wěsće moje spěwańčko?
Přewiń z Bohom wutroba,
Bóh je sprawnych wulka mzda!]

16. (10.) Skónčny spěw. (Braška z chorom.)

Ja znaju kraj, so zeleni a kćěje
A tuk a žohnowanje dźakny da,
Wón rjanosć, płód a sławne mjeno změje,
Dóńž nad nim módrja so tu njebjesa.
A tutón kraj, naš luby raj
Je serbska zemja łužiska,
A to naš kwas tak porjeńša.

Ja znaju kraj, hdźež dobre wašnje knježi
A čestny počink bydli nadobny,
Tam złósć a pokhmurjenstwo w kuće leži
A jasny duch so sylni wjesoły.
A tutón kraj, naš hódny raj
Je serbska zemja zradowna,
A to naš kwas tak porjeńša.

Ja znaju lud, kiž steji njepowalny
W wšěch wichorach tak kruty, wobstajny
Kaž jeho krajnych horow khribjet skalny,
A tola miłosćiwy, želniwy.
A tutón lud, naš dobry lud
Je serbski narod dostojny;
Duž je naš kwas tak wjesoły.

Ja znaju lud, kiž přemo zrudne časy,
Česć, rěč a mjeno smjerći wutorže,
Nětk swjeći serbske swjedźenje a kwasy
A z nowym dychom spěwy znošuje.
A tutón lud, naš sławny lud,
Je serbski narod khwalobny;
Duž je naš kwas tak wjesoły!

Třeća dźělba.

(Při rejach w kwasnym domje abo w korčmje.)

1. Kwasarjow chor.

Tón serbowski lud, jara zradowny lud,
Wón znaje tak prawje so zawjeselić,
A štó chce jón hanić a do kuta hnać
A prawo jom' kwasne a wjesele brać?

Tón serbowski lud, jara nadobny lud,
Wón zjawny tak sprawny a dobry přec' je,
Njech čušli a skoči tu rejku tež rad,
Hdyž holčo je družka a pacholo swat.

Tón serbowski lud, jara poradny lud,
Wón spěwa, so směwa a žiwjenje ma,
A čiły a strowy so zawjeseli
Za čestny swój pjenjez we njewinosći!

2. Braška.

Recit.

Štóž tama prawo kwasowske
A so tu na nas krěni,
Tón strowe čłowstwo njeznaje;
Njej' kisalc, dha je lěni.

Spěw.

Bórčeć, mórčeć druhdźe chcemy,*
Hdyž so časy pokhmurja,
Časa dosć so nanjesemy
Kóždy swojoh' brěmjenja.

Róže kćěja, róže zwjadnu,
Młodosće són zaleći,
Rjanu hodźinku tu žadnu
Bórzy horjo pomróči.

Starosće so wšudźe syja
Sobu nutř do žiwjenja,
A što wšitke krony tyja,
Je-li radosć zapojdźa**?

Duž so zdobnje zwjeselimy
Při najrjeńšej bjesadźi,
Kłoki horja potupimy,
Hdyž so něhdy rozzłobi.

---

* Tutón spěw je Zejleŕ z nowym refrainom: „Dźensa tu różičku — šćipamy sej bjesadnu!“ wosebiće woćišćeć dał, zo by so při bjesadźinych zwjeselinach 7. febr. 1860 po znatym hłosu: „Naše Serbstwo z procha stawa“ spěwał.

** T. j. zapowjedźa.

3. Druha družka.

Recitativ.

O słyšće, kedźbujće,
Što moja mać ta zhonjena
Mi něhdy k wučbje praješe.

Spěw.

Rjane ličko, hładke słowa
Holičam su kosydła,
Myslička pak pacholowa
Rědko je tak złoćana.
Kusk falša do sněry
Rady naměša so
A hódny je věry
Lědma jedyn mjez sto.

[Wěrnje, swěrnje z tobu rěči,
Wutrobu ći wusypa.
Z kotrej je so wčera skobnył,
Hač ći to też wupojda*?
Kusk falša atd.

„Jenička sy, holčo, moja!“**
Pacholow rój přisaha. —
Měniš, zo so kuknyć boja
Susodźincy do wóčka?
Kusk falša atd.]

---

* T. j. wupowjeda.

** 1. recens.: Nima wutroba jich dwoja
Za druhu też kućika?
Haj, haj, wutrobku so boja
Zawdać holču do čista!

Pyši somot, žida stawy,
Spodoba so wašničko —*
Mysli holčo: tón je prawy,
A što spěwa njeskoro?**
Kusk falša atd.

„Za tobu su moje žady“
Hólčik swědči holiču;
Ale što so lubjerady
Wobskobnje też z druheju?
Kusk falša atd.

Šćerka-li nan z pjenjezami,
Daloko njej' pacholo,
Rjenje čini z dźowčičkami,
Rjeknje: złoty jandźelko!
Kusk falša atd.

[„Złote holčo, ty sy“ — praja,
„Moje cyłe wjeselo!“
Ale štoha wyše staja,
Złoto abo holičo?
Kusk falša atd.

Holčo předźe hładke šćeńki,
Na lubeho spomina.
Slubjenki a njedźerženki
Wón ji za to namota.
Kusk falša atd.

---

* 1. recens.: Hordźi so na koniku —
** 1. recens.: A što spěwa na kóncu?

Wěčnu lubosć jedyn sapa,
Zalubja so na dušu.
A hdyž nowe lětko kłapa,
Kak so ma z tej wěčnosću?
Kusk falša atd.]

4. [4. 5.] Prěni swat.

(Wustupi po wopřestaću rejow.)

Recitativ.

Běše něhdy šibałe
Pacholo serbowske,
A što to spěwaše
W korčmičcy spodźiwne?

Spěw. (Narodny hłós.)

Štó to mysli, štó to wěri,
Kak so hólčik k rejam ćěri,
:,: Doma khromy Pěta,
Na skakańcy lěta :,:
A njej' nihdy, nihdy dosć.

Kajke su to dźiwne kusy,
Zo tu w korčmičcy kaž husy
:,: Hólcy přeco pija,
Piwko za lac lija :,:
A njej' nihdy, nihdy dosć.

Komu tajki kumšt so dźije,
Zo knjez korčmař piwo křćije,
:,: Z rěki přeco plumpa,
Do pičele klumpa :,:
A njej' nihdy, nihdy dosć.

Hdyž so hólcy rejwać měrja,
Hercy hnydom w skoku ćěrja,
:,: Wjetši pjenjez klinči,
Bóle truna zynči :,:
A njej' nihdy, nihdy dosć.

A te młode holcy bryšne,
Kak su te z tej pychu spěšne!
:,: Hdyž so zahusluje,
Kóžda poskakuje :,:
A njej' nihdy, nihdy dosć.

Hopsa Ruza, stara Zuza,
Poběž z mužom! što b'dźe nuza?
:,: Skakaj w dobrym trošći,
Susod toleŕ požči; :,:
Njech njej' nihdy, nihdy dosć!

Wšudźe dołh a prózdne blaki,
W korčmje přeco połne zaki;
:,: Kajka je to nuza,
Moja luba Ruza! :,:
Jeno přeco w korčmje dosć!

(Febr. 1846.)

(Chor.
Oho ty swato šibały,
W tym wonješku su kopřiwy;
Štó chce za twoju kožu stać,*
Nochceš-li swět tu hinak hładkować.)

* 1. recens.: Štóž chce być w swěće widźany,
Budź khwaleŕ abo bohaty.

5. Druhi swat wustupi.

(Kuć. Jutn. 1850, 311.)

Recitativ.

°(Hejz' chceće posłuchać,
Dha chcu wam šepnyć,
Kak druhdy něchtó pobudźe
A žałostnje so přemasnje,
Hdyž da sej žeńtwu wukazać.

Spěw.

Mi wukazachu njewjestu,
Najrjeńšu, bohatu;
Ja puščich so na nohi,
Tón kamjeń pytać drohi.
A što tam namakach?
Tu putka židźana
So za mnje zhańbowa —
O jerom, kak ja ćěrjach!

Chor. O jerom, njebožatko!

Mi wukazachu njewjestu,
Najrjeńšu, dźěławu;
Ja z brašku sahach k městu
A měnjach: tu maš wěstu,
A kak to wotběža?
Ta pčołka njesprócna,
Ta jenož wušiwa —
O jerom, kak ja ćěrjach!

Chor. O jerom, njebožatko!

Mi wukazachu njewjestu,
Najrjeńšu, rozomnu;
Ja sćežech z hródźe konja
A ćěrjach nimo Bronja,
A kajku najědźech?
Ta bě tak wustojna,
Zo mi so zastyska —
O jerom, kak ja ćěrjach!

Chor. O jerom, njebožatko!

Mi wukazachu njewjestu,
Najrjeńšu, wučenu;
Do woza dwej' sym přahnył
A pyšny k njej sym ćahnył,
A što ta praješe?
Francózscy žwała je,
„Ami!“ mi rěkaše —
O jerom, kak ja ćěrjach!

Chor. O jerom, njebožatko!)

6. [6. 7.] Třeći swat wustupi.

Recitativ.

(Běše něhdy pacholo,
Pacholo serbowske,
Ha što to khwaleše,
Hač runje khude bě?

Spěw.

Hdźež ja přińdu, přebywam,*
Wšudźe dom a statok mam;

* Wot Kocora dwójcy komponowane.

Měniš, holčo z nuknicy,
Zo so rudźu bjezdomny?
Strowa koža kryje mje,
Słódki měr mój hłowak je!

Moje złoto, sléboro
Na njebjesach błyšći so;
Měniš, holčo bohate,
Zo sym žatko žałostne?
Myslička je zradowna,
Kaž měł hory slébora!

Rubjenc, nitka zacpjena
Moje stawy wodźěwa;
Měniš, holčo židźane,
Zo sym hólčo wohidne?
Moju česć haj kejžoram
Hišće dźensa njepředam!

W lěsu, polu ptačatko
Přeco nam'ka zornješko,
Moje blido spokojnosć
Kryje z khlěbom wšudźe dosć,
A hdźež dźěło myto da,
Moje zbože statok ma!

(30./7. 1846.)

Chor.

Tón pachoł běše dostojny
A njeběše nic khudy.
My chcyli jemu porjedźić,
Był-li wón přišoł tudy.

Wón dyrbi kwasować
A nima składu dać,
Wón dyrbi k nam tu synyć so
A spěwać k piwej:)

7. (5.) Piwny spěw. (Dwaj, jedyn a chor.)

Kaž wjele rěkow dźeja
We křiwych rěčnišćach,
Kaž wjele wodow steja
We morju, we studnjach:
Dha tola wša ta woda
Nic khanka piwa njej'
A nima žanoh' słoda
A mocy khmjelowej'.

Chor. Duž khwalmy zdobnje krasnu
Tu brěčku khmjelenu —
A česćmy khanu kwasnu,
Tu nowu cynowu!

Kaž rjenje wokřewjuje
Ta žołma koruški,
Kaž płódnje wupyšuje
Ta woda trawniki:
Dha tola nima ducha
A nihdy piwko njej',
Je k spěwanju tak hłucha,
Lóšt njewocući z njej'.

Chor. Duž khwalmy zdobnje krasnu atd.

Kaž wjele łódźow ćišća
Tam khribjet wodźiny
A koła hnate pišća
Móc jeje sylnoty:
Dha tola woda wšitka,
Kaž wjele mocy ma,
Je žołdkej žiwnosć židka
A luta wutłota.

Chor. Duž khwalmy zdobnje krasnu atd.

8. Mužski chor a sola.

[Chor.
Spěšna lesć, ta ma česć,
Tunjo kupi!
Štóž to wě, z ćicha stupi,
Hrabnje dobyće.

Jedyn pachoł.
Słónka mudra, kedźbliwa,
Ty bu šwarnje truhnjena;
Njeje to tón nowy črij,
Wzaty njewjesći?

Chor.
Spěšna lesć, ta ma česć atd.

Druhi pachoł.
Njewjesta by rejwała,
Nima nětko črijička;
Sadźej słónka kmótřička,
Přesadź pachoła!

Chor.
Spěšna lesć, ta ma česć atd.

Třeći pachoł.
Štóž chce měć te stupnički,
Njelutuj te šěsnaki;
Nawožeń, sćehń móšničku,
Wukuń lubu njewjestu!

Chor.
Spěšna lesć, ta ma česć atd.]

9. (6.) Naš njeboh dźěd. (Recitativ, solo a chor.)

[Braška. (Recitativ.)
Hólcy, čerwjene zerja skhadźeja,
Hišće zhromadnje
Jenu sej zanjesće,
A pyšna rejka kwas njech dokonja.]

Solo a chor.
Naš njeboh dźěd :,:
Měł je čapku kožanu,
Tajku wulku kosmatu,
Čećikatu, bramatu;
Kury do njej' njesechu,
Złote putki lehnjechu.

Naš njeboh dźěd :,:
Měł je sydom dźowčičkow,
Wudał wšě na zemjanow,
Somoćanych knjezykow;

Wšitke z tymi putkami
Su so šwarnje wudali.

Naš njeboh dźěd :,:
Měł je woła drjewjanoh',
Tón je dušnje kormił só,
Měł też tučne ćelatko.
Z kimž so zboże woženi,
Dźiwne wěcki nazhoni.

10. Komdźaty wuj. (Solo a mužski chor.)

[Wuj.
Klinkot, brinkot, jasne swěcy,
Luta pycha, wjesele,
Kajke su to dźiwne wěcy,
Što to wułožić mi wě?

Chor.
To je kwasne zradowanje,
Tu so błyšći njewjesta,
To je swatow zawyskanje,
Nawožeń so posměwa.

Wuj.
Što to klinča, zynča hłosy
Husličkow a pišćelow?
Hólčik holcy piwo nosy
A ju wodźi do rejow.

Chor.
To su młodych zwjeselenja
K česći młodej' mandźelskej'

A tym starym ponowjenja
Zradownosće młodostnej'.]

11. (7.) Braška. (Recitativ a spěw.)

Wot ranja róže błyšća so,
Haj róže purpurske,
Duž komuž so by lubiło,
Njech nětko za mnu dźe.

Krasnu wóń tu kucheń dawa,
Horca žołma pluskoce,
Bruna włóha rano prawa
Pjelni šalki pisane.
Ta wóčko swětli
A stawy křewi
A lěpši dobre myslički!

12. (8.) Štyrjo a chor.

[Hdyž, bratřa, bližša hodźinka
Mje wot was dźělić budźe,
Was njem'že zabyć wutroba,
Njech sće wy tu a druhdźe;
Wšak swěrna myslička
Haj wěčny pomjatk ma.]

Kaž róža w dole, kćěješe
To naše zradowanje;
Njech zaleći, štož nimo dźe,
Trać dyrbi spominanje;
Wšak swěrna myslička
Haj wěčny pomjatk ma.

Dźeń kóždy słónčko k domu dźe
A zaso pruhi nowi:
Tak naša lubosć njezhinje
We wutrobnym tym skhowi;
Wšak swěrna myslička
Haj wěčny pomjatk ma.

13. (9.) Skónčna reja.

Njewjesta.

Hdźež ma lubosć bydło,
W dušach čistych sydło:
Tam su hěty hrody,
Słódke wino wody,
Tam też spěwy klinča,
Radosćiwje zynča,
Wóčka tam so zaswětla.

Prěni swat.

Lubosć, ty knježna swjata,
Ty škrička Boža
A morjo zboža,
Twój jasny škit
Přez cyły swět
So na wšě ludy přesćera!

Nawoženja.

Młodźenc khwata z prečkow dom,
Přez wichory a žołmy,
K brjoham wótcnym wjedźe čołm
A k domu lubeje.

Nawoženja, njewjesta, družka, swat.

Wutroby so jednoća
A žórło žiwe čerpaja;
Lubosć, žołma jasna,
Je ze zbóžnosću napoja.

Družka.

Hórka bije hodźinka,
Też sylzy lubosć rozsywa;
O ty zybolata,
Sytwa paćerkata,
Wóčko lubych znaje će!

Druhi swat.

Złoŭ so tyšne horjo,
Walej žołmy morjo,
Jasne hwězdy hašejće:
Lubosć wožiwjuje,
Khrobło porodźuje,
K pokoju łódź dowjedźe.

Braška.

Lubosć, twoje swjatnicy
Pyša naš kraj wjesoły;
Wutrobu a kwas
Žohnuj pola nas,
Z česću wěncowana ty!

Nawoženja, braška a swataj.

Truny žrja! Duž do koła,
Štož lubuje, to rejuje!

W ličku rózow kćěw,
W wóčku lóšt a směw;
Rjeńše holčo, zejhrawaj!

Šesćo.

Serbski kćěw, serbski spěw,
Serbska reja narodna,
Serbski zynk, serbski wěnk
Lubosć našu zwjesela.

Prěni swat: Lubosć rjeńšo kćěje,
Njewjesta: Dyžli róža, štom;
Druhi swat: Hdźež so lubosć směje,
Nawoženja: Tam je Boži dom!

Družka. Swat. Nawoženja. Braška.

Miła, rjana hodźinka,
Praj, što sy tak zachodna?
Kćěwaj dlěje, směwaj so,
Zdźeržuj spěšne křidleško!

Wšitcy.

Serbska wěra, swěra, kćěw,
Lubosć, radosć, reja, spěw
Z lohkim pjeŕkom nimo njeleći,
Kaž spěšne hodźinki!

Wěnc

hórskich spěwow.

Poswjećeny

spěwarjam na Budyšskich horach.

Předspomnjenje.

„Wěnc hórskich spěwow“ je Zejleŕ wokoło lěta 1850 zbasnił a w 3. zešiwku Časopisa Maćicy Serbskeje 1849—50, str. 111—116 wućišćeć dał. Do hudźby zestajany je wot K. A. Kocora najprjedy w l. 1860 za měšany chor, pozdźišo pak wokoło lěta 1870 za mužski chor. Spěwane je z njeho čo. 3 a 5 na duchownym koncerće w Michałskej cyrkwi w Budyšinje 28. junija 1863 a čo. 3 wospjetowane na spěwanskim swjedźenju 29. septembra 1880.

Redaktor.

1. Napominanje k pućowanju.

Na hory, na hory hić lubi so mi,
Njech lěni k nim šćežku by swarił,
Tam njebjesam bliže we wysokosći
Te wěže porst Boži je twarił;
Nam hory Bóh stajił a wupyšił je,
Duž pójće a rjanosć jich wobhladajće!

Na hory, na hory rad pokhwatajće!
Te wožiwja wutrobu z nowa,
Wětr čisty tam wobduwa, posylnjuje,
Zo ćěło a duša je strowa;
Na hory kral worjoł też požada sej
A hnězdźi tam z lubosću njewuhasnej.

Na horach, na horach so rozwjesela
Mi wóčko, hdyž płoninu widźi;
Wsy, města a hona so wšelakosća,
Kaž rozsyte hrajki na blidźi;
Na horjě mam mysl też polóženu:
Ja horkach — a delkach te starosće su.

Mój Tabor su hory, to zawěste je,
Hdźež widźu do Božeho swěta;
Dych swobody njebjeskej' wobduwa mje
A k lubosći duša je zhrěta;
K wam ćehnje mje radosć, mje noha chce njesć,
Wy serbowske hory, wy Łužicow česć!

2. Dóńdźenje a postrowjenje.

Was postrowjam, wy wysokosće,
Wy naše hory zelene,
Wam poswjećam spěw česćiwosće,
Wy kamjenišća mochojte:
Kraj Budyšski a nižiny
So na was hordźa zhladujcy.

Waš założk hibnyć štó so zwěri,
Wy hoberojo serbowscy?
Štó ličbu wašich lětow měri,
Wy womłodźeni šědźiwcy?
Wot naroda do naroda
Wy zhladujeće do kraja.

Hdźe su te stotetki a časy,
Hdźež prěnje słónco swěćeše
Wam na khribjet a přińdźe zasy
A šmrěkowy lěs nadeńdźe?
Wy skały prajće, što je šło
Tych mróčelow wam přez čoło!?

Was postrowjam, wy wysokosće,
Wy Božej' stopy podnožki,
Wam poswjećam spěw česćiwosće,
Wy Łužičenjo najstarši;
Wam słuša sława najrjeńša,
Wam łužičanske hrodźišća!

3. Na horach. Psalm.

Česć Božu hory powjedaju,
Lěs khwali ju we šumjenju,
A z mróčelow, hdyž zahrimaju,
Bóh z nimi rěči na njebju:
Duž wone klinča, poskoča;
To je jich hłós — haleluja!

Naš Knjez we dešću stupa dele
A zawutlene wožiwja,
Wón lačnym horam włóhu sćele,
Jich žórła zaso napjelnja:
Duž kurja so a wopruja
Swój dźak a česć — haleluja!

Wy drjewa, keŕčki, zela, trawy
Wjeršk horow a we žłobinach,
Štož wobydla tu horde skały,
Štož zlětuje po hałozach:
To wyskaj z nami khwalenja,
Daj Bohu česć — haleluja!

4. Lěsny wothłós.

Juha! ty ćmowa drjewina,
Štó tebje wubudźi?
Je snadź to lěsna ptačina,
Te šěre hołbiki?
Hali, hala, halu!
To spěwy naše su. —

Juha! ty ćicha drjewina,
Štó tebje znjeměrni?
Su duchi staroh' Serbowstwa
Ze zemje stupili?
Hali, hala, halu!
To spěwy naše su. —

Juha! ty měrna drjewina,
Štó tebje wožiwi?
Je to snadź twoja wołmina
A Bože wětřiki?
Hali, hala, halu!
To spěwy naše su. —

Juha! ty tołsta drjewina,
Što pola tebje rži?
Je pušćerjow to sekera
We twojej ćišini?
Hali, hala, halu!
To spěwy naše su.

5. Psalm.

Chor.

Kak mócny, wulki, sławny
Naš Knježe Božo sy,
Ze swojich skutkow zjawny
A wšitkim šćedriwy!

Jednore hłosy.

Kaž stadło nimo dźeja
Před tobu stotetki,
So hory powróćeja
A doł so powyši.

Přez tebje ludy stanu,
Kaž słónčko horje dźe —
A přibohojo panu,
Kaž měsac woblědnje.

Recitativ.

Wón je wopomnjenje sčinił swojich dźiwow, tón hnadny a smilny Knjez!

Chor.

Kak mócny, wulki, sławny
Naš Knježe Božo sy,
Ze swojich skutkow zjawny
A wšitkim šćedriwy!

Jednore hłosy.

Će khwala hory, doły,
Ći haje wyskaja,

Hdyž ze słóncom jim nowy
Dźeń złoty zeskhadźa.

Će kóžda hałžka khwali
Na štomje zělena,
A kóždy moch na skali
Móc twoju powjeda.

Chor.

Kak mócny, wulki, sławny
Naš Knježe Božo sy,
Ze swojich skutkow zjawny
A wšitkim šćedriwy!

Jednore hłosy.

Tu jasna rěčka w doli
Česć twoju pluskoce,
Tam kóžde stwjelco w poli
Wo tebi prěduje.

Před tobu pokorjeja
So hórki wobsyte,
Pod twojim škitom steja
Wšě domy nazdalne.

Wot tebje kóžda wačka
Ma radosć žiwjenja,
Spěw najmjeńšeho ptačka
Česć twoju powyša.

Recitativ.

Wulke su skutki Knjeza a štóž na nje kedźbuje, ma lute spodobanje na nich!

Chor.

Kak mócny, wulki, sławny
Naš Knježe Božo sy,
Ze swojich skutkow zjawny
A wšitkim šćedriwy!

6. Božemje horam.

Dźeń haša, k domu słónčko dźe
A dróhu dopjelni:
Duž spěwamy wam božemje,
Wy skalne towaŕški:
Wy hory serbowske,
Wam rjane božemje!

Swój pućik běži žołmička
A wostać njemóže:
Wzmi, khłódkojta ty drjewina,
Też naše božemje;
Wy hory serbowske,
Wam rjane božemje!

Wot šmrěka spadnje wołmina,
Wot buka lisćičko:
Swój čas najrjeńše přestawa
A radosć minje so;

Duž hory serbowske,
Wam rjane božemje!

A dóńž nam słónčko wróća so,
Dóńž zemja nosy nas:
Za lěto spěw a bratrowstwo
Tu ponowimy zas';
Wy hory serbowske,
W tu khwilu božemje!

Hans Wučba.

Předspomnjenje zběrarja.

Mjez wěcy, kotrež su so mi zhromadźenja a wobdźěłanja hódne zdałe, słuša khětra ličba wučbnych směškow a njewinowatych žortow, kiž so mjez Serbami jako płód serbskeho ducha w ludowym ŕce namakaju. Serbja su je husto z njewědomosću němskemu „Till Eulenspieglej“ připisowali, kotrehož po swojim wašnju „Hans Špihel“ mjenuja a to snadź teho dla, dokelž maju Němcy tajku zběrku něhdušich burskich dowćipnych žortow a wučbnych směškow ćišćanu, kotruž nimale kóždy znaje. Ale kaž pola Němcow, tak je też pola Serbow tón samy duch ludoweho žorta a dowćipnosće po swojim dźěławy był, runje tak kaž maju Serbja poruno druhim ludam swoje narodne pěsnje. Němcy maju swój „Schildburg“, Serbja swoje „Kukecy“ a poruno Till-Eulenspieglej swojeho „Hansa Wučbu“, kaž jeho mjenować chcu a směm. Hans Wučba je serbski człowjek, nic wučeny za wučenych, ale bur mjez ludźimi swojeho runjeća. Wón njeje (a njedyrbi być) žorta hłuchi a próżdny slinawy pryzlak, ale ludźi přećel, kiž z křudom šibałosće człowjeski njerozom šwika, abo měch morska, ale wósła měni, kotryž jón njese; kiž po zdaću błazn, tola wěrnosće a nazhonjenja w puzornych přikładach před woči staja a z nimi dowjeduje, wuči a wotwuča. Wón běše zastarsku něhdźe wokoło tych lět žiwy, kaž němski Eulenspiegel. Jeho směšne kuski, njejsu-li też pšeńčne zornjatka, su tola hrochowe a teho dla też hišće zezběranja hódne. Tutón satyriski naměrk Wučbowy sym do hrónčkow zestajał. Něchtóžkuli zetka w tych směškach starych znatych; wón daj sebi to lubić a njehněwaj so też, hdyž tón a wony předźěłany kusk hinašu sukničku nosy.

We Wonecach, w žnjeńcu 1851.

1. Mały Hansk.

Hans Wučba, małe pacholo,
Do šule běži khwatajo
A zetka ducy muža,
Kiž pjany stup so motaše,
A kholowa sléd pokaže,
Kak čini k lubu łuža.

„Dźi z puća mi!“ muž wołaše,
„Ćekń, mały, drobny njerjedźe,
A njepřińdź mi pod nohi!“
„„By štó wam strózbej nozy dał,““
Hans praji, „„bych so strachował;
Na tej pak sće mi wbohi!

To mojej tupcy lěpšej stej
A njeměnjam so ze žanej
Na wašej' barow dweju.““ —
„A pře čo nic? mi pješka praj!“
„„Ja z najmjeńša du z mojimaj
Hdźež chcu, a kruće steju!““

(18./5. 1854.)

2. Hans Wučba jako hólčec z twarohom do města pósłany.

Mać Wučbic hornyk twaroha
Na blido něhdy staji —
„Na! hólče, njes jón do města
A předaj!“ Hansej praji.

„Kak droho woženił jón by,
Sam trochu dyrbiš hladać,
Duž posł'chaj prjedy kedźbliwy,
Što móhł sej zdobnje žadać.“

Hans njese twaroh do města
A nimo łuže dźěše,
„Kwork, kwork!“ tam rjechta žabina,
Jich wjele stow tam běše.

„Hdyž wěsće“, rjekny Hans, „što mam,
Wy mudre hłowy w haći,
Też prajće, što sej pominam
A što mój twaroh płaći?“

„Nórt, nórt!“ duž žaby rjechtaja —
Nórt Hans sej derje pomni
A zradowny kaž pocpula
Na nórt sej husto spomni.

Na torhošćo Hans přićeže —
Hač tam swój twaroh předa?
Ně! kóždy so jom' směješe,
Nórt nichtó za njón njeda.

Hans njemdry dom so snowaše,
Swój twaroh njese w rucy,
A jako k łuži doćeže,
Jón šwikny nutř tam ducy.

„Tu maće, helske škewrjaki,
Wam štó njech něšto wěri!“
A jako domoj dokroči,
Mać hižo móšeń měri.

Hans nětko mamje wułoža,
Što je so ducy stało,
Kak posł'chał je a čeho dla
Je nawikował mało.

„Ty kopole!“ mać swarješe,
„Ty sy mi rjany posoł —
Štóž tajkeho hdźe póśćele:
To přińdźe zaso wosoł.“

Hans praji: „Lubša maćerka,
Mój «rozymiš» njej' słaby,
Štóž k njezbožu pak zbože ma,
Toh' zjebaju też žaby.“ (1851.)

3. Hans Wučba służi.

(Naćisk.)

Hans dźe so k burej přistajić. „Što a kak dołho mam dźěłać?“ „„Kaž dołho słónco swěći — štož ći kazam.““ Hans kopaše z burom do wječora a měsačk přińdźe jasnje. Hans chce domoj. Bur praji: „Njewidźiš, zo druhe słónco wot ranja swěći?“ „„Hdyž maće wy dwě słóncy pola was — dha budźće tu božemje!““

4. Hans Wučba dari burej Lidorje najnuznišu wěc.

Hans Wučba něhdy přińdźe z měchom
Do dwora k burej Lidori
A dźeše ze šibałskim směchom:
„Tu bohatstwo ja njesu ći;
Chceš kupić, štož w tym měše mam?
Za jejko tučnu kokoš dam!“

Bur wobmasuje měch a praji:
„Halunka, tón dźě prózdny je!“
Hans dušu swoju na to staji,
Zo něšto ma, štož spomože,
„A hdźež ta wěc njej' we domi,
Tam njedonosy žadyn zmij.“

„Hm!“ rjekny bur, „z tym twojim zbožom
Snadź tola po dobrym wšo je?“
Hans wuřeza pak ruče z nožom
Dno z měcha a tak praješe:
„Tu pokład maš a dopomń so:
Najpřěńša wěc je wšudźom — dno!“

(31./5. 1850.)

5. Hans Wučba w Kukecach.

Kukečenjo piwo warjachu,
Štyri kórcy słodu,
Dobre słowo Hansej dali su:
„Wotměř nam tu wodu!“

Pola piwarńje ćělc steješe,
Na pastwu won dźěše;
„Štož tón kaže, teho posł'chajće!“
Hansa słowo běše.

Lij, lij, lij! byk stejo ruješe;
„Lijće!“ Hans je prajił,
„Dóńž tón khadla zaso njepřińdźe
A je měru stajił.“

Z pastwy nimo piwarńje dom dźe
Stadło po wsy dele,
Piwarje ćělc pak stejo ruješe:
Wjele, wjele, wjele!

Kukečenjo hněwni wołaja:
„Sy-li ty to wjedźał,
Hdźeha, bratře, sy do připołdnja
Tajke časy sedźał?“

„Z wodu smy sej piwo tepili“,
Kukečenjo praja;
„Ćeńke piwko“, Hans jim wotmołwi,
„Něhdźežkuli maja!“ (1851.)

6. Hans Wučba a jeho kokoš.

a) Prěni wudźěłk.

Njedawno so dźiwna wěc je podała,
Kokoš Wučbic Hans do pšeńcy zaklepa,
Haj, do wjele kórcow pšeńcy na łubi —
Dóńčku sytka też ji pódla přistaji.

„Hladaj, synko“, dźeše k swojom' Michałej,
„Hač tu za kokošku dosć na měsac njej'!“
„„O na cyłe lěto!““ Michałk praješe,
Jako z wočomaj tu pšeńcu měrješe.

„„„Ale nano, što wy tola činiće?
Telko pšeńcy zežrać wěčna škoda je!““
Rjekny Michałk — „„„njechaće ju rozpředać,
Je-li njechaće ju dlěje wobkhować?““
„Budźeš ty, mój synko, prawje kedźbliwy“,
Dźeše nan, „dha zwikuju ja tysacy
Z teje pšeńcy, kiž je kokoš zežrała;
Kokoš z pšeńcu budźe derje płaćena.“

Nan a Michałk z łubje dźěštaj po skhodźi
A nan praji: „Dźensa za dwě njedźeli
Mać a ty a ja zas' horje pójdźemy,
Jeli, da-li Bóh, tak dołho žiwi smy.
O mój lubowany synko Michałko,
Dźiwy budźeš widźeć, na to spušćej so!“
„Dźiwy widźeć!“ to so Michałk zraduje,
Dočakać to horjehiće njemóže.

Nětko dźeja — nimo stej dwě njedźeli —
A što dźiwne wuhladaju na łubi?
Morwa leži srjedźa pšeńcy kokoška,
Na boki bě rozhrjebana hromada.
Mać ta płače: „Ach ty wbohe zwěrjatko!
Srjedźa zorna sy ty hłodu wumrjeło!“

Michał putku morwu sobu žaruje,
Nan pak dźeše k njemu słowa wučeŕske:

„Kaž tej kokoši tu pšeńcu, Michałko,
Tebi zawostaju naše kubleško.
Budźeš přečinjeć a mjetać njezrjadny
Porno hrjebatej a hłupej kokoščy,
Hlaj, dha wěš, što w swojim času dočakaš,
Njech też po mni wšitke kuty połne maš.
Po tym rozpušćenym hłupym žiwjenju
Prošeŕstwo a z hłodom smjerć će čakaju.“

(Wokoło 1845.)

b) Předźělk.

Hans Wučba brěmjo pšeńcy nasypa
A kokošku do njeje přiwjaza
A pić ji pódla staji.
„Ja mam lóšt, putka, na prečki so dać
A měnju, zo će budźe dosahać,“
Wón smějkotajo praji;
„Njech puće druhdy něšto koštuja,
Za to pak človjek sy wot zhonjenja.“

Kij w horšći, z wačokom na khribjeći
Hans dźe nětk z domu na dwě njedźeli,
A putka wosta domach
A rózno hrjeba seṕ a funka njemudrje,
Hač na čisćinje srjedźa stała je,
A pšeńca bu na kromach.
Zwjaz kuši bu a zorna daloko —
Na smjertny hłód je kurko wotsal šło.

Hans přińdźe dom. „O swjaty Michale“,
Wón woła — „přiwjedź sem, ja prošu će,
Wšě dźěći jowle kuknyć,
Kiž sadźi zlutny nan do połneho,
Kaž ja do pšeńcy moje kurjatko,
Tu móža tunjo wuknyć:
Kak brojerjow a hłupych njeskubła
Najwjetša zamóženja kopica!“ (1850.)

7. Hans Wučba pod brónu.

Dešć tołsty ćehnje, zemju krjepi;
Štóž w polu bě, dom ćěkaše —
Hans Wučba nic, tón měrnje čepi
Pod brónu, z kotrejž włóčił je:
Tak mysli wón dešć wočakać
A swětej wužitk pokazać.

„O Hanso, Hanso, mudra hłowa,
Što činiš?“ susod wołaše,
„Štóž za tajkej so murju khowa,
Što polěpška tón dobudźe?
Ja měnju: tajka krjećizna
Wšak cyle ničo njepomha.“

„Ja wěm, ta třěcha njeje khmana“,
Hans praji — „a je dźěrawa;
Njej' lěpša pak, hač čisće žana
A teho dla dźak winojta?
Ach Božo, kak ći zmoknjeju,
Kiž ani bróny nimaju!“

(1.|6. 1850.)

8. Jedyn krošik druhi lehnje — jena škoda druhu ćehnje.

Hans Wučba podružnik bě zlutny
A khěžku sebi zasłuži;
Jan susod bě też dźěłař krutny,
To pak so jemu njeradźi;
Duž Hansa so raz wopraša:
„Što božedla sy ty to spěwał
A kajke dźiwne činki dźěłał,
Zo přišoł sy tak do prědka?!“

„„„Mje zlutnosć kuzłańiča““, dźeše
Hans, „„„na nohi je stajiła,
Mjez tym zo ty we korčmje běše
A tam te kroški na dań da;
Štož hišće dołžu, rady mi
Mój susod Michał požčić budźe;
Kredit, profit ma zlutny wšudźe,
A pičkej nichtó njepožči!““

(Wokoło 1855.)

9. Hans Wučba wora.

Hans Wučba kozu zapřeže
A polo worać poča,
Wón dźiwnu brózdu waleše,
Kaž něhdźe knoty toča.

Lud směje so a wołaja:
„Što so ći, Hanso, wuzda?“
Hans praji: „„„Kajkaž připrawa,
Nó, tajka je też brózda!““ (1851.)

10. Tyč a khmjel.

Hans ze susodom pomałku
So z kermuše dom wije,
Dešć trjechi jeju na puću
A hódnje jeju křćije.

Duž žona doma swarješe:
„Što sy tak dołho wostał?
Za twoje wěčne wostaće
Sy hódne myto dostał.“

„„Ach njeswař, žona najlubša,
Ja sym tam derje pobył
A rjanu wučbu žiwjenja
Za tuni pjenjez dobył.““

„A kajku?“ žona poskoči
Ze šćebotatej hubu;
„„Nó,““ zmoknjeny Hans wotmołwi,
„„Druhim k woli, sebi k lubu.

To kóždy w swěće njeznjese,
Zo daš jom' dobru radu,
Ty krydnješ za to płaćenje
Ze škodu abo zwadu.

Duž čiń, štož móžeš, dobreho
Ze skutkom a dźerž hubu,
A njezapomń pak přisłowo:
Druhim k woli, sebi k lubu.““ (1850.)

11. Hans Wučba pola młyna.

Na wódne koło husto hladać dźe
Hans Wučba z khutnym wobličom
A hdyž so koło lóštnje wjerćeše,
Hans sćahowaše z ramjenjom;
„Bóle so myješ, čorniše sy!“
Rjekny wón z ćicha bórbotajcy.

„„„Što wustaješ na mojim wjerćaku?““
Młynk něhdy poča na Hansa. —
Hans praji: „Štoha daš mi k lěpšemu?
Dha powěm, što mi powjeda!“
„„„Darmo““, młynk dźeše, „„„mlěju ći kórc,
Swědk ći njech je mój kožany šórc!““

„Kak stajny swar a kleće, sudźenje
Je kažace a wot złeho
Za dźěći, kaž też pola čeledźe“ —
Hans rjekny — „zjewi koleso:
Bóle so myje, čorniše je;
Hórje so swari, hubjeńšo dźe!“

(3.|2. 1852.)

12. Zwada wo namakancy.

Z Hansom Mots do lěsa dźěše,
Woła sebi nam'kaštaj,
Kiž tam zaběžał so běše,
Duž staj jara wjesołaj.
Ale zwada wuprasny
Bórzy při tej nam'kancy.

Kóždy jenak wjele prawa
Na toh' woła měješe,
Kóždy druhom' poł won dawa
Z teho, štož woł płaćeše.
Pjenjez žadyn njebjerje,
Kóždy woła skhować chce.

Mjez tym woł we hródźi ruje
Bjez jědźe a bjez pića;
Tu so kóždy wotwlakuje,
Prjed' hač wěc njej' skonjana.
Z picu woła zastarać
Chce so kóždom' hłuposć zdać.

Prjed' hač štryt bu wučinjeny,
Slakny woł tón nam'kany;
Nětk bě kóždy spokojeny,
Ale nětk bu podawk zły:
Wołowy knjez nam'ka so,
Wjedźe jej' před sudnistwo.

Woła dyrbještaj jom' płaćić,
Kiž běštaj sej skhowałoj,
Žana wuměč njem'že haćić.
„Šelmaj", sudnik dźe, „staj wój!"
Město žiwoh' nam'kanja
Kóždy morwe zapłaća.

* * *

Namakanki, překhowanki
Nikomu wšak njetyja;
Přetož kubło njeprawe
Prawe sobu zežerje. (1852.)

13. Hans Wučbowe wotkazanje.

Jako z Hansom na tym běše,
Zo z nim skoro k smjerći dźěše,
Da wón prajić krawcam wšěm:
„Wulke potajnstwo ja wěm
Za wšěch krawcow a jich dźěći,
Chcedźa-li so žiwić w swěći,
A to chcu wam wotkazać,
Na horje wam powjedać.“

Wšitcy krawcy, stari, młodźi,
Strowi, bědni — kaž so hodźi —
Wobćahnu w dźeń skazany
Horu pola Połčnicy;
Jehła k zemi njeje móhła,
Tak je hora połna bóła,*
Přetož tajke potajnstwo
Do wěčnosće płaći so.

Duž Hans poča: „Lubi, česni*
Krawcy měšćanscy a wjesni,
Hewak rěka: šik a spěch
Na swěće tu žiwi wšěch,

* Dialektiscy za: była a čestni.

Ale krawcow a jich dźěći
Skubła nuzniši punkt w swěći,
To je: njezabudźće suck,
Hewak podarmo je smuck*!“

(22./1. 1852.)

* Dialektiscy za: smyčk.

Dosłowo redaktora.

Kaž je z předspomnjenja widźeć, bě sebi Zejleŕ wokoło lěta 1850 předewzał, wjetšu zběrku ludowych žortow a dowćipnosći poetiscy wobdźěłać a wudać. Tola njeje swoje předewzaće ke kóncej dowjedł, ale při započatku stejo wostał. Zbasnił je jeno 13 tajkich žortow a mjeńšu połojcu w Časopisu M. S. 1850, str. 106 sl. (tutón 3. lětnik Časopisa je hakle w l. 1851 wušoł) woćišćeć dał jako započatk, na kotryž lubjene pokračowanje a skóńčenje ženje njeje slědowało. Ćišćane su po tajkim w Časopisu M. S. čisła 2, 4, 5, 6b, 7 a 9, wšě druhe smy hakle ze zawostajenych rukopisow wozjewili. Podobne spěwam wo Hansu Wučbje su z dźěla pěsnje cykla z napismom: „Powjesće ze serbskeho kraja a luda“, kotrež je basnik pozdźišo w Časopisu M. S. woćišćować dał.

Jakub a Khata

abo

bajka wo překuzłanymaj nosomaj.

Libretto.

Wosoby:

Jakub Wólšowinka (Wjesela), kubleŕ.
Khata, rodź. Wjerjebinkec, jeho žona.
Jakubašk a Khatyržinka, Wólšowinkec dźěśći.
Brojak a Brojakowa, susod a susodźina.
Běrka, sudniski služobnik.
Bosćij, wobstaranski komptorist a nabrašćowaŕ w Draždźanach.
Bosćijowa, jeho žona.
Pětr, služobnik Jakuba (Wjesele).
Staromar, rěčnik.
Dźiwyčinjeŕska sonina.
Chor wjesnych ludźi a honjerjow.

Prěni akt hraje so w serbskej wsy, druhi a třeći w Draždźanach, Błažewicach a holi pola Draždźan.

Předspomnjenje.

Libretto „Jakub a Khata“ je wot Zejlerja w lěće 1850—51 pěsnjene a w januaru 1852 wot K. A. Kocora do komposicije wzate. Při składowanju pak spózna naš hudźbnik, zo cyła baseń hišće tak prawje za předstawjenje přihotowana njeje, a pósła ju teho dla basnikej wróćo z přispomnjenjom njedospołnosći, kotrež měłe so wotstronić abo polěpšić. Dokelž našeho Zejlerja tehdy wjele druhich basniskich předmjetow jimaše a zabawješe, wosta najskerje tutón šepjerjawy pospytk wjacy lět ležo. Hakle z lista 23. oktobra 1863 přećelej komponistej pisaneho zhonimy zaso, zo Zejleŕ swoju operetku z nowa wobdźěłuje a polěpšuje. Z tym hotowy připósła nowy wobdźěłk zaso Kocorej wuprajicy připódla bojazniwje, zo ma mało nadźije ke khmanosći swojeho dźěćatka za předstawjenje na jewišću. Składba też dla wšelakich z wjetša zwonknych winow njespěchowaše a jako so skónčnje naš hudźbnik kruće do dźěła da, bě basnik, kaž z jeho lista wot 30. měrca 1870 Kocorej póslaneho dowidźimy, wulcy přesłapnjeny a nastróžany, zo ma jeho słabuške dźěło tola hišće přez Kocorowe překrasnjenje k tajkej znatosći přińć. Jeno prawe wobzamknjenje, prawy kónc hišće pobrachuje a Zejleŕ je hnydom zwólniwy, „wuprasnyć kónc z popjerjom a ze selu“, prosy pak swojeho přećela Kocora wo radu, dokelž je „w tajkich wěckach tak słaby, kaž dźěćo“, a žada swój rukopis, njeměwši žaneho wotpiska, na tak dołho naspjet. — 24. meje 1870 wozjewja Zejleŕ Kocorej, zo je spytał ze stareho drjewa nowu khěžu

natwarić, t. j. zo je swoju baseń hišće raz předźěłał. Tola wón hišće přeco žane prawe dowěrjenje k njej nima, hač dha budźe so nětko skónčnje k operetskemu textej hodźić, a wupraji duž próstwu, zo by so, njeby-li tež tutón nowy wobdźěłk za składbu hódny był, z najmjeńša w Časopisu M. S. woćišćał a tak jako spytančko a zabawka zakhował. Z dobom pak dowola komponistej, zo by ze swojim dźěłom činił, štož so jemu spodoba. Duž je mjez basnikowym textom a komponowanym librettom tón rozdźěl, zo je prěńši wjele wobšěrniši nježli posledniše. W Časopisu M. S. pak je so jeno komponowane libretto, nic pak dospołny Zejlerjowy wudźěłk woćišćał. Tola naša přisłušnosć je, zo cyłu baseń woćišćimy, štož so tež hodźi, po tym zo su nam basnikowe rukopisy dospołne zawostałe.

Redaktor.

Prěni akt.

W narodnej serbskej wsy.

Scena 1.

Piwnica. Pijaca a spěwaca bjesada kóstkuje za blidom.

(Wustup 1. Chor.

y štyri duchi babelske,*
Kulod, Walod, Hula, Rula!
Jow pójće, kóstki měšejće,
Same šěstki njech so kųla,
Zo mi woka wyskaja:
Hohej, hohej, viktoria!)

[Jenka, dwěnka, třinka, štyrka —
Suchi skót egiptowski,
Słabu měru zboža cyrka,
Nikak sobu njeliči.
Pójće, duchi kuzłańske,
Moje kóstki wobkulće!

* Štučka 1. a 4. stej hišo we Łužičanu 1873, str. 3 woćišćanej.

Kóstki njewěste 'šće hraja,
Kukaš frejny za holčom,
„Wzmi, štož padźe“, wone praja,
„Zwjazany před wołtarjom;
Přěhrawanka rozrudźa,
Dobywanka zwjesela.“]

°(Ha pójdu-li hdy na žeńtwu,
Kulod, Walod, Hula, Rula!
Ha zo tu prawu nadeńdu,
Šěstki na puć njech so kula,
Dha je prawa nam'kana:
Hohej, hohej, viktoria!)

[**Wustup 2.** Wjednik chora.

Třasće a měšejće
Kóstki te wóčkate,
Zo zbožownje panu;
Třasće a wusypće,
Tři šěstki su witane,
A zbože za sobu ćahnu.
Wjetši wjelk a wjetša koža,
Wjacy wóčkow, wjacy zboža.]

[**Wustup 3.** Štyrjo spěwarjo a chor.

Štyrjo spěwarjo.

Hdyž so ruki zawdawaja,
Złótnik pjerśćeń přiměri,
Čěpc a bortu hdyž ći staja,
Su ći kóstki panyli. —

Chor.

Sława wšěm, kiž nastupuja
Nowy přichod z lubosću,
Łódź wot lěnjoh' brjoha hnuja
Z pozběhnjenej kótwicu!]

Scena 2.

Jakubowa jstwa, burscy naprawjena a wupyšena.

Wustup 1. Jakub.

Ach mandźelstwo je kwakula,
Křiž hórki žiwe dny;
Hdyž k mužej žona njepřaha,
Hdyž nimo kulił sy!

(Bjerje sebi trubku z wokna.)

Pój sem pój, luba trubčička,
Mi spodobniša lubčička,
Ty też drje swoju hłójčku maš,
Tak mje pak nihdy njehněwaš
Kaž Khaćina.

Pój, wućekń ze mnu na piwko,
Mi pomhaj zabyć hubjenstwo.
Mi z kurom twojim wuleća
Do wětra moje hněwanja!

(Woteńdźe.)

Wustup 2. Khata.

Prózdna jstwa! wšo stejo ležo!
Zaso šoł je k šibjeńcy —

Ach mi k wutrobje je ćežo,*
Dyžli horow tysacy.

Dóńž je žadyn krošik w zaku,
Hanja k mokrej bjesadźi,
Smjerdźi jemu při pjecaku,
Žonu, dźěći wopušći.
(Kiwnje z ruku k woknej, kaž za Jakubom.)

Štó by znał a prjedy wjedźał,
Što w tych helskich mužach tči:
Bjez čěpca by radšo sedźał,
Brašcy njedał do duri.

[**Wustup 3.** Khata. Brojakowa.

Brojakowa (zastupiwši dawa Khaće ruku a spěwa):

Złote žatko! by štó wjedźał
Mandźelski swój prut a kij,
Haj, by radšo w pjecy sedźał,
Wojebał so do muži;
Njecham šćuwać — ale twój
Njebył spodobk nihdy mój.

Khata.

Haj, to barbja, rěča rjenje:
„Jandźelko, mój hołbiko!“ —
Njeměnja pak z prawdu ženje,
Falšnosć je jich kosydło!

Wobě.

Haj, to barbja, rěča rjenje atd.]

---

* 1. recens.: To mje žerje — hněwa ćežo,
Hač mje něchtó klesnył by.

Scena 3.

Piwnica.

[**Wustup 1. Chor.**

Pić, bratřa, chcemy, piwko pić*
A něšto krošow zastajić
Na sławne wokřewiny —
Nam w pincy khowa hosćencař
Pod wobručemi rjany dar,
Kaž złoto a rubiny.

Kak piwko dobre lěkuje,
Přez kraj a morjo znate je,
To złoćana je wučba:

---

* W jenym rukopisu steji za to tónle njedokónčeny spěw:

[W tym lačnym zeńskim přebytku
Tři bańki, bratřa, načrěju,
Te kruće do dna pijće;
Najpřěńša płaći lubosćam
A strowotnym tym akcijam
Na dobre derjehiće.

Też druha sylny żada spad
A wopřima to „pereat“
Wšom', štož nas sudźi, prudźi.
Tu rěka, bratře Jakubje,
Ćisń twoje brěmjo ze šije
A ponuř, štož će rudźi.

Při našej wulkej lačnosći
Gambrinus třeću zasłuži
Za swoje wokřewjenje,
Hdyž jeho dar so zyboli.]

Duž khori štó na mjerzanki,
Wón krjepkow našich ruče wzmi
A „pereat“ praj, rudźba!

Dóńž lačny swět so njelemi,
My wostanjemy při piwi,
A to njej' ničo snadne:
A ma-li něchtó dobry spad,
Gambrinus kral to widźi rad
A dari tyće hnadne!

Duž pijće, bratřa nadobni,
Duch strowy też we piwje tči
A dobry přikład dawa:
Duž kćěj, so zeleń, rozšěrjej,
Štož lubujemy, hohahej —
Wšěm dobrym wěcam sława!]

(**Wustup 2.** Solo a chor.
(Narodny hłós.)

Solo. Ha što dha muže činja,*
Hdyž z piwa domoj du?
Chor. Ha woni trubki smala
A pěkne žony khwala —
Haj muže činja to, hod-ho,
Haj muže činja to.

Solo. Ha što dha žony činja,
Hdyž z piwa domoj du?

* Čišćane we Łuž. 1871, 39. Hłós hl. w Tow. Spěwniku čo. 158.

Chor. Dom „swojoh'“ kóžda rjenje
„Pój, pój, mój Janko!“ ćehnje —
Haj žony činja to, hod-ho,
Haj žony činja to.)

[**Solo.** Ha što lud młody čini,
Hdyž z piwa domoj dźe?
Chor. Wón spěwajo dom kroči
A wulke čini woči,
Kak kroš a hodźinka, had-ha,
Tak ruče wupjerćha.]

Wustup 3. Wjednik a chor.

Wjednik.

Ptačik lěta tu a tam,
Wysoko a nilko:
:,: Wulět ja a statok mam,
Hdźež je dobre piwko. :,:

[**Chor.**

Štóž dobre piwko hani,
Tón njewě, što je što —
Tón přećela sej rani
A słódke lěkarstwo.

Bóh khmjel a ječmjeń žohnuj
Hač do poslednjoh' dnja
A piwarcow wšěch krónuj,
Kiž dobre nawarja!]

Wustup 4. Chor. Jakub zastupi do bjesady.

Jakub.

Mi dajće, bratřa wutrobni,
Tu sydleško też mjez wami,
So rozymi, bjez Khaty.

Chor.

Haj witaj do nas, Jakubje,
Gambrinus kral tu lěkař je,
Zo myslička ći wotkhori
A čoło so ći wujasni.

Jakub.

Duž pokračujće spěwajo,
A ty mi porjedź, korčmarjo!

Chor.

Khmjel a ječmjeń słodźeny*
K čom' też piwarc wari?
:,: Bratře, pij so wjesely,
Runjež Khata swari. :,:

Spěw a bańka kóždy čas
Wokřewjenje dawa,
:,: Pereat! štož mjerzy nas,
Dobrom' piwkej sława! :,:

---

* 1. recens.:

Wodu noša mróčele,
Piwarc piwo wari,
Z tym sej, bratřa, připijće,
Runjež žona swari!

Haptyka za nas najlěpša
Je piwarnja, kaž wěsće;
Tu „pereat tristitia!“
So dopjelnja na měsće.

Scena 4.

Jakubowa jstwa.

Wustup 1. Jakub. Khata.

[**Jakub** (ducy w durjach spěwajo):

A, a, a! kóžda žona zła!

(Powjedajo:)

To je najnowiši spěw ze serbskeho abejceja; pěseń z cokorowym textom.

Khata (z napřećiwnych duri do jstwy stupajo):

B, b, b! dźi mi k djabołej!

(Powjedajo:)

To je najnowiši spěw z němskeho abejceja; pěseń z mjedowym textom.

Jakub.

Mój susod wě text hinaši,
O posł'chaj na to, lubša, mi!

Khata (ze zacpěćom):

Bječ, bječ jón moje dla!]

Jakub.

A, a, a! kóžda žona žła!
To njej' djabołej so dźało,
Štož je w žónskich hłowach tčało —
A, a, a! kóžda žona zła!

Khata.

B, b, b! muž tež dobry njej'!
Mužow pěknosće su sony,
Najlěpši je čwila žony —
B, b, b! muž tež k ničom' njej'!

[**Jakub.**

Cej, cej, cej! Khata, wař kofej!

Khata.

Hač će hańba njej'!]

Jakub.

Rozym žorty — posł'chaj Khata!

Khata.

Doma pěknje sedźi Khata,
Drje so, płoka, rjedźi, płata,
Hdźe ty, njedočinko, bě?

Jakub.

Žona, stuleš lózy hubu?

Khata.

A to nihdy, tebi k lubu!

(**Wustup 2.** Prjedawšej.

(Jakub pokazuje na swój a Khaćiny wobraz na sćěnje, hdźež staj wobaj khětro z wulka we wěrowanskej pyše woznamjenjenaj.)

Jakub.

Njejsy, njejsy*
Nětko tón jandźelk mi,
Hołbik mój njebjeski,
Kaž sy něhdy
Błyšćała so.
Tajku sej kopřiwu
Za kóždej muričku
W Serbach, Němcach
Nadešoł bych.

---

* Swobodnje wobdźěłane po čěskim spěwje: „Nejsi, nejsi, jak jsi se dělala" (hl. w Pichl a Zvonař, zpěvník český, str. 180, čo. 100); čišćane we Łužičanu 1870, str. 49.

Khata.

Nimaš, nimaš
Nětko tych lubjenych
Do domu „kulojtych“,
Kaž sy něhdy
Wo nich mi bał. —
Hordźaka. khudeho
Wšudźe bych tajkeho
W keŕkach, hribach
Namakała!)

[**Wustup 3.** Prjedawšej. Brojak a Brojakowa zastupitaj do jstwy.

Brojak.

Kaž je słyšeć a widźeć, dźensa, luby susodźe, w twojim domje mandźelske słónčko njeswěći, ale je so pomróčiło.

Brojakowa.

Ja drje so njemylu, zo luba susodźinka ze swojim mandźelskim dźensa z jenym jabłučkom njekula a z jenej łžičku njejě a na jenym stólčku njesyda.

Jakub.

Ty maš prawje bohužel!

Khata.

Ach, štóž tajkoh' muža ma!

Brojak.

Nóc ma měsac, dźeń ma słónčko,
Mandźelstwo chce lubosć měć,

Kóždy staw njes swoje łónčko,*
Žadyn druhoh' njechaj škrěć.
Duž so znjestaj, zjednajtaj,
Abo zwjazk so rozwjazaj!

Brojakowa.

Khmjel po tyči horje honi,
Winowy pjeńk po sćěni;
Njej' muž tyč a murja žoni,
To dźe zbože na kruchi.
K prawom' dźitaj rěčnikej
A te puta wotćistej.**]

Wustup 4. Prjedawši.

Jakub.

Khata, wěš ty što?

Khata.

Jakubje, wěš ty što?

Jakub.

Ja praju —

Khata.

Ja praju —

Jakub.

Mój chcemoj so zas' rózno dać,
So rozwěrować, rozrisać.

---

* 1. recens.: Spěwa kóždy druhe hrónčko,
Njemóže waj' zboże kćěć.
Duž je dźěło najlěpše,
Zo waj' zwjazk so rozdźernje!

** 1. recens.: Jeli wobstać móžetej.

Khata.

Haj, haj! so chcemoj rózno dać,
So rozwěrować, rozrisać!
[Duž du božmje k rěčnikej —

Jakub.

Tón puć mi też hórki njej'!

Brojak a Brojakowa.

Hdźež je překora syw syła,
Zwjadnu róže wjesela,
Hdźež je lubosć wuhasnyła,
Tam je khěža padnyła.]

(Wotkhadźeju.)

[0](**Wustup 5.** Chor (přez jewišćo kročo).

Pruhuj, prjed' hač poswjećuje*
Pjerščeń sluby mandźelstwa,
Hač so nam'ka, towaršuje
K wutrobje też wutroba;
Błud je krótki — překhwatanka**
Škodu wleče za sobu, —
Dołho ćišći škodowanka
Z njewuhasnej kajawku!)

---

* Ćišćane we Łužičanu 1871, 89.

** 1. recens.: Mjedu nima kóžda panka,
Kóžda róža njewonja,
Překhwatanka, škodowanka
Z kajawku so njewróća.

Scena 5.

Jstwa pola rěčnika Staromara. Jakub. Khata.

Jakub.

Rózno, knježe, chcemoj —

Khata.

Rózno chcemoj, dźemoj —

Wobaj.

Rózno dyrbi naju mandźelstwo,
„Rózno“ je naj' lěkařstwo.

Staromar.

Haj, haj, to dźe,
Štóž jeno nam'ka mje!
Hač z měcha abo do měcha,
To je mi žort a jenož hra,
Ja radu wěm a srědki mam,
Zo wuši nastaja čert sam.
Kónc měj waj' mandźelstwo! —
Haj, haj, to dźe,
Štóž jeno nam'ka mje!

Jakub.

Srjedźa tebje, srjedźa mje
Nětko šumi rěka.

Khata.

Zemja njech so rozpuknje,
Srjedź naj' njech so kwěka.

Staromar.

Přezjena waj' myslička
Krasnje mi so lubi,
Žadyn sylzy njeżima,
Kóždy jenak trubi!

Jakub a Khata.

Srjedźa tebje, srjedźa mje
Šćežka dyrbi zarosć;
Lěsy božmje prastare
Móža mjezy narosć!

Staromar.

Štož njej' lubosć wjazała,
Njećežko so zhubi!
Žadyn sylzy njeżima,
Kóždy jenak trubi!

Scena 6.

Jakubowa jstwa.

Wustup 1. Běrka. Jakub. Khata.

Běrka (z pismom w rucy a z lisćinu w kapsy):

Njedźiwajće! moja służba
Wot najwyššej' wyšnosće
Do domu k wam wjedźe mje;
Zo ja njejsym žadyn družba,
Tule widźeć budźeće — (rozšěrja pismo)
Dołhi krempel,
Zady zygel, w prědku štrempel! —

Jakub.

Ach, skóržba naju
Wusudźena je —

Khata.

Duž čitajće, ja praju,
Hač to z namaj rózno dźe!

Běrka.

Kruty list tu rozwěr'wanje*
Wamaj nětko wozjewja;
[Kónc ma waju zadźeranje,
Rěkane staw mandźelstwa.
Waju dźěsći lubowanej
Sud mjez waju rozdźěli,
Jakubašk tón słuša nanej,
Khatyržinka maćeri.]
Skónčnje liquidacija
Jowle tu wěc dokonja.

(Kašluje, trěje sebi pót a na liquidaciju pokazujo počina dale:)

Hdy by to někak po mni šło, by po prawym w prědku a zady, kóžde pjeć rjadkow wosrjedźa — dyrbjała stać liquidacija, kaž widźiš małe a wulke milske kamjenje na drózy. Liquidacija je pismo wšěch pismow, wužitne, nuzne, powučace, jadriwe,

---

* W Časopisu M. S. 1870, str. 7 steji skrótšene:

Kruty list a wusudźenje
Wamaj tudy wozjewja
Waju zwjazka rozdźělenje,
Dźěsći nanej přisudźa.

— a pjenjez je druhe słónčko, wokoło kotrehož so naša zemja wjerći.

To mudračkojo někotři
Při błukej lampje sedźa
A wuča: pjenjez njezboži!
Swět slepy činić chcedźa —
Ně! sadźej pěknje sadźaki,
Dha k wšemu je ći rada,
Sud, prawo bjez nich wokhromi,
Swět do hromady pada.

„Slěpc wbohi“ jenom' rěkaju,
A nikomu njej' prawy,
A měł też hłowu mudrišu,
Wón dyrbi spody ławy —
Wón nima žane sadźaki,
Duž husle zrudne hraje;
Čim bohatši, ćim khwalniši
A pěkny hakle prawje.

Tam druhi skiwli, žałosći,
Na ludźi złych so khlemi,
So jemu ničo njeradźi,
Na runej zwróća zemi —
Pa! sadźej zbóžne sadźaki,
Tón maz wšě koła wjerći,
A maš jich dosć, to najhórši
Ći rejwaju też čerći!

(Běrka a Khata woteńdźetaj.)

[**Wustup 2.** Jakub a Jakubašk.

Jakub.

Dźak budź Bohu, zo smój rózno,
Zo smój nětko dźělenaj!
Měniće, zo je mi prózno,
Zo sym zhubił krasny raj?

Swoboda! ja nětko wołam,
Nětko měrnje wodychnu,
Synka lubeho sej skhowam,
Wona njech ma dźowčičku.

Jakubašk.

Nanko, njechaš ty wjac našu maćeŕ měć?

Jakub.

Ně, ně, synko! ta mje njesmě wjacy dŕěć!

Jakubašk.

Ha hdźe dha Khatyržinka wostanje,
Ta moja sotřička?

Jakub.

Tu Khata sebi bjerje, dostanje,
Tu wona wobkhowa.]

(Jakub wotkhadźa.)

[**Wustup 3.** Jakubašk a Khatyržinka.

Khatyržinka (zastupiwši):

Aj, zo će namakam, je derje,
Mój najlubši bratřiko!
Chcych hišće jónu widźeć tebje
A ći prajić božeńko.

Jakubašk.

Nan a mać sej dobraj njejstaj
A staj nětko dźělenaj,
Roztorhnyć pak njemóžeštaj
Nihdy swěrnu lubosć naj'!

Wobaj.

Rózno dyrbimoj a dźemoj,
To so naju njezminje,
Swěrnaj pak sej wostanjemoj,
Bóh naj' sylzy ličbuje.]

(Jakubašk.

W jenym hněžku wotkubłane*
Ptačatka też rozleća,
Tu a tam pak zakhowane
Z Bohom so zas' nam'kaja.

Khatyržinka.

Z hałzy lisćik wotkhadźuje,
Lěpši čas jón ponowja,
Tutón trošt mje posylnjuje,
Dźělenja nóc rozjasnja.

Wobaj.

Rózno dyrbimoj a dźemoj,
Naju lubosć njezańdźe,
Swěrnaj sebi wostanjemoj,
To budź naju božemje!)

(Woteńdźetaj.)

* Łužičan 1871, 5.

Wustup 4. Jakub a Khata wustupitaj. Pozdźišo chor.

[**Jakub.**

Kajke zboże, wokřewjenje,
Hdyž ći kříž je ze šije!

Khata.

Nětko čuju położenje,
Spočatk nowej' radosće.]

Jakub.

Zboże nětk so na mnje lije,
Swoboda! nětk zawołam.

Khata.

Zbóžna leću — mi so dźije —
Horje porno škowrončkam.

Jakub.

Duž budź tu božmje, hórke zelo!
Kak rady chcu so tebje wzdać.

Khata.

Dźi, šeršenjo, dźi njepřećelo,
Će nochcu wjacy wohladać!

Wobaj.

Ja ani prašeć njebudu
So nihdy wjacy za tobu!

[**Chor** (nazdala):

Njebožatcy, wamaj hroža
Zrudne, ćmowe hodźinki;
Lubosć, žórło wšeho zboža,
Njech waj' stajnje wokřewi.]

Druhi akt.

W Błažewicach, Draždźanach a Draždźanskej holi.

(Jakub Wólšowinka je swoje prjedawše kubło w Serbach předał a sebi mjeno Jozef Wjesela nadawši w Błažewicach [Blasewitz] nowe kupił. Dźělena Khata je pod mjenom Marja Lidulina w Draždźanach z wobydlenjom. Jakubašk a Khatyržinka staj wopušćiwši staršeju w hromadźe do cuzby šłoj.)

Scena 1.

Jakub swjeći swój přikhad do Błažewic a wjesni wobydlerjo witaju jeho we wrotach z khorhowju a přispěwom.

Chor Błažewičanow.

Nam witajće, česćeny knježe,*
Do wjeski tu měrnej'
A dowěrnu podajće ruku**
Nam k lubosći swěrnej.
Njech strowosć a zboże waš statok tu krasni
A różowy přichod wam žiwjenje jasni!

---

* 1. recens.: Rjenje, rjenje w Božim mjenje
Hoń do našoh' přistawa,
Płuwaj, płuwaj, wjesło hnuwaj
Wjeselic ty łódźička!
Sława, zboże, sława!

** Var.: A poskićće z dowěru rucy.

Scena 2.

Jakubowa (Wjeselowa) jstwa.

°(Wustup 1. Wjesela a chor Błažewičanow.

Wjesela. Tójšto lět žno nimo je,*
Někotry dešć krjepješe,
Hač ja wotbych znatu
Swoju staru Khatu —
Chor. Zum, zum, zum,
Swoju staru Khatu!

Wjesela. Tójšto lět žno nimo je,
Někotry sněh saješe,
Hač ja wotbych hewu
Swoju staru čmjełu —
Chor. Zum, zum, zum,
Swoju staru čmjełu!

Wjesela. Tójšto lět žno nimo je,
Kóždy dźeń nětk mjerzy mje,
Zo sej runu smuhu
Njewzach lěpšu druhu —
Chor. Zum, zum, zum,
Njewzach lěpšu druhu!)

(Chor wotkhadźa.)

---

* Čišćane we Łuž. 1871, str. 88. W Čas. M. S. steji w město teho tutón skrótšeny wustup:

Tu sym — nimo pjeć lět je,
Hač ja wotbych znatu
Moju staru Khatu;
Kóždy dźeń nětk mjerzy mje,
Zo sej runu smuhu
Njewzach lěpšu druhu.

Wustup 2. Wjesela a Pětr.

Wjesela (woła):

Pětr! Pětrje, hdźe sy?
Přinjes mi wšak nowiny!

Pětr (přikhadźa, hrabnje je z kamorka a přepoda je):

Jowle, knježe, podawki
Ze wšěch stronow swěta!
Štož tu zjawnje njesteji,
Mjez rjadkami lěta.

Wjesela (wobroća listna a spěwa):

Z Draždźan, z Lipska a z Barlina,
Z Rakec, Debsec a tu z Wina,
Z Kukec tu a tam z Pariza —
Dźiw, zo nic też z paradiza!*

Pětr (hlada jemu přez ramjo do nowin a praji):

Čepl tola! jowle zady,
Knježe, to bych wědźał rady —
„Žeńtwa“ hy, hy napismo —
Ha ha ha! što budźe to?*

Wjesela (nowiny w rucy, čita wótře):

„Žónska w srěnich najlěpšich lětach, ćicheho a pěkneho wašnja a z něšto zamóženjom pyta dla snadneho znajomstwa z tutej składnosću dobreho a tola hišće nahladneho muža, najradšo wudowca bjez

---

* W rukopisu je tu hišće rjadka přistajena:

To je pobrach pismowstwa!
. . . . . .
Njeje z paradiza to?!

dźěći, za mandźelskeho. Wona slubi jemu zbytkny žiwjeński puć po możnosći porjeńšić. Chcył-li štó tajki k žeńtwje pokhileny na to dźiwać, wobroć so na knjeza Bosćija w Draždźanach čisło 70 na nowej drózy a dočakaj dališe.“

Pětr.

Hm! to wam njeje hłupe,
He, he, he, knježe, he?!

Wjesela.

Khort naj, naj! mi pukota
Spody laca wutroba — — —
Kak by było, Jakubje?
Twoje zbože pyta će!

(Khodźi po jstwě.)

Pětr.

Ja bych ruče lisćik šmórnył
Abo radšo sam tam furnył!

(Woteńdźe.)

Wjesela (bjerje nowiny hišće jónu):

Ale hišće nahladneho
Wona muža požada — (přima so za nós) —
Ach tón khadla je wot złeho,
Steji njemdrje do wjerćha.

Ja wěm, ja wěm pak sebi radu,
Sonina tam w lěsnej khapali
Ta hnadnje mi jón porjedźi.
Viktoria!

Scena 3.

W Draždźanach jstwa pola nabrašćowarja Bosćija.

Wustup 1. Bosćij. Bosćijowa. Lidulina.

Bosćij.

Tutón list, o Lidulina,
Wašoh' zboža załožk je;
Moja njebudźe to wina,
Je-li ruku wróćiće,
Kiž tón list je pisała —
Kubleŕ Jozef Wjesela.

Lidulina.

Aj, to je krasnje, to je rjenje —
Duž pisajće jom' w mojim mjenje,
Zo přińdźe a so pokaže;
Wón hrozny tola njebudźe?

Bosćij.

Lubša, čestna Lidulina,
Štóž přez měru truny spina,
Dočaka, zo rozprasnu.

(Wuńdźe.)

Bosćijowa.

Njej'-li wjelbłud wón na stawy,
Wopica nic mjez woči,
To bych rjekła, wón je prawy,
Malinka so přewidźi.

Lidulina.

Nosa nimam najrjeńšeho,
To mi znate je —!

Bosćijowa.

Za to pomoc wěm a radu —
Sonina we lěsu je,
Ta wam wopokaže hnadu,
Kusačk wam jón wuhornje!

Wustup 2. Prjedawšej. Bosćij.

Bosćij (z blešu wina zastupiwši, nalije tři škleńcy):

Winko stare, lubosć młoda,
Njej' to rjana měšeńca?
Jene druhom' ruku poda,
Zo so směje wutroba.

(Zaklinknjeja a pija.)

Wšitcy tři.

Jene druhom' ruku poda,
Zo so směje wutroba.

Bosćij.

Winko studźe, horce čuće,
Njej' to nuzne towarstwo?
Z różemi też ćežke puće
Rjenje wobrubjeja so.

Wšitcy.

Z różemi też ćežke puće
Rjenje wobrubjeja so.

Bosćij.

Sława wšěm, kiž nastupuja
Nowy přichod z lubosću,
A tu łódź wot brjoha hnuja,
Lěnju swětla kótwicu!

Wšitcy.

A tu łódź wot brjoha hnuja
Lěnju swětla kótwicu!

[Lidulina.

A hdy skhadźa mi tón dźeń,
Zo joh' wohladam?

Bosćij.

Da-l' Bóh, dźensa za tydźeń
Wam joh' pokazam!]

Scena 4.

Khapałka w pustej, hustej holi z wotewrjenymi durjemi. Wječor — měsačk jasnje swěći. W khapałcy je wołtařk widźeć.

Wustup 1. Wjesela (klečo před wołtařkom na skhodźenkach):

O sonina ty miła,
Na mocy bohata,
Ja trjebam twojoh' dźiwa
A kłonjam kolena.

Ja přińdu, jako khori;
Ach słyš mój tyšny hłós:
Njech twoja ruka stwori
Kusk lepiši mi nós!

[Wón khětro wuhornjeny
Mje jara wohidźi,
Njech je kusk nakhileny,
To čiń mi k lubosći!]

Wustup 2. Wjesela. Sonina.

Sonina (stupiwši do duri dótknje so z běłym kiješkom jeho nosa):

Twoja próstwa je so stała,
Sym nós nowy tebi dała;
Wróć so troštny dom
A budź spokojom.

Wjesela (postanywši):

Najpokornišo česćena,
Měj dźak ty njebjeska,
Měj horcy, hnuty dźak!

(Wobhladuje so w hladałku a woteńdźe skačo:)

Hajsa juchhaj, hajsa juchhej —
Rjeńši hač ja — najrjeniši njej'!
Nejkany, nahladny,
Jupajdida,
Za mnu b'dźe sapaći
Lidulina!

Wustup 3. Nazdala słyšiš hońtwarske rózki a spěw:

Trara, trara, trara!
(Wotzynk:) Rara, rara, rara —
Nóc hwěžki zaswěća,
A Nimrodowi synojo
Dom ćahnu ż hońtwy spěwajo,
Lala, lala, lala —
Nóc hwěžki zaswěća.

Trara, trara, trara!
(Wotzynk:) Rara, rara, rara —
Łusk třělbow woněmja,

Měr knježi w holi zelenej,
W tej našej khěži bohatej,
Lala, lala, lala —
Łusk třělbow woněmja.

Scena 5.

Ta sama khapałka w holi, kaž prjedy.

Wustup 1. Lidulina (před wołtarkom na skhodźeńkach klečo):

O sonina ty hnadna
We lěsnej khapali!
Wěc moja njeje snadna,
Mi hladaj mjez woči.

Kusačk rjeńša bych ja była,
Rjany też mój luby je,
Wuhornyć mój nós mi chcyła,
Wón so khětro zlěhuje!

Wustup 2. Lidulina. Sonina.

Sonina (stupiwši do duri dótknje so z běłym kiješkom jeje nosa):

Twoja próstwa je so stała,
Sym nós rjeńši tebi dała;
Wróć so troštna dom
A budź spokojom.

Lidulina (postanywši):

Za pomoc a za hnadu
Ze sylzu w wočomaj
Najponižniši kładu
Mój dźak ći k nohomaj.

(Wobhladuje so w hladałku a wotehdźe skačo:)

Aj, aj! knjez Jozef Wjesela,
Kak budźeš ty so dźiwać,
Wšón njemdry za mnu, hdyž ći ja
Tak rjana budu kiwać!
Aj nejkana, aj nejkana!

Wustup 3. Nazdala słyšiš zaso hońtwarske rózki a spěw:

Trara, trara, trara!
Rara, rara, rara —
Dźiwona přewodźa
Dom swojich znatych přećelow,
Tych khrobłych hórskich honjerjow.
Lala, lala, lala!

Trara, trara, trara!
Rara, rara, rara —
Tež měsačk zaswěća
A wuwěša rózk sléborny
A swěći nam do hospody.
Lala, lala, lala!

Třeći akt.

Pola nabrašćowarja w Draždźanach a na Wjeselic kuble w Błažewicach.

Scena 1.

Nabrašćowarja Bosćijowa jstwa w Draždźanach.

(Wustup 1. Chor.

Forjekach tam w zymje, w lěći*
Morjo hwězdow skhadźuje,
Jena twoja, tebi swěći
A twój dóńt ji znaty je;

Kotry puć so tebi hodźi,
Njezjewja ći ze słowom;
Wěř mi wěř, zo k zbožu wodźi
Tebje z lubym swětleškom!)

Wustup 2. Bosćij. Bosćijowa. Lidulina. Pozdźišo Wjesela.

Bosćij.

Dundyr njechał, Lidulinka,
Takle rjana, božedla!

Bosćijowa.

Mužo, hy, hy! něchtó klinka,
Nutř chcu pušćić jeho ja!

* Ćišćane we Łužičanu 1871, 33.

Wjesela (w předsalu so praša):
Je tu knjez Bosćij z wobydlenjom?

Bosćijowa.
Haj, haj! žno prawje dosć!
[Ja khwatam z wočinjenjom!]

Wjesela (stupi do jstwy):
Přińdź Bóh! moji lubi čestni,
Ja tu buch — tón Wjesela!

Lidulina (z boka kus wotwobroćena, spěwa z ćicha):
Ach! — tón rěči składnje, lesnje!

Bosćij.
K nam witajće, knjez Wjesela,
A posyńće so — prošu ja!

Lidulina (zaso z boka ćiše):
Na! tón mje ma!

Bosćij.
Tudy je dźě knjeni Lidulina,
Kaž wam zjewich přez pismo, —
Pěkna žona, z ćežka budźe hina*,
Zo waj' zwježe mandźelstwo.

Wjesela.
Ja so nadźijam!

Lidulina.
Ja khroble wěrju!

Wjesela.
Ja ruku, wutrobu
Wam skiću radostnu!

---

* Dialektiscy město: hinak.

Lidulina.

A ja z wjeselosću praju:
Daj Bóh zboże pućej naju,
Najlubši knjez Wjesela!

[**Woba**].

Ruku zawdamoj sej swěrnu
K zbožownemu mandźelstwu,
Dokelž lubosć stajnu, wěrnu
Jedyn poda druhemu.]

Bosćij a Bosćijowa.

Waju wuznaća naj' hnuja,
Lubujtaj so z wutrobu,
Złote dny so přihotuja
Jasne, krasne do domu.

[**Wšitcy štyrjo.**

Wšeho zboža dokonjenje*
Mandźelstwo a lubosć je,
Tuto zboże, zwjeselenje
Žane pjero njepiše.]

(Wotkhadźeju.)

[**Wustup 3.** Chor (nazdala).

K wopisanju, k wurjeknjenju
Njeje zboże mandźelstwa,
Po postorku, překorjenju
Lubosć rosće, přibjera.]

---

* W Časopisu M. S. 1870, str. 15 je město teho jenož wospjetowane:

Złote dny so přihotuja
Jasne, krasne do domu.

Scena 2.

Knjez Wjesela je so w Draždźanach z Lidulinu dał zwěrować a je na swoje kubło w Błažewicach přijěł. Wjesni wobydlerjo witaju jeho swjedźeńscy do wsy.

Chor Błažewičanow.

Swjećeny bu pjerščeń waju,*
Witajtaj wot wołtarja,
Lubše, rjeńše w cyłym kraju
Zbože njech waj' přewodźa,
A kaž w lěsu jědleńki
Stajnje njech so zeleni!

Scena 3.

Jstwa na Wjeselowym kuble. Wjesela a jeho mandźelska zastupitaj; służobnik Pětr ma nuzno, to a wono do porjada stajić.

Wustup 1. Wjesela. Wjeselina. Pětr.

Wjesela.

Nětk čiń so, złoty jandźelko,
Tu při mni domjacy,

---

* 1. recens.: Witajtaj nowaj mandźelskaj
Do wjeski našeje,
Bóh wamaj wjele zboža daj
Přez lěta najdlějše.

Witajtaj k nowom' bydlenju
Do khłódka našej' wsy,
A wužiwajtaj z radosću
Naš pokoj přećelny.

Witajtaj k dobrom' susodstwu
A k lubej bjesadźe,
Budź zbože z wamaj pod třěchu
We našej srjedźinje.

Mi paradiz b'dźe kubleško
Při tebi wobstajny.

[Wjeselina.
Najnižša budka hlinjana
By złoty hród mi był,
Kiž mje a tebje wobjima
Pod tutón jedyn kryw.]

Wobaj.
Při tebi być je žiwjenje,
Bjez tebje pusćina;
Hdźež ty sy, mam ja wjesele
A moje njebjesa!

(Wotkładźetaj pućowansku drastu a wjedźetaj so za ruku won, dwór a kubło wobhladować.)

Wustup 2. Pětr (sam).

Je to spochi lubowanje,
Lizanje a dobrota,
[Nadźěćace spočinanje,]
Směšne hrajki do časa —
Jozefje — mój złoty Jozefje,
Hač to druha Khata njebudźe! —

Nježenjenc — tón ja chcu wostać
Mudrje swoje žiwe dny,
Móhł-li też najrjeńšu dostać
A z njej sobu tysacy.

Je-li rjana, za njej wuka
Kóždy djaboł hłupojty;
Popadnješ sej hroznoh' bruka,
Směja so ći čeplscy.

Wozmješ sej ju z pjenjezami,
Dha chce měć też kholowy;
Z khudej — ach, to wěsće sami,
Kupiš póst a suche dny.

Wozmje młody sebi staru,
Je so čert sam wottorhnył,
To maš wěstu, stajnu haru,
Sy hdźe na bok pohladnył.

Stary muž a žona młoda,
To je też mi strašna hra,
A hdyž so što hórše poda,
Rostu mužej rohizna.

Młoduška je rady ćelko,
Wulka so će njeboji —
Kajke wušćipny sej zelko,
Woptaš hakle w mandźelstwi.

Ach, to něchtóžkuli předa
Błaznje swoju swobodu!
Ně, štož wěstosće mi njeda,
Tam ja nihdy njemasnu!

Scena 4.

Tři lěta pozdźišo. Wulka jstwa we Wjeselic domje. Wjesela swjeći swój narodny dźeń a sedźi za blidom. Wjeselina přiwjedźe syłu wjesnych ludźi do jstwy.

Wustup 1. Wjesela. Wjeselina. Chor Błažewičanow.

[**Wjeselina** (k chorej):
Nětko pomhajće pak mi
Spěwać knjezej Wjeseli!]
(Postupuja k njemu bliže.)

Chor.
Ha cyła wjes je wjesela
A skače, rejwa, spěwa,
To čini, zo knjez Wjesela
Dźens narodniny swoje ma,
A so tak strowy směwa.

Tón dźeń je dejmant, parlička,
Kaž róža srjedźa meje;
To čini, zo knjez Wjesela
Też pěknu knjeni žonu ma
A nimo kulił njeje.
(Chor syda so za přihotowane blido.)

[**Wjeselina.**
Dźak mějće, ludźička!
(Wobroći so k mužej:)
Kak njeludane, njekumštne
Je tajkich ludźi spěwanje,
Zo dyrbiš dźiwać so!

Wjesela.
To ponaturske stadleško!]

Wustup 2. Wjeselina. Wjesela.

Wjeselina.

Hroznje misnych z prěnim čěpcom
Něhdy mužej předata,
Sydom lětkow z tutym slěpcom
Tyšnje sym so bědźiła.

Wjetše hela nima horjo,
Tajku ćerpjach zrudobu:
(Stupi k Wjeseli bliže.)
Nětko zbožownosće morjo
Nosy moju łódźičku.

Z tobu moje zboże kće,
Tebje Bóh mi zhladał je!

Wjesela.

Sydom lětkow też ja nošach
Runy kříž a hněwanku,
Bóh so smili, jako prošach,
Wotbuch hlaj tu čerćicu!

Čeji rót a pjero móže
Wopisać, što wustach ja?
Ale nětko šćipam róže,
Paradiz mje wokřewja.

Z tobu moje zboże kće,
Tebje Bóh mi zhladał je!

Wobaj.

[Tři te lětka žiwe kćěje
Dźens naj' zboże mandźelske,

Wóčko, wutroba so směje;
Wěsće róže krasniše?
Přemóc rjanosć teho dnja
Złote wěncy njemóža.]
Jedyn ptačik, jene pjeńko,
Jena wutroba smój!

Wjeselina.

Twoja a mój!

Wjesela.

Moja a twój!

[Wobaj.

Jedyn ptačik, jene pjeńko,
Jena wutroba smój!]

Wustup 3. Pětr. Wjesela. Wjeselina.

Pětr (přinjese list, położi jón na blido a praji):

Jowle! a potom staj
W kněži młodaj človjekaj,
Rjany młodźenc ze žónskej —
Chcetaj k nam — mam pušćić jej'?

Wjesela.

Su tu najskeršo
Cygani a keklerjo!

Wjeselina.

Je, štóž je — ja praju,
Pušć jej' nutř, pušć, Pětrje, jej'!

[Wjesełina.

Nĕ, wočiń list
A čitaj, Pětrje;
Wozjewŕ prjedy, štó tam je!

(Wjesela a Wjeselina synjetaj so.)

Pětr (storhnje list a čita):

„Luby nano! W Lipsku sym słyšał, zo sy so z nowa z wěstej Marju Khatu Lidulinu z Draždźan do swjateho mandźelstwa podał; sym tehodla khwatał, tule powjesć lubej sotře Khatyržincy zdźĕlić. Dźensa na twój narodny dźeń smój přišłoj tebi a našej lubej hišće njeznatej mamcy najwutrobniše zboże přeć. Hdźe a z kim je naju prawa mać ženjena, zhonimoj wĕsće pola tebje časa dosć. Mój tu smój — twój luby syn a luba dźowka

Jakubašk a Khatyržinka Wólšowinkec.“

Wjeselina.

Wólšowinkec? — Wólšowinkec?!
Kak to, mužo! twojej dźĕšći?

Pětr (naivnje a kruće):

Haj, tak tu steji! — Wólšowinkec!
To tu steji jasnje, wĕšći!

Wjesela.

Mi něšto dźije so!

Wjeselina.

Mi hrozy njewjedro!]

Wustup 4. Prjedawši. Jakubašk a Khatyržinka.

Jakubašk a Khatyržinka (zastupitaj):

Na křidłach wjesołosće
Dźens přišłoj, nano, smój
Z cuzbneje dalokosće
A zboże přejemój.

Wjesela.

Hladaj, hladaj, dušanecy,
Štož běch zamjelčał ći přecy,
Žona, žona!
To staj dźěsći mojej!

Wjeselina.

Njebjesa a zemja!
Ja so roću —
To staj dźěsći mojej,
Mužo, a nic twojej!

Wjesela.

Njedaj nichtó! štó sy žona,
Powjez božedla! kak to?

Wjeselina.

Tak wěrnje hač sym žiwa,
Sym Wjerjebinkec Khata,
Lidulina Draždźanska,
Wólšowinka dźělena.

Wjesela.

Ja pak Jakub Wólšowinka,
W Błažewicach: Jozef Wjesela.

(Zběha rucy k njebjesam.)

Droha, złota, klinkotata —
Moja luba stara Khata,
Kajki błud naj' błaznił je?

Wjeselina.

Ta dobroćiwa sonina
Wšo derje činješe.

Wjesela.

Haj, haj! —
Ta dobroćiwa sonina
To dokonjała je!

Wobaj.

Posł'chaj, posł'chaj —*

Wjesela.

Kopřiwka, wěš ty što?

Wjeselina.

Hordačko, wěš ty što?
Chceš-li, chceš-li,
Zjednamoj so!

Wjesela.

„Hordačka" njesu ja.

Wjeselina.

„Kopřiwku" ćerpju ja.

Wobaj.

Stara hara
Wupłuwaj wša!)

* Čišćane we Łužičanu 1870, 49.

Wustup 5. Prjedawši. Skónčny chor.

Pětr.

Šwjerče, myše! to ja praju,
Kóždy činkow hladaj so,
To njej' wupjekło so w kraju
[Nihdy tajke přestwormo:
Njewědźicy jako spicy]
Tajke wospjet mandźelstwo.

[Chor.

Swjećmy swjedźeń wujednanja,
Zapletki so rozwježa,
Dźiwy činja nakuzłanja,
Sława tym, kiž pohoja!

Wjesela a Wjèselina.

Jedyn hornyčk, jenu škličku,
Jene blidko mamój —
Jedyn ptačik, jene pjerko,
Jena myslička smój!]

Jakubašk a Khatyržinka.

Ptačatka też rozlětaju
Kaž mój z hněžka jeneho,
Hdyž pak dom zas' namakaju,
Spěwaju ćim wjeselšo!

Wjesela, Wjeselina a chor.

Žane mocy njerisaju
Wotsudźene jednotstwo,
Po ćmě zaso namakaju
Dźělene też stawy so!

[**Wjesełina.**
Twoja a mój!

Wjesela.
Moja a twój!

Wjesela a Wjesełina.
Jedyn ptačik, jene pjeŕko,
Jena myslička smój —
Jedyn hornyčk, jenu škličku,
Jene blidko mamój! (14.|2. 1870.)

Chor (wobroćeny k posłucharjam):
Smějće so! hlaj, to je strowe;
Kónc ma bajka — kleskajće,
Haj, cyły kraj!]

So zwoni měr!

Předspomnjenje.

„So zwoni měr!“ je Zejleŕ w lěće 1871 pěsnił, zo by swoje dźělbraće wopokazał nad zbožownym skóńčenjom krwawneje wójny, kotraž bě też wjele serbskich swójbow do hłubokeje zrudźby stajiła. Pěseń je hišće w samsnym lěće z nakładom Maćicy Serbskeje jako Maćičnych spisow čisło 56 w Budyšinje wosebiće čišćana. Něšto basni z njeje je so też jednotliwje w Serbskich Nowinach a Łužičanu w lětomaj 1870 a 1871 wočišćało. Tola też při tutej pěsni su někotre spěwy resp. štučki w rukopisu zawostałe, kotrež po tajkim tudy prěni króć wozjewjamy.

Redaktor.

1. Chor wjesnjanow.

So zwoni měr a krwawnej wójnje mjeza,
O słódke, złote klinčenje!
We swjatnicach dźens mjeno Boha Knjeza
Kraj cyły klečo česćuje;
[Kleskajće z rukomaj, wyskajće,
Khwalbu, štož wodych ma, znošujće:
Bohu budź dźak,
Bohu budź česć!]

So zwoni měr a z brónje wupřehnjenje —
Štó zwjaza smjerć a winnika?
Štó bě naš hród a dari wumóženje
A rozteptać nas njepřida?
[Kleskajće z rukomaj, wyskajće,*
K njebjesam poniżnje wuznajće:]
Bohu budź česć,
Bohu budź dźak!

* W prěnim wudawku (Maćičnych spisow čo. 56) str. 3:
K njebjesam wutroby,
Poniżnje wuznajmy:

[2. Šołta.

Brón naša słabje dobywa,
My kipre mamy mocy;
Muž sylniši nas podpjera,
Kaž wodnjo tak też w nocy;
A prašeš-li so mje,
Štó tónle ryćeŕ je?
To je Bóh w njebjesach,
Knjez mócny na wójskach,
Tón z dobyćom měr dawa!]

3. (2.) Chor wjesnjanow.

Třělby mjelča, zwony zwonja,
Słyšiće, kak rjenje rža?
Z wójny naš lud witaja —
Wsy a města sylzy ronja
Radosće a wjesela
Z tobu, serbska Łužica.
Z pola česće
Twoji žnjeńcy
Z njepřećelskich honow ćahnu,
Dźeržachu tam sławne žně,
Khorhoj zmaha powjesć rjanu:
Ze mnu šło je dobyće!
Bubnujće, piskajće,
Třělejće, spěwajće
Swjedźeńske viktoria!

[4. Šołta.

Bóh zahna storki wichorne,
Kiž kraj a ludy třasu,
Na honach měra wjesołe
So duše z nowa pasu.

So krwawne žołmy tuleja
A słónco měra sweći,
Měr wobjima a wokoša
A jedna człowske dźěći.

So dźiwje žołmy lehnychu
A krwawne rěki prahnu,
Pod swoju hałzu winowu
Dom naše dźěći ćahnu.]

5. (3.) Dompućne přezpolo wójska.

Trom, trom, kehrt! zahrimaju —
Dźak Bohu — bubony,
Trompejty škrjebotaju:
Dom, dom do wótčiny!

Francózska! ty sy zbita,
Twój worjoł je kaž paw,
Sud Boži, přehordźita,
Je tebje wěł a sał.

Móc Němcow zjednoćena
Tam dosta křćenicu,
A Serbja čestnoh' mjena
Ji šwarnje kmótřachu.

Maršalow, generalow
Pyš sława njesmjertna,
Pyš kejžora a kralow,
Kćěj Pruska, Saksonska!

6. (4.) Lud nazdala.

Duž pójće, wzmiće krony
A wěncy česćenja,
Reg'menty a šwadrony,
Wy muže dobyća.

Měr žohnuj kraj a kralow,
Pyš sława kejžora,
Pyš wójsko, generalow,
Kćěj Pruska, Saksonska!

(Wojacy a wjesnjenjo so zetkaju.)

[7. Dźělba wjesnjanow.

Měr złoty zas' do kraja kroči,
Što porno njom' je naléće?
Wón jasni wutroby a woči
A syje nowe žiwjenje;
Tyšny čas tón zabywa,
Kiž zas' swojich wuhlada.
A by też kryła
Jich ranow syła
A ryćerske jich stawy khromiłe,
Kiž noša česće njesmjertne:

To tola z płačom přeliwa
A z radosću so wutroba,
A hdźež so widźa, nadeńdźeja,
O hladaj, kak so wokošeja!]

[8. **Invalida.**

Měr domoj z nami dźěše,
Z krwju našej dobyty,
Kak droha kup to běše,
Kiž płaćili tam smy:
Te rany pak a błuzny
Su česć a wopor nuzny
Za prawdu, měr a wótcny kraj.

Je też nam skóncowana
Twań ćěła čiłeho,
Njech pali hišće rana
A ćěło khabła so:
Hdyž jeno je wam tyło
Naš skutk a naše dźěło
Wšěm k dobroće a zbóžnosći.]

9. (5.) Chor invalidow a wojakow.

Kaž běchmy přisahali,
Tak smy też dźerželi,
So mužscy woprowali
We kulow njewjedri,
Nas trašeše tak mało,
Za kraj a česć a prawo
Też krej a ćěło zastajić.

Hdyž njepřećel so spěra,
Štó ćěła lutuje?
Had bójskom' wjerchej měra
Tež pjatu ranješe;
Duž njeje strach nam dało,
Za kraj a česć a prawo
Rad krej a ćěło zastajić.

Wjac' ranow abo mjenje,
Kaž kóždy wojak wě,
Je Bože wotsudźenje
A dar do wěčnosće;
Duž je tež nam so zdało,
Za kraj a česć a prawo
Rad krej a ćěło zastajić.

Hdyž něhdy słyšeć dawa
Appell tón wyšši so,
Tehd' kóždy čiły stawa,
A klinči přez njebjo:
Wěnc jow! hlaj, tych je hnało,
Za kraj a česć a prawo
Tež krej a ćěło zastajić!

[Kaž dołho wšitkich hišće
Tu zemja nosy nas,
Do wutroby sej pišće
Te wopory za was,
Kak płaćeše nam mało,
Za kraj a česć a prawo
Krej, kubło, ćěło zastajić!]

10. (6.) Dźělba wjesnjanow.

So swjeći měr a wjesele,
Viktoria so spěwa,
Bóh njepřećela zrazył je,
Njech złobi so a hněwa,
Najrjeńši pak to dźeń a čas,
Štóž wita dom wšěch swojich zas',
Jich strowych zaso widźi
Pod třěchu a při blidźi.

Zas' nawoženju lubowana
Tam wokošuje njewjesta,
Tu starši dźěćo, dźěći nana
A muža luboh' mandźelska,
Haj bratřa, sotry — bratřika
Kaž zhubjeny šac witaja, —
So přeliwa jim wutroba
We zbožu zasowidźenja!

11. (7.) Dźěd a wowka.

O lubozny wobraz tamneho dnja,*
Kiž človjestwo z popjeła zbudźi,
Hdyž dźělenych lubych Bóh towarša,
A miłe jim „pójće nutř!" sudźi;

---

* 1. recens.: Na sabbat smój tu hotowej
A ćeknyć swěta njeměrej,
So duša z wjes'lom hotuje
Na hona wěčnej' zbóžnosće.

Te pruhi tamneho sabbata
Naj' wječor we nadźiji rozswětla,
Tam požohnuj wšitkich to „zaso!“

12. (8.) Chor wjesnjanow — ducy ke mši.

O hnada! słónčko měra swěći
Po kraju nowe jasniše,
Štož tyšeše nas człowske dźěći,
Wšo z dźiwom wobroćił Bóh je;
Nas modlerjow wón wusłyša,
Dźak budź naš psalm — haleluja!

Měr připojda* rót lubych zwonow,
Zo škowrončk rjeńšo njespěwje,
Też wyše wonych krwawnych honow
Tam radosć křidła wupřestrje;
Krwělačna wójna wupřaha,
Swět zanošuj haleluja!

Bóh swojich dźiwow wopomnjenje**
Na starych, młodych činił je,
Prut w rucy ma a wokřewjenje,
A k swětłu ze ćmy dowjedźe;
Kaž pohladał je z hnadu k nam,
Tak wodajmy też winnikam.

---

* T. j. připowjeda.

** 1. recens.: Swój kónc je wójna doběhnyła,
Swój dom lud bróński wobydla,
Měr pokornosć je naprosyła,
Nas modlerjow Bóh wusłyša:
Kaž pohladał atd.

Wěš, duša, sabbat wěčnoh' měra?
Kak rjany hakle budźe tón!
Tón čakam ja a moja wěra,
Mje k njemu wita smjertny zwón,
Po horju, wójnach žiwjenja
Je wón mój šac — haleluja!

We swjatej pyše, dostojnosći
Psalm, krajo, zanjes njebjeski:
Budź Bohu česć we wysokosći,
Budź košeny měr na zemi,
A wšitkim njech so spodoba
Tón Boži skutk — haleluja!

13. (9.) Chor kemšerjow.

Naš wěčny smilny Bóh
Chcył nam a, kiž joh' znaju,
Dać troštnu wutrobu
A měr we našim kraju.
Njech jeho hnada je
Tu stajnje pola nas
A wot wšoh' njezboža
Nas wumož kóždy čas!

14. (10.) Spěwarjo pod lipu.

So zwoni měr! zynk ćežki zwony zwonja
Kaž bolosćiwe skorženja.
Što telko kemšerjam so sylzy ronja,
A z tyšnym „ach!“ du do templa?

So zwoni měr! ach, w kemšach njej' tón drohi,
Kiž dobyć měr preč ćehnješe!
Ach droha kup: wón dosta smjerć, tón wbohi!
Na wěčne bě to božemje!

15. (11.) Wotmołwa na to.

Hdźe je woko, kotrež khowa
Dźensa sylzu winojtu?
Běžźe žórła, žołmće z nowa
Žnjeńcam, kiž tam wostachu!

[16. Wyšk a chor wojakow.

Wyšk.

Zrudnych wšěch, kiž sylzy ronja
Wo tych swojich, troštujće,
Wutroby jim pozběhńće!
Wy pak, kotrychž běh so skonja
W cuzej zemi ryćeŕski,
Wy sće zbóžnje wobzamkli —
Swjaty dźak wam zwony zwonja,
Wołtaŕ swěcy zaswěća,
Wótcny kraj was wopomnja.

Chor wojakow.

Dokelž žiwjenje sće dali
Wy za kubła krasniše
Dyžli žane žiwjenje,
So za bratrow woprowali —
Duž wam Bóh wšo zaruna,
Zbóžnosć da za ćerpjenja.

Njebjesa so wotamkuja,
Dele kroča jandźeljo,
Khwalo waše ryćerstwo,
Waše rowy pokładuja
Z njebjeskimi palmami,
Z njesmjertnymi wěncami.

Wyšk.

Spiće rjenje, bědźerjo,
W měrje Božim drěmajo!
Waša sława dobyta
Nihdy njespi, njedrěma.
Spiće, sławni bědźerjo,
Spiće rjenje, ćišinko!]

[17. Spěwarjo pod lipu.

Wy bědźerjo, kiž w wukrajnej
Tam pjeršći dawno spiće,
Naš swjedźeń waš duch wobkhadźej,
A dźakny wopor wzmiće.
Syw z telko krewju krjepjeny
Też podawaj snop zornity!

Was jandźeljo su wuswlekli
Tu staru drastu ćěła
A njebjesku was wobwlekli,
Zo we njej duša měła
By dobyćow to najwyšše:
Pod nohu swěta bědźenje!]

18. (12.) Zrudna mać.

Wjes cyła radosć wužiwa,
Ja sylzy hórke płakam —
Dom z wójny wójska ćehnjeja,
Njej', ludźo, mój syn připódla?
Ja tyšna dawno čakam.

Smil so, praj zemja cuzowna,
Hdźe khowaš dźěćo moje?
Hač po nim abo žiwe je,
Što komdźi jeho kročele,
Hdźe twari bydło swoje?

„Na horach pola Spicherna
Su hórku nasypali,
Pod tej kamraći wojeŕscy
Tři w jenej wuzkej komorcy
Swój ćichi dom su wzali.

Za kříž tam widźiš mječe tři
Jim k hłowam zaštapjene;
Tam spi twój syn, a mróčałka
Row krjepi, zo wšón zakćěwa
Kaž łuki powodźene.“

Duž krjeṕ, krjeṕ miła mróčałka
Też moje sylzy sobu;
Ja płakam, dźěćo, wo tebje,
Hač mje też hórka přikryje,
A njebjo dźělu z tobu!

19. (13.) Mać a synk.

Synk.

Měr zwonja, měr do kraja kroči —
Njej', maćerka, to wjesele?
Što zdychuješ a třeješ woči
A nimaš kěrluš radosće?

Mać.

Ty syrotka! měr drje tu zwonja,
Mi je kaž nanej k khowanju;
Wón wosta, jeho běh so skonja
We cuzbje tam na bitwišću.

Synk.

A njej' Bóh jeho nam dał zasy,
Ach njepłač, wšako ja sym twój,
Ja wuspěwam ći dobre časy,
Bóh luby pak nan budźe mój.

Mać.

Dóńž dawa Bóh na polu kłosy,
Też mój hłód ćerpić njeb'dźemój;
Khlěb ma, štóž dźěła a štóž prosy —
Pój ze mnu, synko, ke mši pój!

20. (14.) Wojak na bitwišću.

Smjerć łapi mje! tu bu
Mój dźěl a wosud nadźaty —
Tón wołoj hrudź mi přerazy;

Tu dostach słane smjertne łožo,
Mój duch leć k tebi, smilny Božo;
Budź božmje nano, maćerka,
Budź božmje bratře, sotřička!

Mi ćěka swět! tón swět
Tak jasny, słónčny, zeleny,
Sym ja z nim rózno, hotowy?
Ně! jena k wołtarjej mje hlada —
Kamraći! pišće: Boža rada
Mje z pjeršču zwěrowała je —
A dobru nóc a božemje!

Smjerć přaha wóz! swój wóz,
Krej moja trawnik napowa —
Kamraći, kak so z bitwu ma?
Mje słódke kolebać b'dźe spanje,
Hdyž naša bróń ma dobywanje;
Kamraći, sylnje wojujće,
Mje dom Bóh woła — božemje!

21. (15.) Spěwarjo pod lipu.

Žnjeńcam swjatok zwony zwonja,
Wołtař swěcy zaswěća,
Bratrske sylzy nam so ronja
Z tymi, kiž jich žaruja.

[Palmy scelće, wěncy wijće,
Přinjesće sem ławriny,
Wěncować te hory dźiće,
Hdźež spja muže ryćerscy!

Kryj a krónuj wěčna sława
Waše rowy ryćerske,
Wótcny kraj wam česće dawa
Nihdy njezapomnite.]

22. (16.) Zhromadźeny wjesny lud.

Drohe dźěći! z nowa sweći
Dźensa wobraz waš so nam,
Z troštom swjatym z njebjes datym
Naš duch přesadźa so k wam.

Serbska skała rad by dała
Wopomnik wam na horach —
Marmorowy wšědnje nowy
Steji hižo w wutrobach.

Drohe dźěći! njezabyći
Wojowarjo, naša krej,
W Božim mjenje spiće rjenje,
Měr budź wašom' popjełej!

23. (17.) Wojeński chor.

Dobra nóc, kamraći lubi,
Brónscy bratŕa spytani,
Dobra nóc, hač „stawaj!“ trubi
Boži jandźel na rowi.

Komuž hnadny kónc Bóh piše,
Je dosć na dosć tudy žnjał,
Dřěma w kóždym pěsku ćiše
A je zbóžnje dokonjał.

24. (18.) Skónčny chor luda a wojakow.

Kak zbóžni su, kiž wotpočuja
We brónskej česći wusnywši;
So stotetki jim podźakuja,
Row posćełu jim z palmami;
Za bratrow žiwjenje su dali,
Za wótcny kraj so woprowali;
Wotdrasćił dušu jandźel je,
Ju mile wuswobodźił z ćěła,
Zo w drasće edenskej by měła
Tam přistup do wšej' krasnosće!

Fragmenty.

Předspomnjenje.

Zejleŕ běše sebi w lěće 1845 wotmyslił melodrama zbasnić, kotryž chcyše jeho přećel Kocor rad do hudźby zestajeć. Tři předmjety měješe, kaž ze zawostajenych rukopisow dowidźimy, před wočomaj a počinaše wo nich myslić. Pomjenowa je: „Khatyržinka“, „Hanka“ a „Marja z Drěnowa“. Tola žadyn njeje wuwjedźenje docpěł, dokelž basnika w tym samym času hišće druhe bóle lyriske a jeho duchej přisprawniše předmjety mócnišo a sylnišo zajachu a wot tutych skónčnje cyle wotćežechu. Jenož libretto „Khatyržinka“ běše započał wudźěłować a wot „Hanki“ běše jeničku scenu (I. akt, III. scena) wobdźěłał. Tola je nam wot wšěch třoch předmjetow dospołna a wobšěrna disposicija zawostała, kotruž bě Zejleŕ z pomocu swojeho hudźby-wustojneho přećela Kocora, kaž rukopisy pokazuja, nastajał. Dla dospołnosće wudawka přizamknjemy tudy disposicije a započate pěsnje.

Redaktor.

I.

Khatyržinka.

Wosoby:

Khatyržinka, burska dźowka.

Jurij Wuk, wićežny bur, jeje nan.

Hana Wukowa, jeho mandźelska.

Jan Miłoćic, syn khudeho khěžkarja.

Pětr Hubakec, syn bohateho bura.

Mańka, Khatyržincyna towańška.

Knježk, wjesny kubleř.

Braška. Wjesnjenjo. Wojacy.

I. akt.

Woheń, hara, wołanje. Mać Hana so dohlada, zo je jejna dźowka Khatyržinka w palatej khěži wostała. Nan Jurij lubi pjenjezy temu, kiž chcył jeho dźowku z wóhnja wumóc — mać prosy. Lud, kiž pódla steji, žałosći. Jan je tak zwažny a lěze do wóhnja. Jan Khatyržinku won přinjese. Wjesele, dźakowanje. Nan chce jemu pjenjezy dać — Jan njerodźi. Nan wobjima Khatyržinku. — Khatyržinka wuznaje so Janej dźaknje, zo jeho wysoko waži a zo by jemu dobra być móhła. Też Jan Khatyržincy swoju přikhilnosć spóznać dawa. — Khatyržinka zjewi towaršcy, zo je Janej dobra a to w spěwje, w kotrymž ju towaršska přetorhuje a na lubosć z Pětrom hóda — Khatyržinka pak praji, zo je Jana wuzwoliła. — Pětr a Jan přińdźetaj do zwady — Khatyržinka přistupi, česći Jana, porokuje Pětrej njerodu — Pětr woteńdźe njemdry. — Jan a Khatyržinka. (Lubostne wuznaće.) Duett.

II. akt.

Pětr přińdźe k Wukecom na žeńtwu (prjedy wustupi sam — je njemdry). — Staršej — Khatyržinka. — Staršej zhonitaj Khatyržincyne wotkhilenje. — Nan a mać staj njespokojnaj. (Nan spěwa ariju wo bohatstwje — khwalba.) — Piwny wječor a reje we wsy. — Khatyržinka rejuje z Janom — Pětr widźi Janowe zboże — zamysli sebi, jeho wotćišćeć. — Pětr póśćele dary (drastu) Khatyržincy domoj

z brašku, kotryž jeho wukhwaluje. Pětr zhoni z nowa, zo spodobny njeje. Běži k Knježkej a wudawje, zo je Jan zwěrinu na polach třělał a po tajkim kradnył. Knježk přesłyšuje Jana — da jeho do jastwa sadźić — a ma mysl, jeho do wojakow pósłać. Khatyržinka za njeho prosy — to ničo njepomha. — Jan so z njej wužohnuje — Khatyržincynej staršej ćěritaj nětko na žentwu z Pětrom — a Pětr so k slubej hotuje, kupuje pjerśćeń a přihotuje pjenjezy k zawdawkej na slubje — přinjese listy, zo je Jan w bitwje padnył. Žarowanski chor.

III. akt.

Wojeński spěw — khwalba wojeńskeho žiwjenja — Jan je zrudny pře Khatyržinku. Wójna so k kóncej bliži — powjesće wo měrje přińdu do wsy. Swjedźeń měra. Po nim dyrbi być Khatyržincyny kwas z Pětrom. Jan pósćelè list, zo so bórzy domoj wróći. Pětr hněwa so na podarmosć swojeje wjećiweje lesće — přeradźi so — Knježk sadźi jeho do jastwa za to, zo je so na Jana přisłodźał. Wojacy přićahnu do wsy, Jan je mjez nimi. Witanje. Khatyržinka wróći Pětrowe zawdawki a slubi so Janej. Khatyržincynej staršej zwolitaj do žentwy — a Khatyržinka ma z Janom kwas.

Prěnja dźělba.

Nan Wukec.

Na pomoc! na pomoc!
Naš dwór so pali —
Hašejće, hrabajće,
Štož žadyn zamóže!

Zhromadźeny lud.

Tu kónc ma człowska móc;
Tu smy so zdali,
Hdźež khlama płomjenja
So trašnje wujo wošćěrja!

Mać Wukec.

Hdźe je Khatyržinka, nano?
Hdźe sy, złota dźowčička?
Božo, wona njeje snano
W komorcy so podliła?

Nan Wukec.

Běda, štóž njepomha
A ruku njezłoži!

Mać Wukec.

Běda, štóž człowjeka,
Naj' dźěćo wopušći!

Nan Wukec.

Štó ma wutrobu we ćěli,
Štó mi pomha, štó so směli?
Žanych pjenjez njej' mi žel!

Tři mužojo.

Ach, to dusy,
Smali, praži —
Štó so zmuži,
Štó so zwaži,
Khiba Jan, Jan Miłoćic?

(Jan skoči do wóhnja.)

Dwaj.

Lijće wodu! wjacy wody!
Hewak njezminje so škody
Jeho zważnosć nihdy nic!

Zhromadźeny lud.

Jan ju njese, sława, sława!
Wón ju torže z płomjenjow,
Bóh sam škit a pomoc dawa,
Sćele swojich jandźelow.

Nan Wukec.

Moje dźěćo, złota dźowka,
Witaj, witaj ze smjerće!

Mać Wukec.

Ach, zo jeno tebje mamy,
To je zbóžne wjesele!

Nan a mać Wukec.

Strach a njezbože nas ranja,
Wumóhł je Bóh žiwjenje,
Ćečće, sylzy dźakowanja,
Běžće, sylzy radosće!

Zhromadźeny lud.

A cyła wjes je wjesoła,
So sobu zraduje
A Khatyržinku powita
Ze smjertnej' strachosće.
Kubło staršich najdróžše,
Wona wumóžena je!

Nan Wukec.

Daj sej płaćić, lubši Jano,
Jowle wzmi te pjenjezy!

Jan.

Moja mzda je, lubši nano,
Zo mój skutk je radźeny.

Nan Wukec.

Wzmi, wzmi, ty sprawna duša!

Jan.

Ja činjach, štož so słuša.

Nan Wukec.

Naš dźak je pódla do smjerće!

Jan.

Skutk dobry je mi wjesele!

Mać Wukec.

Dźak horcy moje słowo haći,
Bjeŕ, Jano, swěrny přećelo,
A wobstajnje „naš“ mjenuj so!

Lud.

Wzmi, bratře, štož ći lubosć płaći,
Njech złoto ani sľěboro
Tu njedosaha za myto!

Khatyržinka.

Mój wěčny dźak ći wostanje
Za twoje khrobło ryćeŕske.

Jan.

A to je dosć! to zwjes'li mje —
Njech khudy sym; tón khěžkaŕski
Z tym woporom, kaž móže,
Ći, Khatyržinka, posłuži;
Mi tysac króć bu lóže,
Twój dźak je dosć, budź božemje!

Khatyržinka. (Recitativ.)

Haha! haha! wy hólcy khrobli
A česćowarjo prědniši,
Što sće přez helske płomjo kročić
Mi wčera hakle lubili? —
A byrnje też mój Pětr był?!

Towařška Mařka.

Aj, aj, rjana Khatyržinka,
Što ja słyšu? to so klinka,
Kaž by Pětr wotpadnył.

(Podlějšenje rozrěčowanja.)

Khatyržinka.

Njech je wopak abo prawje,
Njech mje hani, njech so kaje,
Pětr je mój Pětr był!

Mařka.

Jan a Pětr tamle dźetaj,
Ruče na bok! Što też chcetaj?
Za keŕkom tu posł'chajmoj!

Pětr.

Hordy khadla z prošeŕbudy,
Přimołwjako, slěpco khudy,
Pře čo pjenjez njejsy brał?

Jan.

Wulki knjezo, horda huba,
Bě ći Khatyržinka luba,
Pře čo sy so lutował?

Pětr.

Khatyržinka jara swari
Na tebje, čiń kónc tej hari,
Daj sej, bratře, zapłaćić!

Jan.

Khatyržinka, prajiš, swari?

Pětr.

Haj; duž bjeŕ, čiń kónc tej hari!

Jan.

Chce też ta mje ponižeć?

Pětr.

Wšitcy mórča, zo maš wjacy
W twojich hordych myslach tčacy,
Zo za Khatyržinku dźeš!

Jan.

Khatyržinka rjeńša róža
Mjez wšěmi je holcami;
Praj sam, što mje hanić móža,
Je-li mi so přikhili?

Pětr.

Khatyržinka, ta je moja,
Slěpco, ja će zadaju!

Khatyržinka (wustupi):

Aj, aj, Pětrje, ja ta twoja
Po tym hórkim zhonjenju?!

Pětr.

Moju bojosć dawno krjepju
Z najhóršimi sylzami;
Zacpiš mje, dha pak so tepju
We najhłubšej hłubini.

Daj sej rěčeć, lubša luba,
Njemoŕ moju wutrobu,
Dopomnjej so naju sluba,
Rozpomń so, ja domoj du! —

Jan.

Njejsym bohaty, nic rjany
Na swěće tym njerunym,
Jako bratřik lubowany
Njech ći, Khatyržinka, sym!

Khatyržinka.

Zjednany a wurunany
Po tym boku ze mnu sy,
Z pjerom złotym zapisany
Sy mi ty do wutroby!

Wobaj.

Kaž so žołmy pozběhaju
A so zaso zjednoća,
Tak też nětko dźělić naju
Žane mocy njedyrbja;
Hórki, hory, wysokosće
Čłowska ruka přestaja,
Lubosć naju njerunosće
Z bójskej mocu překroča!

II.

Hanka.

Wosoby:

Hanka Limboric, burska dźowka.

Jurij Wóstec, burski syn.

Jakub Limbora, Hancyny nan a wjesny šołta.

Hana Limborina, Hancyna mać.

Markus, podwyšk.

Hańža, Hancyna towarška.

Hilža, korčmarska dźowka.

Poručnik. Lěkař. Adjutant. Wojacy. Rekrući. Wjesnjenjo. Kermušerjo.

Prěni akt.

Jurjowe a Hancyne lubostne přikhilenje.

Scena 1.

Wulka zhromadźizna młodeho ludu před korčmu na wsy, hdźež bě kehelekulenje. Kehelekulenje je runje skóńčene. Jurja wupyšeneho ze swojim dobytkom na ramjenjach z hercami do korčmy njesu. Jurij. Hanka. Jakub Limbora. Hólcy a holcy.

Wustup 1.

1. Mužski chor: Sława, sława dobyćerjej —
2. Žónski chor: Sława, sława dobyćerjej —
   Ale nětko do rejow!
3. Zhromadny chor. (Khwalba młodostneho wjesela.)

Wustup 2.

1. Jurij powita Hanku:
   Sym ja kral, to budź ty kralowa!
2. Hanka wotmołwi.
3. Jurij k hercam: Nětk dźěłajće mi kralowscy!

Wustup 3.

Reja a spěw młodych hólcow a holcow so wotměnjejo.

Wustup 4.

Wjesny šołta Jakub Limbora:
Wjeselće so hišće dźensa,
Jutře rěka: do měry! atd. — spěw.

Wustup 5. Zhromadny chor.

Scena 2.

Limboric jstwa. Hanka a Jurij.

Wustup 1.

Hanka sama we jstwě: wjeseli so Jurjoweje lubosće — rózoweho přichoda — protyki — krasna nadźija. — — Dopomni so ze stróženjom rekrutowanja — porazy stróżele zaso a widźi so hižo jako Jurjowa mandźelska.

Wustup 2.

Jurij zastupi do jstwy pokhmurjeny a němy.

1. Hanka: Je wěrno, štož twoje wobličo mi praji?
   Rěč, luby Jurjo, rěč — kak je?
2. Jurij: Ach, ach, Hanka!
   Mi kamjeń na wutrobje leži;
   Naj' zbože to bu do wody!
   Ach, wboha Hanka!
3. Hanka (žarujo, rucy łamajo):
   O běda, bohužel!
   Praj wšak, kak bě to móžno?
4. Jurij dawa wobšěrnišu rozprawu:
   Jan Krawcec — přemólčki;
   Pětr Lidelic — słabuški;
   Michał Kružic — małosłyšacy atd.
   Ja jako posledni so přepušćenja też nadźach,
   Ale, ale — jako mój lisćik wotewrich —
5. Hanka: Ach, smilny Božo!
6. Jurij: Běch k wojakam za khmanoh' wosudźeny —
   Ach, kajki kamjeń, kajka zrudoba!
   Što pomha? — Z twojej lubosću
   So mócnje troštuju. —
   Tři lěta bórzy zaleća,
   Ty moja wostanješ —
   A zbóžne mandźelstwo naj' zjednoća —
   Duž wostaj twoju zrudobu!

7. Duo. a) Hanka: Wěčnje, wěčnje twoja sym atd.
b) Jurij: Wěčnje, wěčnje twój sym ja —
Spokoj so, luba wutroba,
Ty moja swěrna lubčička!
c) Wobaj: So spokoj moja wutroba atd.

Scena 3.

Na wsy. Hanka. Jurij. Podwyšk Markus. Wojacy. Wjesny lud. Rekrući.

1. Chor starych wojakow a rekrutow:
a) Česć pacholu a sława —
b) Trompejta, bubon klinči —
2. Hanka: nastróžana, skórźbny recitativ, krótki, na dźělenje so poćahowacy.
3. Jurij: recitativ potroštny a wojeńsku khrobłosć wukhwalacy — krótka arija.
4. Chor wjesnjanow — krótki — skórźby dla bańkowanja.
5. Hanka a Jurij: duo.
Hanka přizamknje so skórźbje wjesneho luda —
Jurij troštuje — poražuje —
Refrain wobaj: wona w skórźbje, wón w trošće.
6. Podwyšk Markus. Recitativ. Poswar bojosće a stracha — napomina k zastupej — to płaći Jurjej a Hancy.
7. Rozžohnowanje Jurja a Hanki: krótke — duo: wón božemje prajo — wona jeho zadźeržujo a žałosćejo.
8. Chor starych wojakow: wojeńske žiwjenje khwalo — kontrast: Lóštnje wojacy su žiwi atd.
9. Chor rekrutow: přihłosowanje.
10. Podwyšk Markus: Bows wjedraki! atd.
11. Chor starych wojakow a rekrutow:
Rekrući, rekrući atd.
12. Podwyšk Markus:
Wojeńske to pacholo
Česća kral a wjerchojo atd.

13. Finale: Hanka. Jurij. Chor wojakow a wjesnjanow.

a) Hanka — solo
b) Jurij — solo
c) Wojacy
d) Wjesnjenjo

} jene metrum; charaktery jasnje dźělene — 4 štučki.

Druhi akt.

Jurjowe woliwknjenje a wostudnjenje w lubosći k Hancy.

Scena 1.

Korčma blizko města. Jurij. Markus. Hilža korčmarjec. Wojacy z měšćanskimi holcami.

1. Tercett: Jurij. Markus. Hilža. Žortne rozmołwjenja a šćěkanja při piwje. (Hilža woteńdźe.)
2. Jurij: wuznawa so swojeje lohkeje mysle w dlějšim spěwje.
3. Markus: počina jemu k lubu rěčeć dla Hilže a Hanki a wusměšuje bursku Hanku.
4. Jurij: přihłosuje.

Scena 2.

Přihoty ke kermuši, za kotruž je Jurij dowolenosć dostał. Jakub Limbora. Hanka. Hana Limborina.

1. Rozmołwa mjez Hanku a Hanu, wosebje dla Jurjoweho přikhada.
2. Hancyna arija: wuznaće lubosće, žedźenja po Jurju a wjesela na zasowidźenje.
3. Jakub: žortuje a k lubu rěči.
4. Hana: powučuje nana a wróća jeho žortne rěče.
5. Hanka prosy nana a maćeri přihłosuje. —

Čakaju podarmo Jurja k wobjedu.

Scena 3.

Wjesna korčma w narodnej wsy. Kermušne wjesele. Chor kermušerjow. Jurij a Markus zastupitaj do korčmy.

Wustup 1.

1. Chor: wuzběhuje kermušne wjesela.
2. Jurij (recitativ a spěw): so jako wojak hordźo a civilnikow zacpjo wukhwaluje město — měšćanske holcy — wojeńsku lohku mysl.
3. Jedyn kermušeŕ ranjeny jemu napřećiwo rěči.
4. Chor kermušerjow přihłosuje tutemu.
5. Markus: Jurja zarěčuje — na jeju martialnosć pokazujo.
6. Wobaj a chor kermušerjow. Rune metrum. Prěńšej wojakow khwalitaj — tamni na nich swarja.
7. Jedyn kermušeŕ: k rejam a k měrej napomina.
8. Chor přihłosuje.
9. Reja: Wjerć mje pola herca atd.

Wustup 2. Prjedawši. Rjana kermušeŕka.

1. Jurij lubkuje z tym holičom — kermušeŕka přizwola.
2. Tercett. Jurij. Kermušeŕka. Markus.
3. Markus wusměšuje Jurja dla Hanki a napomina jeho, zo by skoro k njej šoł.
4. Skónčna reja: Rejuj mój pohončo z dźowku atd.

Scena 4.

Hancyny staršiski dom. Hanka. Jakub Limbora. Hana Limborina. Jich kermušni hosćo při wječeri. Jurij a Markus zastupitaj.

1. Jurij postrowja wšěch přećelniwje.
2. Porok ze wšěch stronow, zo njeje přišoł — zo su na njeho čakali.
   a) Nan; b) mać; c) Hanka; d) kermušerjo.
3. Jurij so ze łžemi zamołwja — towaŕš Markus jeho podpjera.

4. Rozmołwa Jurja a Hanki — Hancyne porokowanje — Jurjowe zamołwjenje.
   a) Hanka rozpomina Jurjej dźěleńske časy, wuznawa horcu lubosć — wupraja zbožownu nadźiju na zjednoćenje;
   b) Jurij luda;
   c) duo: wona połna lubosće — wón z boka swoje ludanje posłuchaństwu wuznaje.
5. Finale. Zhromadny text. Jene metrum.
   a) Nan a mać: jasny přichod;
   b) Hanka: teho runja sebje a Jurja nastupacy;
   c) Jurij a Markus: dwělujo a ludajo;
   d) chor: kermušne wjesele.

Třeći akt.

Jurjowa njeswěra.

Scena 1.

Wojeńske lěhwo. Jurij. Poručnik. Chor wojakow.

Wustup 1.

Chor wojakow, k bitwje přihotowanych. — Spěw: zwólnosć do bitwy — běhdźenje — smjertny strach — dobywanje — powyšenje atd.

Wustup 2.

1. Poručnik: napomina martialnje ke khrobłosći.
2. Chor wojakow wotmołwja.
3. Poručnik pokračuje: martialna arija — wyšše mysle — třělenje.

Wustup 3.

1. Poručnik dawa wukazy wo bitwowskim dźěle — pokazuje na wěste městno, kiž ma so přez lesć a khrobłosć dobyć, a woła dobrowólnikow do prědka.

2. Jurij wustupi jako prěni — druzy za nim.
3. Poručnik postaji Jurja za podwyška a wodźerja.
4. Chor wojakow: přihłosuje.
5. Jurij a dobrowólnicy: slubja wuwjedźenje poručenja.

Scena 2.

W narodnej wsy, w domje Hancyneju staršeju. Hanka, starosćiwa a zrudna; Hańža, towařška, žiwa a žortna; wobě předźetej.

1. Hańža spěwa: Wjerću wjerću kolesko 1 št. a woteńdźe so zamołwjejo.
2. Hanka sama we jstwě — na spěw dźiwajo wupraji starosć — zrudźenje. — Jurij njeje pisał — wójnske powjesće.
3. Hańža zastupi zaso a so praša, što je tak struchła.
4. Hanka wotmołwi a són powjeda.
5. Hańža troštuje — pryzlny spěw.
6. Duo: Hanka tyšniwje — Hańža troštniwje.

Scena 3.

Korčma blizko města, kaž w II. akće.

Wustup 1.

Wojacy přićahnu lohkomyslnje spěwajo z měšćanskimi holcami. — Zastupja herjekajo do sala. — Jurij a Markus sedźitaj tam hižo při blidźe — krótke powitanje. — Reje — hercy. — Jurij rejuje z Hilžu korčmarjec a lubkuje.

Wustup 2.

1. Hanka zastupi a sprostnje dla přesłapnjenja a křiknje: Jurjo — ah, Jurjo!
2. Jurij nastróžany a přesłapany napřećiwi: Ach ty tu sy! Z wotkal přińdźeš ty?
3. Hilža přešćipuje Hanku — zaniča jeje drastu — wobličo — čornej rucy atd.

4. Jurij: Hanku puzornje zamołwja a wukhwaluje — Hilži napřećiwo.
5. Hanka: powjeda Jurjej, što je wustała, zo je jeho w měsće pytała, doniž su ju sem pokazali — dźiwa so nad Jurjowej liwkosću — porokuje jemu mile jeho njeswěru.
6. Hilža: čini z Jurjom rjenje — mocuje so jeho — swari a wrěska na Hanku.
7. Hanka: wobroći so k Jurjej, wabi jeho k sebi, dopomina jeho na prjedawše časy a lubosća.
8. Markus přistupi: Wopušć ju — tu kawku!
9. Jurij wotpowjeduje Hancy lesnje lubosć:

   Daj sej pokoj — atd.
   Časy wšo přeměnja a wobroća —
   To je woda wzała, to bě són! — atd.

10. Hanka: dale horco — wutrobnišo prosy — płače — hrozy naposledk, zo sebi žiwjenje wozmje.
11. Chor, Markus a Hilža: Hanku wusměša a Jurjej k lubu rěča.
12. Hanka: porěči hišće krótke słowa k Jurjej.
13. Jurij: wupowjedźi mjerzacy Hancy kruće a z krótka zwjazk lubosće.
14. Finale: wšitcy.
    a) Hanka: žarujo — wotkhadźejo.
    b) Jurij: mjerzacy.
    c) Markus: žortnje.
    d) Hilža: khwalo so dobyća.
    e) Wojacy a holcy: wołaju do rejow.

Štwórty akt.

Jurjowe kaće a pokuta.

Scena 1.

Při bitwišću.

Wustup 1.

1. Jurij ćežcy na hłowje ranjeny a z bitwišća wotnjeseny leži jako wyšk wot wojakow wobdaty we womorje. — Wón wocući:
   Pić, pić! — Kak boli moja hłowa!
2. Lěkař jeho wobala:
   Tón króć 'šće blěda smjerć
   Was njepowjedźe dom —
   Ty pak, o Markuso,
   Joh' swěru wothladaj —
3. Chor wojakow:
   Naš sławny wodźeŕ ranjeny —
   . . . . . .
   Kiž k dobyću nas wjedźeše.
   . . . . . .
   Tu dřéma, z česću přikryty.
4. Jurij spodźiwany:
   Dha bu ta bitwa dobyta?!
5. Markus: Kaž ranjenoh' was wuhladachmy,
   Nas lawske khrobło nadpadźe —
   Kak bili — woni čěkali atd.
6. Jurij: Ta powjesć hoji mje —
   Rad žiwjenje bych dał,
   Zo mój połk njeje twochował.
7. Adjutant na konju:
   Wy sće dźiwy činili, o bratře,
   Naš hnadny wjerch swój dźak wam wupraja,
   A k wopokazmu swojej' miłosće
   Za mužitosć wam sćele čestny rjad —

8. Chor wojakow:
Sława našemu kralej,
Sława našemu wodźerjej!
9. Jurij k wojakam:
So dźakuju, nětk pak, wy lubi moji,
Po horcym dźěle wróćće so!
10. Chor wojakow, wotćehnje ze spěwom:
Božmje wjedniko! Na zasowidźenje!

Wustup 2.

Słónco zakhadźa. Jurij a Markus.

1. Markus podawa Jurjej wodu:
Tu, knježe wyško, maš a wokřeń so!
2. Jurij: Što wyšk, što knjez — (pije)
Kak mje to wokřewja!
Mój přećelo, tu njeb'du dołho wjac'! —
3. Markus: So změruj, wyško, njepušć nadźiju!
4. Jurij: Nadźiju?! haha!
(Měsačk skhadźa.)
5. Jurij so k smjerći hotuje, ma kajawki dla Hanki, kotruž je zacpěl a ćežcy ranił — wotkazuje za Hanku.
6. Markus: so swojeho zawjednistwa wuznaje.
7. Jurij: wšu winu sebi samemu přicpěwa — a pódla wusnje.

Scena 2.

Jurjowa narodna wjes. Před korčmu. Jurij. Markus. Hanka. Šołta Jakub Limbora. Wjesnjenjo. Wojacy z wójny domoj ćahnu.

1. Chor wojakow. Spěw wjesołeho wróćenja a dobyća, žarowanje dla padnjenych bratrow.
2. Jurij jako wyšk přikaže k wotpočinku zastać a skaza wokřewjenja za swoje pjenjezy.

3. Chor wojakow:
Sława, hura! našom' wyškej
Darniwemu, sławnemu atd.
(trochu dlějši spěw).
4. Chor wjesnjanow (krótši): bojosć a strach před wójnu a wojakami.
5. Jurij: jich powuči a jim kónc wójny wozjewi prajicy, zo wojacy domoj ćahnu.
Wšě mječe maju bywać radlicy atd.
6. Jurij wuhlada mjez ludom Hanku, stróži so a rěči při sebi: To zawěsće je Hanka,
Kak mi, mój Božo, bywa! atd.
7. Jurij: Hej, šołta, pójće sem!
8. Šołta: Z čim móhł wam posłužić?
9. Jurij: Je hišće žiwy tu bur Jakub Limbora?
10. Šołta: Haj, čestny knježe, to sym ja!
Haj, bur a šołta, nětk też korčmař w Tudowicach! — a čehodla?
11. Wjesny lud:
Kak dźiwne prašenje!
Što z Limboru wón chce?
12. Jurij: Štó je ta holčka lubozna,
Wam stejo po boku?
13. Hanka a šołta na dobo:
a) Hanka nastróžana, na stronu:
O kak mi bu! — ja ržu!
Tej woči — čoło — powłoki —
Kaž něhdy Jurjowe!
b) Šołta: w runym metru a nazynku:
To Hanka, moja dźowka je,
Ta jenička! atd.
14. Jurij: Na vašim kuble ženjena?
15. Hanka a šołta na dobo:
Hanka: A Jurjo njeswěrny, hdźe sy?
Šołta: Ach, čestny luby knježe, ně!

16. Šołta pokračuje sam:
Bě něhdy slubjena — tu we wsy młodźencej — na tym so zwjeselichmy a wšo dobre jemu dowěrichmy — tón přińdźe do wojakow a wopušći tu wbohu njeswěrnje.

17. Jurij a Hanka na dobo:
Jurij: Kak to mje čwiluje, sym pak jo zasłužił!
Hanka: Bych jónkróć hišće wohladać joh' móhła!

18. Šołta: Što je ta wboha holca wućerpiła,
To njeje wuprajić, njej' wopisać!

19. Jurij a Hanka na dobo:
Jurij: Kak to mje žerje!
Hanka: Kak to mje rudźi!

20. Šołta: A hdy by dźensa přišoł zas',
By z lubosću joh' witała
A wšitko by jom' wodała!

21. Hanka k nanej wobroćena:
Haj, nano, haj!
To bych ja zawěsće a zawěrno!

22. Jurij: Bě to snadź Jurij Wóstec z Tudowic?

23. Šołta a Hanka na dobo:
Šołta: Mój knježe, haj!
Hanka: Ach, Božo, haj!

24. Jurij: A tón sym ja! O, wodajće!

25. Hanka a šołta: Kak dźiwne zasowidźenje!
Chor: Tón želny knjez; o, wodajće!

26. Jurij: Wot złeho ducha zaslepjeny
Běch pušćił swojoh' jandźela!

27. Šołta: Njech su wšě winy wodate!
Hanka: Njech su wšě zrudźby zabyte!
Chor: O hlajće, kak wón sylzuje!

28. Jurij: Ja waju słowa dźeržu so!
(K Hancy:)
A nětko, Hanka, prašam ja,
Chceš ty być moja njewjesta?

29. { Šołta: Bóh žohnuj waju mandźelstwo!
Hanka: Bóh žohnuj mojoh' lubeho!
30. Chor: Kak dźiwnje je waj' wodźił Bóh!
31. Jurij: Mój luby złoty jandźelko!
32. Zhromadny chor wojakow a wjesnjanow: zbožepřeća a krótka sława.

Kónc.

I. akt, III. scena.*

Chor starych wojakow.

Česć pacholu a sława
We pyše wojeńskej!
Kral k česći jeho staji,
„Służ mi, mój syno!“ praji,
:,: A brónje jemu da. :,:

Chor rekrutow.

Što klinči, što brinči
Kraj, wjes a město wšo?
Hajda, hura! rekrući
Tu ćahnu spěwajo!

Rekrući, rekrući
Su hólcy nadobni,
Za krala, kraj a prawo
Bróń nosyć česćeni!

* Tutón wudźělk wotkhadźa z dźěla, přede wšěm w rjedźe, wot předstejaceje disposicije teje sceny, ale podamy jón, kaž běše w rukopisach napisany. Red.

Hanka.

Njezabudź mje! to prosy
Će moja wutroba;
To njech ći kóžda kwětka,
Hdźež budźeš, přiwoła,
We jejnej rjanosći
Mój duch će postrowi.

Jurij.

Njech steja hory, doły
Mjez namaj na swěći,
Njech sto a wjacy rěkow
Srjedź naju zašumi:
Ze swěrnej mysličku
Při tebi wostanu!

Chor wjesnych ludźi.

Jednaj so z hórkim tym dyrbjenjom,
Kiž waj' nětko dźěli;
W swojim času ze kćeničkom
Štom so zaso běli.

Podwyšk Markus.

Bows wjedraki!
Kak budźe wam,
Tym serbskim pachołam,
Tón ryzy kóń,
Ta swětła bróń
A nowa drasta stać!

Hanka.

Njezabudź mje! to prosy
Će kóžde ptačatko,
Kiž po zelenej hałzy
Hdźe widźiš lětajo;
We jeho spěwanju
Će lubje postrowju.

Jurij.

Njech moje wosudźenje
Kónc swěta wjedźe mje,
Dóńž budu widźeć něhdźe
Tu słónčko njebjeske:
Ze swěrnej mysličku
Při tebi wostanu!

Chor rekrutow.

Što hladaš, što płakaš,
Ty rjane holičo?
Wšak rjeńši w swětłej bróni
Twój luby hordźi so.

Wón kiwa: budź tu božmje!
A wostać njemóže,
Do rajtarjow, do pěškow
Wón rjadowany je.

Jurij.

Mjeze mnu a mjez tobu
Nětko šumi rěka,
A z tej spěšnej žołmičku
Radosć naju ćěka.

Chor starych wojakow.

Trompejta, bubon klinči,
Wón ćehnje do pola,
Za wótcny kraj tam stupi,
Česć, dobyće jom' kupi
Ze žiwjenjom a krwju.

Nan a mać.

So namaj sylza wuroni,
Mój horcy popłakamoj,
Hdyž na was w wašej cuzobi
Nóc a dźeń spominamoj.
Što pomha? Kraj was potrjeba
A wy sće jeho wobora.

Hanka.

Njezabudź mje! to prosy
Će kóžde wětrješko,
Kiž hałžki, stwjelca hnuwa
A přez nje wije so;
Z nim moje strowjenja
Mój wodych zjednoća.

Jurij.

A by šła z dźesać ranow
Krej moja rózowa,
Zo woblědnje mi ličko
A smjerć mje wobstupa:
Ze swěrnej mysličku
Při tebi wostanu!

Chor wjesnych ludźi.

Jednaj so z hórkim tym dyrbjenjom,
Kiž nas nětko dźěli;
W swojim wšak času ze kćeničkom
Štom so zaso běli.

Jurij.

Mjeze mnu a mjez tobu
Šćežka dyrbi zarosć,
Ale z kóždej kročałku
Róža dyrbi narosć!

Hanka a Jurij.

Wosud twjerdy zakon staji,
Kedźbu nima wutrobu,
Ale lubosć troštnje praji,
Hdyž naj' puće rózno du:*
Dobra nóc
Tysac króć!

Chor starych wojakow.

A pacholo dom spušći
A nanka, maćerku;
Wón so wot wšitkich dźěli,
Kiž su joh' lubo měli,
:,: Jim ruku zawdawa. :,:

---

* 1. recens.: Kiž so w swěće lubo maja,
Dźělenja so njezminu,
Lube božemje sej praja
A z tym słowom rózno du:

Wón wućehnje tak stroštny
A ducy zaspěwa —
A běše tež hdźe žana
Za njeho kwětka rjana,
Tej božmje lube da.

Wšitcy hromadźe.

Kóždemu hrono we wutrobi
Z runej mocu bije:
Zaso so budźemy widźeći;
Přichod wěncy wije!

III.

Marja z Drěnowa.

Wosoby:

Přibysław, serbski kral.

Trudeska, kralowa, jeho mandźelska.

Markowski, ryćeŕ.

Marja z Drěnowa.

Adolar z Drěnowa, jeje mandźelski.

Jeju dźěśći.

Dwaj ryćerjej.

Hanko, rybak.

Wyšk. Ryćerjo a wojacy. Rybacy.

Skutk podawa so w Błótach.

Prěnja dźělba.

Na hrodźe krala Přibysława.

A.

1. Kral Přibysław. (Bariton-hłós.)
   a) Recitativ abo arija. Kral Přibysław wukhwaluje swoju móc, swoje bohatstwo — krasnosć. — Wopomni swój přichod: wón je zepjera Serbowstwa — ale štož jeho pohlad do přichoda ćmowi, je zrudoba, zo Trudeska jemu dźěći njeporodźi.
   b) Spěw zrudoby. Zbožowniši je poddan, kiž ma dźěći.
2. Markowski (2. bas) a kral.
   a) Recitativ. Rozrěč. Markowski widźi na kralu pokhmurjenje a po tajkim zrudźbu — radźi kralej, zo by zrudobje božmje prajił přez spomocnu wěc, kiž chce jemu wunamakać. — Kral wuznaje jemu swoju starosć, zo dźěći nima.
   b) Duo. Kral a Markowski. Kral zrudny — Markowski lubi jemu pomoc — kral njedowěrny.
3. Kralowa a kral. (Alt a bariton.)
   a) Solo — kralowa. Přeje kralej zboże, zo staj 10 lět w mandźelstwje, a přinjese jemu wonječko rjanych róži — praša so, što tak zamysleny hóda — praji, zo je jemu wjesele přihotowała, kiž jeho pozběhnje.
   b) Kral wotmołwja.
4. Syła wojakow wonkach. Mužski chor.
   a) Chor mužow. Přinjesu kralej a kralowej sławu k wopomnjeńskemu dnju.

b) Wyšk — arija. Spomina na kralowskeje swójby dołhe knjejstwo a přeje, zo by trało a jeho mjeno njezašło.
c) Skónčny chor. Skónči ze sławu a přećemi.

5. Kral a kralowa.
a) Kral — recit. Wozjewi kralowej swoju zrudobu, zo dźěći nimataj.
b) Kralowa — recit. Troštuje jeho.
c) Kral — recit. Rozestaja jej nuznosć, zo byštaj dźěći mělој, zo by jeju mjeno a kralestwo njezašło.
d) Duo — lyriske.

B.

1. Markowski — kruty kharakter — je wjesoły, zo je potrjebu krala a kraloweje wuslědźił — khwali so — nadźija so dobreho myta — dźe k kralej.
2. Markowski, kral, kralowa — tercett.
a) Markowski powjeda, zo ma mysle wuslědźenej dźěšći, hólčeca a holičku, w blizkosći Błótow rubić, a zo by kral jej za swojej přijał.
b) Kral: hlada ćmowje — jeho boli, zo dyrbjał přez cuze dźěći nan być — podawa so do teho.
c) Kralowa: boji so bohowskeho hněwa, dokelž stej to křesćanskej dźěšći.
3. Tercett.
a) Markowski: wuzběhuje swoju ważnosć;
b) kral: swoju spokojnosć, přikaznju;
c) kralowa: swoju starosć a zrudźbu — podaće.

Druha dźělba.

Krajina wokoło Drěnowa w Błótach.

A.

1. Rybarski chor. — Wulke rybyłojenje.
2. Sola a chor. — Witanje susodow.

3. Barkarola — chor-refrain.
   Markowski a dwaj druhej přijědźetaj też k łojenju, wudawa so za rybaka z Lubina a spěwa barkarolu.
4. Markowski a Marja — solo a duo.
   a) Markowski praša so za Adolarom, rěči z Marju Adolarec a wudawa so za stareho přećela jejneho muža.
   b) Marja: Wón je šoł khoroh' nana wopytać,
      Pój k nam, jeho dočakać!
5. Chor spěwa wo dokonjanym rybyłojenju. Markowski spěwa pódla solo.
6. Markowski sam — nadźije so radźenja.
7. Markowski a Marja — duo. Dźěšći.
   Markowski praša so za Marinymaj dźěšćomaj, wjeseli so jej widźeć. — Dźěšći přińdźetej, Markowski dawa jimaj hrajki. — Poruča z Marinym dowolenjom, zo byštaj jeho towaršaj jeje synka a dźowku na čołmje přewjezłoj. — Marja to dowoli a chce jich potom k wobjedu wołać, hdyž budźe hotowy.

B.

1. Marja — recit. Na brjozy — woła — dźiwa so — běži dale — tyšnosć.
2. Rybak Hanko — recit. Ju nadeńdźe — powjesć: wólša — dźěći w měše.
3. Marja — krótki recit. — Arija.
   Nahła bolosć — wón njeje doma — nichtó blizko. — Pomhaj Hanko — skazaj, wołaj w hromadu!
4. Chor a Marja.
   a) Ludźo přińdu: Haj, haj, my njewěrjachmy tak — štó znaješe jich — ale za nimi! tymi rubježnikami! Čołmy! Brónje!
   b) Marja — solo. Ma mocy k nawjedowanju — napomina khwatać.
   c) Chor — finale.

Třeća dźělba.

W čołmach na wodźe srjedź lěsa.

1. Chor a Marja.
   a) Chor spěwa: so nadźija, jich dosćěhnyć; ma wutrobitosć k běddźenju.
   b) Marja — solo — nawjedowarka.
2. Prjedawši. Rybak. — Stróžele — wołanje — njewjedro.
   a) Rybak solo: Ach, trašne njewjedro so hotuje!
   b) Chor: ma bojosć.
   c) Marja: je wutrobita.
   d) Chor: njewjedro přibjera, błyski. Chor zadwěluje.
3. Prjedawši. — Wulke wody — woheń.
   a) Rybak: hród so pali; wody šumja — njemóžno.
   b) Chor: zapowjedźi so Marji.
   c) Marja: w najwjetšej wulkosći lubosće. — Próstwa (arija). — Hroženje. — Napominanje. — Modlitwa.
   d) Chor: da so nawabić.
4. Prjedawši. Namakanje.
   a) Marja: w prědku, wuhlada tych třoch nazdala. Přiwołanje.
   b) Chor: nałoži wšě mocy na dosćěhnjenje.
5. Čołm z dźěsćomaj je dosćěhnjeny.
   a) Marja.
   b) Chor: wulke wjesele.
   c) Marja (kleči): dźakna arija.
6. Nan Adolar dźe. Prjedawši.
   a) Adolar — recit. Arija: dźakuje so Bohu.
   b) Duo: nan a mać.
7. Swjedźeński chor
   a) domoj so wróćacych mužow;
   b) žonow, kiž napřećiwo přińdu.
8. Finale. Zhromadny chor mužow a žonow wjesołeho wopřijeća: Bože dźiwne wódźenje.

Pokazowař

jednotliwych spěwow druheho zwjazka.

	Strona
A, a, a! kóžda žona zła	243
Ach mandźelstwo je kwakula	237
Ach, njeje wjac' nihdźe	131
Aj, aj, rjana Khatyržinka	307
Aj, zo će namakam, je derje	252
Běše něhdy pacholo	195
Běše něhdy šibałe	192
Bóh na zemju je pohladał	105
Bóh zahna storki wichorne	283
Bórčeć, mórčeć druhdźe chcemy	189
Bróń naša słabje dobywa	282
Budź, kralo, postrowjeny	107
Bur z pola dobytk bjerje smějo	118
Čas ćěsny přikhadźa	57
Česć Božu hory powjedaju	209
Česć pacholu a sława	325
Ćehń božmje, luby młodźenco	55
Ćichu kročel młode ranje	51
Daj so pyšić, Hanka, nětko	85
Dešćik hrozy	74
Dešć tołsty ćehnje, zemju krjepi	224
Dobra nóc, kamraći lubi	295
Dobrotu činić a wudźělić	186
Dom Boži durje wotewrja	81

	Strona
Dom ćěri pastyŕ stadleško	75
Domkhowanka da pyšnu reju	118
Dom pójće z pola, mučni žnjeńcy	112
Dom założeny poruča	89
Drohe dźěći! z nowa swěći	295
Dundyr njechał, Lidulinka	265
Duž nětko, lubi čestni	175
Duž pójće, wzmiće krony	284
Dźak budź Bohu, zo smój rózno	252
Dźeń haša, k domu słónčko dźe	213
Dźěći hołk a bosy hraje	17
Ha cyła wjes je wjeseła	271
Ha dźěše to holičo po zahrodźi	181
Ha hdźeha je ta njewjesta	66
Ha hdźe maće tu hadlenu	15
Haj sto króć złote kćěje zboże	96
Ha k čemu je rostła ta jědleńka	14
Ha lisćička, łopjenka padaja	128
Ha na puću smy pacholjo	100
Hanka, budź wjesoła	101
Hans Wučba brěmjo pšeńcy nasypa	223
Hans Wučba kozu zapřeže	225
Hans Wučba, małe pacholo	217
Hans Wučba něhdy přińdźe z měchom	220
Hans Wučba podružnik bě zlutny	225
Hans ze susodom pomałku	226
Ha smjała so słónčnita łučka je	67
Ha steja tu koniki zapřehnjene	113
Ha što dha muže činja	240
Ha widźu-li ptačata ćahnyć	133
Hdy bych ja była róžička	35
Hdyž, bratŕa, bližša hodźinka	201
Hdyž chce nas zyma spóžerać	148
Hdyž so ruki zawdawaja	236
Hdźe je woko, kotrež khowa	290

	Strona
Hdźe lećiš lisćičko	134
Hdźe su mi banty čerwjene	22
Hdźež ja přińdu, přebywam	195
Hdźež ma lubosć bydło	202
Hejz' chceće posłuchać	194
Hić na hory so wjeselu	91
Hlajće tu, hlajće tam	143
Hohej! wy pilne holčata	25
Holičo, kiž mĕnju	171
Horde so bruniki znošuja	176
Horjekach, tam w zymje, w lĕći	265
Hotuj so, hotuj so ze służby	165
Hólcy, čerwjene zerja skhadźeja	199
Hórki, doły wosrjedkate	95
Hra młodosće, kćĕw nalĕća	99
Hroznje misnych z prĕnim čĕpcom	272
Chceš-li won do Božoh' swĕta	125
Jako z Hansom na tym bĕše	229
Jasne wóčka, jasne pruhi	174
Ja znaju kraj, so zeleni a kćĕje	187
Jednaj so z hórkim tym dyrbjenjom	326
Je štó, kiž zymu zaćisnje	159
Je to spochi lubowanje	269
Juha! ty ćmowa drjewina	210
Jutře, da-l' Bóh, z bĕłym ranjom	96
Jowle! a potom staj	273
Kajke zboże, wokřewjenje	254
Kajke zboże, zwjeselenje	174
Kak čerwjenkojte bĕli	97
Kak hlada so won spokojnje	162
Kak lubozne skhadźuje ranje	106
Kak mócny, wulki, sławny	211
Kak přećelow so spomina	142
Kak rjenje hišće kćĕje	134
Kak stupa so lóštnje a wjesele	55

	Strona
Kak šěry, čorny steji haj	147
Kak zbóžni su, kiž wotpočuja	296
Kap, kap! — wróna w polu woła	102
Kapon spěwa, ranje hlada	106
Kaž běchmy přisahali	285
Kaž błyšća so třepjelcy jasne	89
Kaž kóžda kwětka, kłós a róža	16
Kaž wjele rěkow dźeja	197
Kemšu zwony wuzwonjeja	54
Kłós je zrały! štož ma rucy	98
Klinkot, brinkot, jasne swěcy	200
Klip, klap, klip! w bróžni	157
K nam witajće, česćeny knježe	255
Kosa na njebju so swěći	105
Kosy brinča! kwětki panu	62
Kóždy keřčik, hałožka	186
K prócy datu, poručenu	104
Kruchate a kobjelkate	74
Kukečenjo piwo warjachu	220
Kwětki, pupki, rjane kćenja	24
Kwětki, róže, pycha swěta	73
K wopisanju, k wurjeknjenju	267
Khata, wěš ty što	246
Khatyržinka swěrna moja	182
Khójnička ty zelena	27
Khwalena budź fijałka	21
Khwalena budź Hanka rjana	79
Khwal město, štóž tam bydlić wě	87
Łuki, hory, doły, hola	42
Łuki, pola zadymaju	41
Leći zyma žahadlica	161
Lisć wopušći štom	163
Lute rjanosće a spodobanje	29
Mać Wučbic hornyk twaroha	218
Měr domoj z nami dźěše	285

	Strona
Měr, pokoj nětk nas wokošuje	113
Měr złoty zas' do kraja kroči	284
Měr zwonja, měr do kraja kroči	293
Mi dajće, bratřa wutrobni	242
Mi wukazachu njewjestu	194
Młodosće són rozpłunje	19
Mój prěni pućik trawička	170
Mróčel kapa žohnowanje	26
My plećemy, ju trojimy	15
My z ruku spěšnej hrabjemy	111
My žnjeńcy, my ludźo smy prawi	109
Na horje steji khójca	24
Na hory, na hory hić lubi so mi	207
Na křidłach wjesołosće	275
Na pomoc! na pomoc	303
Na trawu rosa wustupi	171
Na wódne koło husto hladać dźe	227
Naš njeboh dźěd	199
Naš wěčny smilny Bóh	289
Nawoženju wužohnuje	170
Něhdy wóčko swětłe mějach	185
Nětk čiń so, złoty jandźelko	268
Nětk swěrny slub so wobnowja	104
Nětk słónco Bože khowa so	116
Nětk šěre steja haje	135
Nětko domoj k swojej hěći	33
Nětko pomhajće pak mi	271
Ničo rjeńše hač te lubosća	185
Nihdy njechał zymu swarić	160
Niže słónčko Bože khodźi	123
Njebjesa so wotewrjeja	37
Njech će prašam, brězyčka	26
Njedawno so dźiwna wěc je podała	221
Njedźiwajće! moja służba	249
Njejsy, njejsy	244

	Strona
Njezabudź mje! to prosy	326
Nowa nadźija so krasni	98
Nóc je k nam postupiła	60
Nóc ma měsac, dźeń ma słónčko	245
Nóc měrna přikhadźa	117
Nuzne maju wšitke wački	77
O hnada! słónčko měra swěći	288
O lubozny wobraz tamneho dnja	287
O najswjećiša jutrownička	23
O słyšće, kedźbujće	190
O sonina ty hnadna	263
O sonina ty miła	261
Padń swojemu nanej wokoło šije	171
Pětr! Pětrje, hdźe sy	257
Pić, bratřa, chcemy, piwko pić	239
Piskać dyrbju zradowanje	156
Pišćo pluhi zemju dřeja	32
Połna kłóska, daro złoty	96
Połna płodow, połna kćenja	42
Pójće ke mni, hola ke mni	38
Pój k nam, lěće žohnowane	110
Pój, witaj, nalěćo	12
Pój, wječoro, k nam rjany	44
Pót žnjeńcarjam so lije z čoła	112
Praj, holčo, božmje wšitkim tu	172
Prěnja kłóska, o ty radosć	58
Próstwa k Bohu klinči rjenje	179
Prózdna jstwa! wšo stejo ležo	237
Pruhuj, prjed' hač poswjećuje	247
Přećelnica z wyššich stronow	37
Při rěcy, při haći	91
Ptačik leći daloko	173
Ptačik lěta tu a tam	241
Rad widźu błyskot miliny	152
Rjana meja zwjeseluje	35

	Strona
Rjane ličko, hładke słowa	190
Rjane róže, pycha swěta	47
Rjeńša w wěncu njewjesta	169
Rózno, knježe, chcemoj	248
Rózkate sej žitne kosy	108
Rynk do pola so pisani	110
Słódka młodosć, złoty časo	18
Słónco palić wonjechuje	123
Słónco skhadźa! bručki, wački	34
Słyšiš kosu w trawje ryčeć	63
Słyšiš rěkow pluskotanje	19
Smjerć łapi mje! tu bu	293
Smjertne jastwo rozłamane	22
So Bože dary wužiwaju	84
So ćmowi njebjo k wječoru	58
So hibot, běh a hołk a dźěło	30
So kóžda žeńtwa njeradźi	183
So njehordź, so njekhwal, ty rózojta meja	127
So słónco nakhila	75
So słónco wyše pozběha	15
So swjeći měr a wjesele	287
So wróna k wroblej towarši	154
So zhromadźuja ptačata	132
So złoći hižo nazymnje	126
So zwoni měr a krwawnej wójnje mjeza	281
So zwoni měr! zynk ćežki zwony zwonja	289
Són młodych lět čas wobzamka	79
Srjedźa njebjes a zemje	124
Srjedź njebjes a zemje	137
Starej smój	53
Strach, hroza wotkhadźuje	103
Stwórba Boža, templo swjaty	5
Swětła wodniše	43
Swjaty Jan so přibližuje	45
Swjaty Jan žně skazuje	64

	Strona
Swjećeny bu pjeršćeń waju	268
Swjećić so nětk sluby maju	175
Škowronček spěw žórli pod mróčelemi	179
Šła syrotka do haja	129
Šoł hólčik z kosu na łučku	70
Što dźěłaš w polu pocpula	100
Što haje so přebarbjeja	136
Što hordźiš so, ty rózojta meja	128
Što klinči, što brinči	325
Što radosć rjeńšu dawa	31
Što rani a tepta tam rosu	109
Što so hiba z měrnych dworow	61
Što wjesołych pacholow wubudźi	69
Štož pilna ruka zamóže	86
Štó je ta mócna kralowa	150
Štó tam khodźi, njej' to khory	37
Štó to mysli, štó to wěri	192
Štóž tama prawo kwasowske	189
Świerče, myše! to ja praju	277
Tak dołho hač zemja stać budźe	104
Tak, tak so nam lubi	180
Tam kóždy dźeń je lubosć nowa	34
Tež w płowych barbach hišće krasna	122
To hrónčko lubozna bě kwětka	181
To jara lubozna	182
To je tón slub	104
To mudračkojo někotři	251
Tójšto lět žno nimo je	256
Tón serbowski lud, jara zradowny lud	188
Trara, trara, trara! Dźiwona přewodźa	264
Trara, trara, trara! Nóc hwěžki zaswěća	262
Trara, trara, trara! Rózk hońtwy zaklinča	136
Trawička ty mólička	13
Trom, trom, kehrt! zahrimaju	283
Třasće a měšejće	286

	Strona
Třepotajcy do zahrody	17
Třělby mjelča, zwony zwonja	282
Tu čestny młodźenc přijěł je	171
Tu sylzy lubosć hórke syje	72
Tutón list, o Lidulina	259
Twoja próstwa je so stała, sym nós nowy	262
Twoja próstwa je so stała, sym nós rjeńši	263
Tych křesćanow mandźelstwo jasnje so swěći	179
Ty z njebjes žohnowana	122
Was postrowjam, wy wysokosće	208
Wčera hišće w połnym kćenju	71
W ćopłych pruhach muški hraju	27
W hajach, polu, holi	9
W pisanej khěžcy, na čołmje	40
Wěm zrudny pućik w žiwjenju	87
Wěrna lubosć nima słowa	178
Wěš ty tón slub	103
Wětřik drěma, słónco smudźi	101
Winko stare, lubosć młoda	260
Wjedro hoji, rjenje skhnyje	113
Wjerjebina rjenje kćějo	183
Wjes cyła radosć wužiwa	292
Won do pola, won chcemy hić	99
Won do pola, won do pola	24
Won, won nětk, wy służobne dźowki	123
Wopor skići rěka, trawnik włóžny	29
Wot ranja róže błyšća so	201
Wot spočatka Božoh' swěta	177
Wóz pyšny prěni do wsy wjezu	115
Wšo klinči, zynči, hibota	20
Wy bědźerjo, kiž w wukrajnej	291
Wy slěborne hwěžki	151
Wy štyri duchi babelske	235
Za nowe zemi posleśćo	144
Z běłym rubom wodźěta	149

	Strona
Zbóžny, štóž rad přibližuja	54
Z dychom swjatoh' Jana	46
Zemja wutli. Miły zephyr	41
Zerja woblečeny	28
Ze strachosću zjednoćene	103
Ze swjatokom so wječor bliži	116
Z Hansom Mots do lěsa dźěše	227
Z horcej sylzu rjana Hanka	180
Zjawne, wulke su te dźiwy	81
Z křidłom rozšěrjenym	143
Złote myto	105
Złota nadźija, ty miła	172
Złote žatko! by štó wjedźał	238
Zmjerzłe stawy a sněh luty	153
Z njebjes přińdźe žohnowanje	105
Z połnocy wětr ćěri	145
Z pruhu miłej wohrěwajo	25
Z radosću do žiwjenja	56
Zradowanje, zaspěwanje	117
Z ropotom so wotewrjeja	115
Zrudne jastwo, ćmowe časy	19
Zrudnych wšěch, kiž sylzy ronja	290
Z walnišćow mi kopće wozy	74
Z wěru a ze sćerpliwosću	58
Z wótrym słóncom skhnyje trawa	73
Zyma třeska; na kefchowje	158
Zyma, zyma, kak ty studźiš	155
Žiwjenje je kwětka łučna	78
Žnjeńcam swjatok zwony zwonja	294
Žołmić chcedźa naše spěwy	179

Porjedźenki.

Čitaj	na	str. 48,	rj. 20:	žiweje	město žiwjenje.
„	„	„ 170,	rj. 18:	wužohnuje	„ wožohnuje.
„	„	„ 274,	rj. 1:	Wjesela	„ Wjeselina.
„	„	„ 280.	rj. 8:	1871 a 1872	„ 1870 a 1871.

